

Guvernul
Republicii Moldova

Organizația Internațională
pentru Migrație, Misiunea în Moldova

Uniunea Europeană

CICLUL DE STUDII „CARTOGRAFIEREA DIASPOREI MOLDOVENEȘTI” II

CARTOGRAFIEREA DIASPOREI MOLDOVENEȘTI ÎN ITALIA, PORTUGALIA, FRANȚA ȘI REGATUL UNIT AL MARII BRITANII

CHIȘINĂU 2013

OIM este fidelă principiului că migrația legală ce respectă demnitatea umană aduce beneficii migranților și societății. În calitate de organizație interguvernamentală, OIM colaborează cu partenerii săi pe plan mondial: asistă la satisfacerea provocărilor operaționale ale migrației; promovează înțelegerea integrală a problemelor ce țin de migrație; încurajează dezvoltarea economică și socială, prin intermediul migrației; activează pentru respectarea reală a demnității umane și a bunăstării migranților.

Studiul este rezultatul unei cercetări efectuate de Expertul național, Diana Cheianu-Andrei, cu suportul Organizației Internaționale pentru Migrație, Misiunea în Moldova în cadrul proiectului UE-OIM, finanțat prin intermediul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat (ENPI), "Susținerea implementării componentei de migrație și dezvoltare a Parteneriatului de mobilitate UE-Moldova".

Analiza și constatările acestui raport, interpretările și concluziile exprimate aparțin autorului și nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Comisiei Europene și Organizației Internaționale pentru Migrație.

Organizația Internațională pentru Migrație, Misiunea în Moldova
Str. Ciuflea, 36/1
Chisinau, MD-2001
Republica Moldova
Tel. (+ 373 22) 23-29-40; (+ 373 22) 23-29-41;
Fax: (+ 373 22) 23-28-62;
Internet www.iom.md

Acest studiu a fost elaborat fără editarea formală OIM

© 2013 Organizația Internațională pentru Migrație (OIM)

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o parte a prezentei publicații nu poate fi reprodusă, păstrată pe un sistem de căutare a informației sau transmisă sub orice formă, prin intermediul unor mijloace electronice, mecanice, de fotocopiere, înregistrare, fără permisiunea scrisă, în prealabil, a editorului.

Organizația Internațională pentru Migrație,
Misiunea în Moldova

CICLUL DE STUDII „CARTOGRAFIEREA DIASPOREI MOLDOVENEȘTI” II

CARTOGRAFIEREA DIASPOREI MOLDOVENEȘTI ÎN ITALIA, PORTUGALIA, FRANȚA ȘI REGATUL UNIT AL MARII BRITANII

Autor:

Diana CHEIANU-ANDREI,

Doctor în sociologie, conf. univ. – Catedra Sociologie,
Universitatea de Stat din Moldova, Republica Moldova

**CHIȘINĂU
2013**

MULȚUMIRI.....	5
LISTA FIGURILOR.....	6
LISTA TABELELOR.....	10
LISTA CASETELOR.....	12
SUMAR EXECUTIV	13
INTRODUCERE.....	20
METODOLOGIA STUDIULUI DE CARTOGRAFIERE.....	20
I. ASPECTE SOCIODEMOGRAFICE ALE PARTICIPANȚILOR LA CERCETARE.....	23
II. DIASPORA MOLDOVENEASCĂ: ASPECTE COMPARATIVE.....	26
2.1. Migrația: motivații, tendințe, așteptări.....	26
2.2. Pregătirea profesională și integrarea în câmpul muncii.....	29
2.3. Suportul oferit migranților de organizațiile de diasporă.....	36
2.4. Perspectivele de revenire în Republica Moldova.....	38
III. COMUNITĂȚILE DE MIGRANȚI MOLDOVENI ÎN ITALIA.....	41
3.1. Migrația: tendințe, motivații, așteptări.....	41
3.2. Pregătirea profesională și integrarea în câmpul muncii.....	46
3.3. Familia și migrația.....	51
3.4. Relațiile migranților cu țara de origine.....	55
3.5. Integrarea moldovenilor în comunitățile de destinație și relațiile cu organizațiile de diasporă.....	57
3.6. Remitențe și economii.....	64
3.7. Perspectivele de revenire în Republica Moldova.....	67
IV. COMUNITĂȚILE DE MIGRANȚI MOLDOVENI ÎN PORTUGALIA.....	71
4.1. Migrația: motivații, tendințe, așteptări.....	71
4.2. Pregătirea profesională și integrarea în câmpul muncii.....	75
4.3. Familia și migrația.....	80
4.4. Relațiile migranților cu țara de origine.....	82

4.5. Integrarea moldovenilor în comunitățile de destinație și relațiile cu organizațiile de diasporă.....	85
4.6. Remitențe și economii.....	90
4.7. Perspectivele de revenire în Republica Moldova.....	92
V. COMUNITĂȚILE DE MIGRANȚI MOLDOVENI ÎN FRANȚA.....	96
5.1. Migrația: tendințe, motivații, așteptări.....	96
5.2. Pregătirea profesională și integrarea în câmpul muncii.....	99
5.3. Familia și migrația.....	103
5.4. Relațiile migranților cu țara de origine.....	106
5.5. Integrarea moldovenilor în comunitățile de destinație și relațiile cu organizațiile de diasporă.....	108
5.6. Remitențe și economii.....	110
5.7. Perspectivele de revenire în Republica Moldova.....	112
VI. COMUNITĂȚILE DE MIGRANȚI MOLDOVENI ÎN REGATUL UNIT AL MARII BRITANII.....	115
6.1. Migrația: tendințe, motivații, așteptări.....	115
6.2. Pregătirea profesională și integrarea în câmpul muncii.....	118
6.3. Familia și migrația.....	122
6.4. Relațiile migranților cu țara de origine.....	124
6.5. Integrarea moldovenilor în comunitățile de destinație și relațiile cu organizațiile de diasporă.....	127
6.6. Remitențe și economii.....	129
6.7. Perspectivele de revenire în Republica Moldova.....	131
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	134
BIBLIOGRAFIE.....	137

Acest studiu este rezultatul unui mare efort de colectare și de analiză a datelor prin intermediul instrumentelor cantitative și calitative la care au contribuit multe persoane în mod diferit, dar la fel de substanțial. Autorul exprimă recunoștință reprezentanților misiunilor diplomatice din Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii, reprezentanților instituțiilor guvernamentale și non-guvernamentale care oferă servicii migranților din orașele Veneția și Brescia din Italia, Lisabona din Portugalia, reprezentanților administrației publice locale din orașul Ungheni, s. Mereni, raionul Anenii Noi, s. Costești, raionul Ialoveni, s. Corjeuți, raionul Briceni din Republica Moldova și altor experți opinia cărora a fost valoroasă în procesul de scriere a raportului.

Nu în ultimul rând, autorul aduce mulțumiri reprezentanților organizațiilor diasporale din Italia: Dna Tatiana Nogailăc, Dna Olga Coptu, Dna Lilia Bicec și DI Oleg Josanu; Portugalia: Dna Olesea Tanașciuc, Franța: Dna Elena Bepalco și Marea Britanie: DI Serafim Florea, care au oferit suport important în recrutarea participanților pentru discuțiile focus-grup și au coordonat procesul de colectare a datelor cantitative. De asemenea, se aduc mulțumiri oamenilor de afaceri cu care s-au realizat interviurile individuale în profunzime, migranților care au participat la discuțiile focus-grup pentru implicarea activă.

Autorul mulțumește tuturor participanților la discuțiile focus grup, desfășurate în Franța, Italia, Portugalia și Regatul Unit al Marii Britanii pentru participarea lor activă și timpul acordat.

Autorul este recunoscător Organizației Internaționale pentru Migrație, Misiunea în Moldova, în persoana lui Silas Rapold, Ghenadie Crețu și Ion Bulgac, care au acordat o îndrumare și o asistență de neprețuit întru implementarea proiectului.

LISTA FIGURILOR

METODOLOGIA STUDIULUI DE CARTOGRAFIERE

Figura 1.1 Eșantionul cercetării cantitative

Figura 1.2 Eșantionul cercetării calitative

DIASPORA MOLDOVENEASCĂ: ASPECTE COMPARATIVE

Figura 2.1 Perioada de ședere în Moldova la ultima revenire (%)

Figura 2.2 Condițiile în care activează migranții moldoveni peste hotare pe țări (%)

ITALIA

Figura 3.1 Repartizarea migranților care au participat la studiu, conform primei intrări în Italia, 1996-2011 (%)

Figura 3.2 Factorii care au determinat migrația din Republica Moldova în Italia (%)

Figura 3.3 Persoanele la care apelează migranții moldoveni pentru a soluționa problemele cu care se confruntă în Italia (%)

Figura 3.4 Situația locativă a migranților moldoveni în Italia (%)

Figura 3.5 Schimbarea statutului familial al migranților de când se află pe teritoriul Italiei (%)

Figura 3.6 Aprecierea migrației de moldovenii din Italia (%)

Figura 3.7 Mijloacele de comunicare utilizate de către migranții moldoveni din Italia (%)

Figura 3.8 Participarea la alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010 (%)

Figura 3.9 Cunoașterea organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni din Italia (%)

Figura 3.10 Frecvența trimiterii remitențelor în Republica Moldova de către migranți moldoveni din Italia (%)

Figura 3.11 Frecvența trimiterii în Moldova a bunurilor, prin intermediul microbuzelor (%)

Figura 3.12 Bunurile deținute de către migranții din Italia în țara de origine și cea de destinație (%)

Figura 3.13 Planificarea revenirii în Republica Moldova a migranților moldoveni din Italia (%)

Figura 3.14 Opinia migranților din Italia în raport cu următoarele afirmații (%)

PORTUGALIA

Figura 4.1 Repartizarea migranților, care au participat la studiu conform primei intrări în Portugalia, 1996-2011 (%)

Figura 4.2 Factorii care au determinat migrația din Republica Moldova în Portugalia (%)

Figura 4.3 Persoanele la care apelează migranții moldoveni pentru a soluționa problemele cu care se confruntă în Portugalia (%)

Figura 4.4 Schimbarea statutului familial al migranților de când se află pe teritoriul Portugaliei (%)

Figura 4.5 Situația locativă a migranților moldoveni în Portugalia (%)

Figura 4.6 Aprecierea migrației de moldovenii din Portugalia (%)

Figura 4.7 Mijloacele de comunicare utilizate de către migranții moldoveni din Portugalia (%)

Figura 4.8 Participarea la alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010 (%)

Figura 4.9 Cunoașterea organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni din Portugalia (%)

Figura 4.10 Frecvența trimiterii remitențelor în Republica Moldova de către migranții moldoveni din Portugalia (%)

Figura 4.11 Frecvența trimiterii în Moldova a bunurilor, prin intermediul microbuzelor (%)

Figura 4.12 Bunurile deținute de către migranții din Portugalia în țara de origine și cea de destinație (%)

Figura 4.13 Planificarea revenirii în Republica Moldova a migranților moldoveni din Portugalia (%)

Figura 4.14 Opinia migranților din Portugalia în raport cu următoarele afirmații (%)

FRANȚA

Figura 5.1 Repartizarea migranților, care au participat la studiu conform primei intrări în Franța, 1996-2011 (%)

Figura 5.2 Factorii care au determinat migrația din Republica Moldova în Franța (%)

Figura 5.3 Persoanele la care apelează migranții moldoveni pentru a soluționa problemele cu care se confruntă în Franța (%)

Figura 5.4 Schimbarea statutului familial al migranților de când se află pe teritoriul Franței (%)

Figura 5.5 Situația locativă a migranților moldoveni în Franța (%)

Figura 5.6 Aprecierea migrației de moldovenii din Franța (%)

Figura 5.7 Mijloacele de comunicare utilizate de către migranții moldoveni din Franța (%)

Figura 5.8 Participarea la alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010 (%)

Figura 5.9 Cunoașterea organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni din Franța (%)

Figura 5.10 Frecvența trimiterii remitențelor în Republica Moldova de către migranții moldoveni din Franța (%)

Figura 5.11 Frecvența trimiterii în Moldova a bunurilor, prin intermediul microbuzelor (%)

Figura 5.12 Bunurile deținute de către migranții din Franța în țara de origine și cea de destinație (%)

Figura 5.13 Planificarea revenirii în Republica Moldova a migranților moldoveni din Franța (%)

Figura 5.14 Opinia migranților din Franța în raport cu următoarele afirmații (%)

MAREA BRITANIE

Figura 6.1 Repartizarea migranților, care au participat la studiu conform primei intrări în Marea Britanie, 1996-2011 (%)

Figura 6.2 Factorii care au determinat migrația din Republica Moldova în Marea Britanie (%)

Figura 6.3 Persoanele la care apelează migranții moldoveni pentru a soluționa problemele cu care se confruntă în Marea Britanie (%)

Figura 6.4 Schimbarea statutului familial al migranților de când se află pe teritoriul Marii Britanii (%)

Figura 6.5 Situația locativă a migranților moldoveni în Marea Britanie (%)

Figura 6.6 Aprecierea migrației de moldovenii din Marea Britanie (%)

Figura 6.7 Mijloacele de comunicare utilizate de către migranții moldoveni din Marea Britanie (%)

Figura 6.8 Participarea la alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010 (%)

Figura 6.9 Cunoașterea organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni din Marea Britanie (%)

Figura 6.10 Frecvența trimiterii remitențelor în Republica Moldova de către migranți moldoveni din Marea Britanie (%)

Figura 6.11 Frecvența trimiterii în Moldova a bunurilor, prin intermediul microbuzelor (%)

Figura 6.12 Bunurile deținute de către migranții din Marea Britanie în țara de origine și cea de destinație (%)

Figura 6.13 Planificarea revenirii în Republica Moldova a migranților moldoveni din Marea Britanie (%)

Figura 6.14 Opinia migranților din Marea Britanie în raport cu următoarele afirmații (%)

LISTA TABELELOR

METODOLOGIA STUDIULUI DE CARTOGRAFIERE

Tabelul 1 Date despre persoanele participante la discuțiile focus-grup

ASPECTE SOCIODEMOGRAFICE ALE PARTICIPANȚILOR LA CERCETARE

Tabelul 1.1 Profilul migranților

Tabelul 1.2 Caracteristicile migranților pe țări (%)

DIASPORA MOLDOVENEASCĂ: ASPECTE COMPARATIVE

Tabelul 2.1 Motivele care au stat la baza alegerii țării de migrare (%)

Tabelul 2.2 Revenirea în patrie a migranților moldoveni (%)

Tabelul 2.3 Modalitățile de identificare a locurilor de muncă (%)

Tabelul 2.4 Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și peste hotare (%)

Tabelul 2.5 Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cele de destinație (%)

Tabelul 2.6 Norma de angajare a migranților moldoveni peste hotare (%)

Tabelul 2.7 Veniturile migranților moldoveni peste hotare pe țări (EUR)

Tabelul 2.8 Dificultățile cu care s-au confruntat migranții moldoveni peste hotare pe țări (%)

Tabelul 2.9 La cine apelează moldovenii când se confruntă cu probleme (%)

Tabelul 2.10 Serviciile primite de migranți din partea organizațiilor de diasporă (%)

Tabelul 2.11 Bunurile și proprietățile deținute de către migranți în Moldova și în țările de destinație (%)

Tabelul 2.12 Planificarea revenirii pentru totdeauna în Republica Moldova pe țări (%)

ITALIA

Tabelul 3.1 Așteptările migranților moldoveni din Italia și realizarea acestora (%)

Tabelul 3.2 Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și Italia (%)

Tabelul 3.3 Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cea de destinație (%)

Tabelul 3.4 Tipurile de servicii oferite de Centrul pentru Migranți, or. Brescia, Italia, anii 2010-2011 și numărul migranților moldoveni, beneficiari ai acestor servicii

Tabelul 3.5 Impactul migrației asupra bunăstării familiei (%)

PORTUGALIA

Tabelul 4.1 Așteptările migranților moldoveni din Portugalia și realizarea acestora (%)

Tabelul 4.2 Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și Portugalia (%)

Tabelul 4.3 Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cea de destinație (%)

Tabelul 4.4 Impactul migrației asupra bunăstării familiei (%)

FRANȚA

Tabelul 5.1 Așteptările migranților moldoveni din Franța și realizarea acestora (%)

Tabelul 5.2 Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și Franța (%)

Tabelul 5.3 Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cea de destinație (%)

Tabelul 5.4 Impactul migrației asupra bunăstării familiei (%)

MAREA BRITANIE

Tabelul 6.1 Așteptările migranților moldoveni din Marea Britanie și realizarea acestora (%)

Tabelul 6.2 Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și Marea Britanie (%)

Tabelul 6.3 Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cea de destinație (%)

Tabelul 6.4 Impactul migrației asupra bunăstării familiei (%)

LISTA CASETELOR

ITALIA

Caseta 3.1 Date statistice privind migranții moldoveni în Italia

Caseta 3.2 Exemple de afaceri în Italia

Caseta 3.3 Studii de caz privind recunoașterea studiilor în Italia

Caseta 3.4 Studiu de caz: Echipa de fotbal a moldovenilor din Italia

Caseta 3.5 Studiu de caz: Centru pentru migranți, or. Brescia

PORTUGALIA

Caseta 4.1 Date statistice privind migranții moldoveni în Portugalia

Caseta 4.2 Exemple de afaceri în Portugalia

Caseta 4.3 Studiu de caz: Centrele Naționale de suport pentru imigranții din Portugalia

FRANȚA

Caseta 5.1 Estimări privind numărul migranților moldoveni în Franța

Caseta 5.2 Exemple de afaceri în Franța

MAREA BRITANIE

Caseta 6.1 Estimări privind numărul migranților moldoveni în Marea Britanie

Caseta 6.2 Exemple de afaceri în Marea Britanie

Strategiile de gestionare a migrației și de implicare a comunităților de migranți de peste hotare în dezvoltarea Republicii Moldova trebuie să se bazeze pe cunoașterea situației moldovenilor aflați peste hotarele țării, dar și a perspectivelor pe care aceștia și le propun. În acest scop, Organizația Internațională pentru Migrație a preconizat realizarea unui studiu comprehensiv despre profilul socio-economic al cetățenilor Republicii Moldova stabiliți temporar sau permanent peste hotare, precum și a comunităților formate din aceștia. Obiectivele specifice ale cercetării au fost axate pe analiza integrării profesionale și a celei sociale în țările de destinație, evaluării relațiilor migranților cu țara de origine și organizațiile de diasporă, cunoașterea procesului de dezvoltare și coeziune a acestor organizații, dar și a proiectelor de viitor ale acestora.

Pentru a cunoaște multilateral problemele și necesitățile comunităților migranților moldoveni de peste hotare, dar și beneficiile aduse familiilor de origine de către migranții moldoveni în țările Uniunii Europene, s-a aplicat o metodologie complexă care a cuprins atât metode cantitative de cercetare sociologică (ancheta în bază de chestionar), cât și metode calitative (interviuri individuale aprofundate, discuții focus-grup). Metodele de cercetare au permis înțelegerea modului de viață al migranților moldoveni de peste hotare, strategiile de viitor ale acestora, integrarea în țara de destinație și păstrarea legăturii cu țara de origine atât la nivel microsocial (familie și comunitate), cât și macrosocial (realizarea datoriei de cetățean a Republicii Moldova prin participarea la alegeri etc.), atitudinii față de fenomenul migrației și a posibilităților de valorificare a experienței, în scopul unei mai bune cooperări cu comunitățile de migranți de peste hotare, dar și înaintării unor recomandări privind elaborarea unor strategii pentru reîntoarcerea migranților moldoveni și implicarea lor în procesele de dezvoltare și modernizare a țării. Respectiv, cercetarea efectuată oferă un tablou general al diasporei moldovenești în patru țări ale Uniunii Europene: Italia, Portugalia, Franța și Marea Britanie, precum și situația particulară pentru fiecare din țările studiate.

Datele cantitative colectate în cadrul studiului prezintă anumite limitări în ceea ce privește reprezentativitatea rezultatelor, fapt datorat deficitului de date referitoare la numărul cetățenilor Republicii Moldova stabiliți temporar sau permanent peste hotare, de asemenea a persoanelor originare din Republica Moldova și a descendenților lor.

Studiul *Cartografierea diasporei moldovenești în Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii* relevă în calitate de factori motivanți ai migrației diferențele în bunăstarea populației și salarizarea forței de muncă în Republica Moldova și țările cercetate. Prezența unor prieteni, cunoscuți, rude în țările de destinație contribuie la luarea deciziei de emigrare și alegerea țării

de destinație. Predomină migrația în scop de muncă (72%), urmată de cea de stabilire a domiciliului peste hotare (18%), cea în scop de studii (8%), alte motive (tratament medical, afaceri) fiind mult mai rare.

Există diferențe în profilul migranților moldoveni pentru țările cercetate, ele fiind determinate cel mai frecvent de cererea de pe piața forței de muncă. Italia și Portugalia prezintă contingente de migranți echilibrate din punct de vedere al vârstei, comparativ cu Franța și Marea Britanie, în care predomină migranții cu vârsta de la 18-40 de ani, o parte semnificativă dintre care merg la studii (24 procente în Franța și 11 procente în Marea Britanie). Din perspectiva gender, în Franța și Portugalia comunitățile de migranți sunt echilibrate, în schimb în Italia predomina migranții de sex feminin, iar în Marea Britanie de sex masculin. Migranții în țările Uniunii Europene posedă un înalt nivel de studii, o parte semnificativă având studii superioare sau chiar grade științifice.

Datele cercetării realizate atestă că acțiunile întreprinse de autoritățile guvernamentale din țările de destinație, în special, în Italia și Portugalia, au avut un impact pozitiv asupra regularizării statutului migranților moldoveni care se aflau pe teritoriul acestor state iredular. Or, numărul migranților iredulari s-a redus semnificativ în ultimii ani.

Cetățenia românească deținută de migranții din Republica Moldova le oferă posibilitatea de circulație liberă în țările Uniunii Europene, dar și de sedere legală pe teritoriul acestor state. Datele cercetării relevă că 87 procente din migranții din Marea Britanie, 49 procente din Franța și 24 procente din Italia posedă cetățenie românească.

Rețelele sociale ale migranților moldoveni existente în țările de destinație constituie un factor important în integrarea pe piața muncii pentru 65 procente dintre moldoveni. Fenomenul de remunerare (plată a unui procent din salariu) persoanelor care ajută migranții în identificarea unui loc de muncă este o practică puțin frecventă, caracteristică pentru Italia (11%), mai rar Franța (7%), Portugalia (5%) și aproape inexistentă în Marea Britanie (1%).

Analiza migranților, prin prisma domeniilor economice în care au activat în Moldova, relevă că pe primele trei poziții se situează moldovenii care au plecat din sistemul educațional (19%), domeniul comerțului (14%) și al sistemului de ocrotire a sănătății și serviciilor sociale (11%). Situația dată caracterizează gradul înalt de calificare al migranților moldoveni. Peste hotare însă migranții moldoveni activează în acele sectoare economice, în care este solicitată forța de muncă: serviciile comunitare, sociale și personale (33%), construcții (20%), servicii de administrare a gospodăriilor casnice (13%).

Angajarea în același domeniu de activitate economică peste hotare este caracteristică doar pentru 12 procente din numărul de migranți din țările de destinație cercetate, de obicei, pentru cei din domeniul construcțiilor, ocrotirii sănătății și serviciilor sociale, transportului și telecomunicațiilor, serviciilor comunitare, sociale și personale. Dintre moldovenii care au fost încadrați în

câmpul muncii până la emigrare, doar 21,7 procente activează în același grup profesional în care au activat în Moldova (conform Clasificatorului ocupațiilor ISCO-88). Mai mult de jumătate dintre aceștia sunt muncitori necalificați, ceilalți sunt muncitori calificați în domeniul construcțiilor, operatori la mașini și mecanisme, specialiști de calificare medie, lucrători în domeniul serviciilor, lucrători în magazine și piețe. Pentru marea majoritate a migranților se constată o discrepanță între nivelul de instruire și calificare deținut și activitățile economice exercitate de către aceștia. Astfel, muncitorii moldoveni înalt calificați se angajează și prestează munci necalificate, ceea ce duce la reducerea sau chiar pierderea calificării deținute (*brain waste*).

Numărul moldovenilor care deschid afaceri peste hotare este unul mic – 6 procente din eșantionul studiului. Ponderea cea mai mare a moldovenilor care au deschis afaceri este în Franța (9%) și cea mai mică în Italia (2%). Afacerile moldovenilor peste hotare sunt în domeniul construcțiilor, comerțului, serviciilor comunitare, sociale și personale.

47,3 procente din migranții moldoveni, care au fost chestionați în cadrul studiului, muncesc peste hotare în baza unui contract de muncă pe termen lung, 28,3 procente în baza unui contract pe termen scurt, 23,8 procente în baza înțelegerii verbale¹. Constatăm că aproximativ fiecare al patrulea migrant moldovean lucrează informal. Există însă diferențe în ceea ce privește modalitatea de angajare în cele patru țări ale Uniunii Europene. Or, în Italia și Portugalia peste 80 procente din migranții moldoveni muncesc legal, în baza unor contracte pe termen lung sau scurt, pe când în Franța și Marea Britanie informal, în baza înțelegerilor verbale (63 procente și 48 procente, respectiv).

Din multitudinea dificultăților cu care s-au confruntat migranții moldoveni peste hotare, se evidențiază pe prima poziție problemele lingvistice, urmate de cele de angajare în câmpul muncii, legalizare a șederii pe teritoriul țărilor de destinație și exploatare prin muncă. Problemele de exploatare prin muncă sunt mai frecvente în Italia, fiind menționate de peste o treime dintre respondenți și caracterizează, în special, sistemului de servicii de îngrijire la domiciliu care este mai puțin reglementat. În Franța, sunt destul de frecvente, în rândul migranților, dificultățile în ceea ce privește accesarea serviciilor medicale (o treime dintre respondenți). Tot în Franța, s-au constatat cele mai frecvente cazuri de discriminare a migranților (abuz, umilire, limitare sau interdicere a accesului la servicii publice) de către angajatori (aproape 18 procente dintre migranți).

În soluționarea problemelor cu care se confruntă peste hotare, migranții solicită, în primul rând, ajutorul conaționalilor din această țară, ulterior apelând la alte instanțe, care diferă pentru țările cercetate. Moldovenii din Italia, apelează mai frecvent pentru susținere la organele de drept, sindicate,

¹ Diferența până la 100 procente o reprezintă cei care nu știu în ce condiții muncesc.

cetățenii aceste țări, inclusiv ambasada/consulatele Republicii Moldova în Italia, cei din Portugalia, frecvent cer susținere din partea organelor de drept, ambasadei/consulatului, inclusiv de la organizațiile de diasporă, cei din Franța – de la rudele din Moldova, cetățenii francezi, organele de drept, inclusiv ambasada/consulatul Republicii Moldova, iar cei din Marea Britanie – de la organele de drept, cetățenii acestei țări, alți conaționali.

Biserica este un element esențial în viața moldovenilor de peste hotare, precum și în Republica Moldova. Migranții moldoveni frecventează biserica ortodoxă moldovenească sau cea ortodoxă română. Cel mai frecvent, biserica este locul unde moldovenii se întâlnesc cu conaționali de sărbătorile religioase, unde comemorează cele mai importante evenimente din viață: cununia, botezul, fapt ce îi face să se simtă ca și în patrie.

Diaspora moldovenească în țările Uniunii Europene, în special, în Italia, Portugalia, Franța și Marea Britanie este în proces de formare și dezvoltare. Greutățile pe care le întâmpină reprezentanții organizațiilor de diasporă sunt determinate de spiritul redus de participare al moldovenilor în diverse activități. În cadrul organizațiilor, există un nucleu restrâns de persoane care-și dedică timpul pentru activitatea acestora. Cu toate acestea, o bună parte din asociații reușesc să fie o sursă importantă de informare pentru migranții moldoveni, să promoveze Republica Moldova peste hotare, tradițiile și obiceiurile acesteia, să mențină relațiile cu serviciile de migrație din țările de destinație, să coopereze cu diferiți actori sociali. Organizațiile de diasporă din Portugalia, au cea mai mare frecvență a accesării serviciilor oferite. 47,4 procente dintre participanții la cercetare au menționat că mențin legătura cu acestea, în comparație cu 38,7 procente dintre migranții din Franța, 27,0 procente - din Italia și 19,0 procente din Regatul Unit al Marii Britanii.

Fiind peste hotare, 35 procente dintre migranții moldoveni se interesează cu regularitate, iar 49 procente ocazional despre situația socială, politică și economică din Republica Moldova, comunicând frecvent cu rudele sau prietenii rămași în țara de origine. 62 procente din moldovenii din Marea Britanie, 53 procente din cei din Italia, 49 procente din cei din Franța și 28 procente din Portugalia trimit în Moldova remitențe, ajutând familiile nucleare sau cele lărgite să-și îmbunătățească situația financiară.

Migrația este un fenomen care distruge legăturile sentimentale din cadrul familiei, uneori contribuind și la desființarea familiei, au relatat marea majoritate a migranților din țările cercetate, totuși cei mai mulți dintre ei nu regretă experiența migraționistă prin care au trecut.

Unii migranți moldoveni au obținut cetățenia țărilor de destinație. Din țările cercetate, numărul cel mai mare al moldovenilor cu cetățenia țării de destinație este în Portugalia – peste 6.000 de moldoveni, conform datelor oficiale ale autorităților portugheze. Numărul moldovenilor cu cetățenie franceză, britanică, italiană a fost mult mai mic, la momentul realizării studiului

dat, dar va crește în următorii ani, întrucât mai mulți moldoveni vor îndeplini condițiile pentru depunerea dosarului de obținere a cetățeniei statului gazdă (perioada de ședere legală, perioada de muncă legală, cunoașterea limbii țării de destinație etc.). Însă nu toți cei care dețin cetățenia țării gazdă intenționează să se stabilească cu traiul definitiv peste hotare. O parte dintre migranții moldoveni planifică să revină la bătrânețe în Republica Moldova. În prezent însă, pentru marea majoritate a migranților moldoveni, este caracteristică starea de așteptare („*stand by*”), fără obiective clare de viitor. Decizia de a rămâne definitiv peste hotare sau de a reveni în țara de origine va depinde de circumstanțele sociale, economice, politice din țara de origine și cea de destinație. Dintre cei aproape 20 procente dintre migranți care au relatat că nu intenționează să se reîntoarcă în Moldova, 7 procente au întreprins măsuri care confirmă intențiile de stabilire a domiciliului definitiv peste hotare (au obținut cetățenie, au făcut investiții în bunuri scumpe, au deschis afaceri, au realizat reîntregirea familiei peste hotare).

Recomandările studiului oferă propuneri pentru dezvoltarea politicilor, în scopul îmbunătățirii managementului migrației forței de muncă și consolidării organizațiilor de diasporă, fiind adresate autorităților publice centrale și organizațiilor de diasporă. Respectiv, autoritățile guvernamentale din Republica Moldova trebuie să-și direcționeze acțiunile spre: (i) semnarea acordurilor de securitate socială cu principalele țări de destinație a migranților moldoveni; (ii) susținerea programelor de migrație circulară destinate moldovenilor; (iii) dezvoltarea unor programe pentru diaspora moldovenească care să mențină relațiile cu migranții moldoveni, dar și să contribuie la păstrarea tradițiilor și obiceiurilor naționale, inclusiv promovarea culturii moldovenești peste hotare; (iv) crearea condițiilor pentru dezvoltarea mediului de afaceri, mai multe programe de atragere a remitențelor în economie pentru a stimula revenirea migranților moldoveni în țara de origine, etc. Organizațiile de diasporă ale moldovenilor trebuie să-și dezvolte relațiile de parteneriat, să-și consolideze colaborarea cu autoritățile publice locale din țările de destinație și cele de origine, să-și dezvolte serviciile.

Remarcând importanța preocupării pentru migranții moldoveni aflați peste hotare, persoanele originare din Republica Moldova și comunitățile formate de aceștia, menționăm că acest studiu este adresat: factorilor de decizie care elaborează și implementează politici publice în domeniu; reprezentanților organizațiilor de diasporă moldovenească care în activitatea lor relaționează cu migranții moldoveni; migranților care trebuie să cunoască unde se pot adresa atunci când se confruntă cu probleme peste hotare; populației în ansamblu pentru a fi informată despre realitatea socială de peste hotare, posibilitățile și oportunitățile pe care le au migranții moldoveni ce pleacă peste hotare.

Fenomenul migrației continuă să fie o provocare pentru Republica Moldova, oferind oportunități, dar și prezentând riscuri în ceea ce privește nivelul și perspectivele de dezvoltare durabilă a țării. Au fost realizate numeroase cercetări care pun în evidență multitudinea de aspecte ale acestui proces – tendințele migraționiste², remitențele³, situația gospodăriilor cu migranți⁴, efectele migrației asupra educației⁵, consecințele asupra unor categorii socio-profesionale⁶ sau vulnerabile (copii, bătrâni)⁷ etc.

Problema migrației rămâne în atenția autorităților Republicii Moldova, cercetătorilor și organizațiilor internaționale, datorită tendințelor de creștere a numărului populației implicate în proces și a multitudinii de consecințe economice, demografice, sociale, culturale etc. În aceste condiții, se simte necesitatea identificării modalităților prin care migrația ar putea contribui la dezvoltarea Republicii Moldova, cunoașterii problemelor comunităților de migranți de peste hotare și a strategiilor de viitor ale acestora.

Studiul *Cartografierea diasporei moldovenești în Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii* și-a propus drept scop cercetarea profilului socio-economic al cetățenilor Republicii Moldova stabiliți temporar sau permanent peste hotarele țării, persoanelor originare din Republica Moldova și descendenților acestora, precum și comunitățile formate din aceștia⁸, care să ajute autoritățile guvernamentale din Republica Moldova să dezvolte politici în domeniul managementului migrației.

Obiectivele specifice ale cercetării au fost orientate spre următoarele aspecte:

² Luecke M., Mahmoud T.O. and Pinger P. (2007). *Patterns and Trends of Migration and Remittances in Moldova*/ International Organization for Migration, Mission to Moldova. – Chișinău, Republic of Moldova, p.9.

³ Luecke M., Mahmoud T., Steinmayr A. (2009). *Labor Migration and Remittances in Moldova: Is the Boom Over?* – Chișinău, p.18.

⁴ IOM (2008). *How Moldovan Households Manage Their Finances Knowledge and Practices*/ International Organization for Migration. Survey Report. – Chișinău, Republic of Moldova, p. 22.

⁵ ILO (2012). *Evaluarea legăturilor dintre educație și migrațiune în Republica Moldova*. – Chișinău. Working Paper.

⁶ ILO (2012). Cheianu-Andrei D., *The impact of migration on teaching staff and researchers in Moldova*. Chișinău. Working Paper.

⁷ UNICEF Moldova and Child Rights Information Center (CRIC) (2008). *The Impact of Parental Deprivation on the Development of Children Left Behind by Moldovan Migrants*. Working Paper. Cheianu-Andrei D., Gramma R., Milicenco S. etc. (2011). *Specific needs of children and elderly left behind as a consequence of migration*. – Chișinău.

⁸ Termenul de **diasporă** în această lucrare include „cetățenii Republicii Moldova stabiliți temporar sau permanent peste hotarele țării, persoanele originare din Republica Moldova și descendenții lor, precum și comunitățile formate din aceștia” conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 780 din 19.10.12, art.7¹.

- Identificarea profilului sociodemografic, economic și socio-cultural al migranților moldoveni;
- Evaluarea integrării pe piața muncii din străinătate a migranților moldoveni;
- Analiza relațiilor migranților cu țara de origine;
- Analiza gradului de integrare socială a migranților în țările de destinație și a relațiilor acestora cu organizațiile de diasporă;
- Evaluarea procesului de dezvoltare a diasporei moldovenești, coeziunii și a nivelului de autogestionare a acesteia;
- Cunoașterea strategiilor de migrație ale migranților moldoveni.

Studiul dat este destinat migranților și familiilor acestora, reprezentanților comunităților de diasporă moldovenească, reprezentanților administrației publice centrale și locale din Republica Moldova, în mod special Biroului pentru Relații cu Diaspora, tuturor celor interesați în sporirea gradului de implicare a diasporei și încurajarea investiției capitalul social și financiar acumulat peste hotare în dezvoltarea țării de origine.

Specificul cercetării date constă în cunoașterea și analiza opiniilor diferitor actori sociali: diasporei moldovenești, reprezentanților misiunilor diplomatice de peste hotare, reprezentanților administrației publice locale din Moldova și din țările cercetate. Au fost explorate viziunile acestora despre migrație, tendințele, motivațiile și așteptările migranților, activitatea organizațiilor de diasporă, perspectivele de revenire a migranților în Republica Moldova.

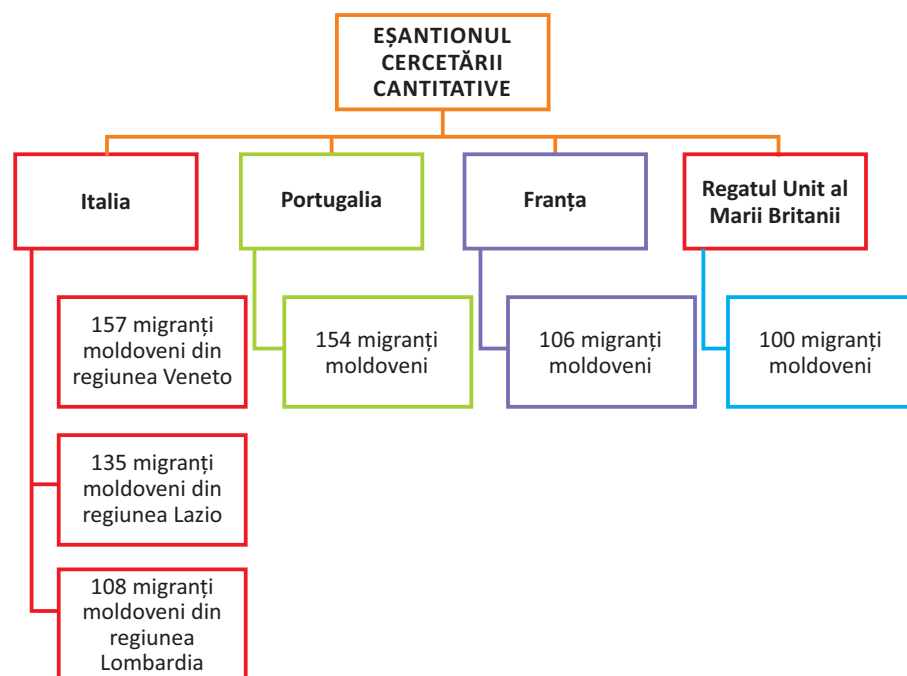
METODOLOGIA STUDIULUI DE CARTOGRAFIERE

Pentru atingerea scopului și a obiectivelor cartografierii s-a utilizat o abordare complexă din punct de vedere metodologic. Analiza datelor statistice în domeniu a fost completată cu colectarea datelor primare, prin metode cantitative și calitative în Republica Moldova și în patru țări de destinație ale migranților moldoveni – Italia, Portugalia, Franța și Marea Britanie.

Cercetarea Cantitativă

Metoda de colectare a datelor a fost ancheta sociologică pe bază de chestionar. Chestionarele au fost aplicate prin metoda interviului standardizat față-în-față de către migranți moldoveni aflați peste hotare, care au fost instruiți în acest scop. Sondajul s-a realizat pe un eșantion de 760 respondenți din cele patru țări nominalizate (a se vedea Figura 1).

Figura 1: Eșantionul cercetării cantitative

Cercetarea Calitativă

Studiul calitativ a cuprins 44 de interviuri individuale aprofundate cu experții și 16 discuții focus-grup cu migranții moldoveni aflați peste hotare (a se vedea Figura 2).

Perioada de colectare a datelor a fost 16 Mai-16 August 2012.

Figura 2: Eșantionul cercetării calitative**EȘANTIONUL CERCETĂRII CALITATIVE**

- 44 interviuri individuale aprofundate
- 16 discuții focus-grup

Interviuri individuale aprofundate

- 5 reprezentanți ai misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova peste hotare
- 10 reprezentanți ai Asociațiilor de Diasporă a moldovenilor
- 7 reprezentanți ai Serviciilor de migrație și Centrelor de servicii sociale din Italia, Portugalia
- 12 oameni de afaceri moldovani stabiliți în țările de destinație
- 4 reprezentanți ai APL din Republica Moldova
- 6 transportatori de pasageri și/sau colete

Discuții Focus-Grup

- 6 focus-grupuri cu migranți tineri
- 4 focus-grupuri cu migranți la care întreaga familie se află peste hotare
- 5 focus-grupuri cu migranți care au membri ai familie rămași în Moldova
- 1 focus-grup cu copii care se află cu familia peste hotare

Notă: Reprezentanții APL au fost selectați în baza datelor colectate, în cadrul studiului *Cartografierea diasporei moldovenești în Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii*:

- s. Mereni din raionul Anenii Noi, sat cu cel mai mare număr al migranților în Italia;
- or. Ungheni, oraș cu un mare număr de migranți în Portugalia, inclusiv oraș înfrățit cu orașul Cascais din Portugalia;
- s. Corjeuți din raionul Briceni, sat cu cel mai mare număr al migranților în Franța;
- s. Costești din raionul Ialoveni, sat cu cel mai mare număr al migranților în Marea Britanie.

Discuțiile focus-grup au fost realizate cu diferite categorii de migranți moldoveni: migranți tineri⁹, migranți moldoveni aflați cu întreaga familie peste hotare, migranți moldoveni cu membri ai familiei rămași în Republica Moldova și copii ai migranților moldoveni aflați peste hotare cu familia¹⁰.

⁹ Migranții tineri au inclus persoanele cu vârsta între 18-30 ani.

¹⁰ Copiii migranților care au participat la cercetare au avut vârsta între 14-17 ani.

Tabelul 1: Date despre persoanele participante la discuțiile focus-grup

Nr. de discuții de grup	Categoria de participanți	Numărul de participanți
	Italia	
	Roma	
1 FG	Migranți cu întreaga familie peste hotare	10
2 FG	Migranți tineri	7
	Padova	
3 FG	Migranții moldoveni cu membri ai familiei în Moldova	8
4 FG	Migranți cu întreaga familie peste hotare	7
5 FG	Migranți tineri	9
	Brescia	
6 FG	Migranții moldoveni cu membri ai familiei în Moldova	12
7 FG	Migranți cu întreaga familie peste hotare	11
8 FG	Migranți tineri	8
9 FG	Copii moldoveni aflați peste hotare cu familia	10
	Portugalia	
	Lisabona	
10 FG	Migranții moldoveni cu membri ai familiei în Moldova	6
11 FG	Migranți cu întreaga familie peste hotare	9
12 FG	Migranți tineri	7
	Franța	
	Paris	
13 FG	Migranții moldoveni cu membri ai familiei în Moldova	8
14 FG	Migranți tineri	10
	Regatul Unit al Marii Britanii	
	Londra	
15 FG	Migranți tineri	7
16 FG	Migranții moldoveni cu membri ai familiei în Moldova	7

Participanții la discuțiile de grup au fost selectați prin metoda „snow-ball” (bulgărelui de zăpadă) cu ajutorul reprezentanților organizațiilor de diasporă moldovenească. Discuțiile focus-grup au durat în mediu două ore, fiind înregistrate audio cu permisiunea participanților.

Limitările Studiului

Datele cantitative colectate în cadrul studiului *Cartografierea diasporei moldovenești în Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii* prezintă anumite limitări, în special, în ceea ce ține de reprezentativitatea rezultatelor. Acest fapt se datorează dificultății de efectuare a estimărilor precise referitoare la numărul migranților moldoveni stabiliți temporar sau permanent peste hotare.

Cu toate acestea, în pofida acestor limitări, obiectivele formulate de studiu – conturarea unui profil general și descrierea principalelor caracteristici ale migranților moldoveni și persoanelor originare din Republica Moldova aflate peste hotare, au fost atinse, fapt care face ca constatările și recomandările studiului să fie valide și relevante pentru luarea deciziilor operaționale și elaborarea politicilor de mobilizare a diasporei.

I. CARACTERISTICILE SOCIODEMOGRAFICE ALE PARTICIPANȚILOR LA CERCETARE

Studiul *Cartografierea diasporei moldovenești în Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii* relevă că cele mai tinere contingente de migranți sunt în Marea Britanie (52,0% au vârsta 18-30 ani) și Franța (49,1% au vârsta 18-30 ani). În Italia și Portugalia însă, în comparație cu Franța și Marea Britanie, se constată un număr mai mare al migranților moldoveni cu vârsta de peste 41 ani, inclusiv peste 50 ani (a se vedea Tabelul 1.1).

Din perspectiva gender, contingentele de migranți moldoveni sunt echilibrate în Franța și Portugalia, feminizate în Italia și masculinizate în Marea Britanie.

Analiza migranților după studii relevă că peste 50 procente dintre migranții din Franța și Marea Britanie dețin studii superioare.

Întrucât în Marea Britanie și Franța contingentele de migranți sunt cele mai tinere, constatăm că aproximativ o treime din migranții din aceste țări dețin statutul de celibatar, iar 10 procente trăiesc în concubinaj. În același timp, Italia se caracterizează prin ponderea cea mai mare a moldovenilor cu statut de divorțat sau văduv – 19,3 procente.

Tabelul 1.1: Profilul migranților

		Italia	Franța	Portugalia	Regatul Unit al Marii Britanii
TOTAL	760 migranți	400	106	154	100
Grupe de vârstă	18-30 ani	<u>33,8%</u>	<u>49,1%</u>	<u>33,1%</u>	<u>52,0%</u>
	31-40 ani	30,5%	35,8%	<u>29,2%</u>	27,0%
	41-50 ani	20,5%	9,4%	26,0%	16,0%
	50 ani și mai mult	15,3%	5,7%	11,7%	5,0%
Sexul	Masculin	29,3%	49,1%	46,8%	<u>71,0%</u>
	Feminin	<u>70,8%</u>	50,9%	53,2%	29,0%
Nivelul educațional	Studii medii generale incomplete	4,3%	2,8%	2,6%	4,0%
	Studii medii generale complete	23,8%	14,2%	18,8%	17,0%
	Studii medii de specialitate sau vocaționale	34,5%	27,4%	38,3%	27,0%
	Studii superioare, complete sau titlu științific	37,5%	<u>55,7%</u>	40,3%	<u>52,0%</u>
Starea civilă	Niciodată căsătorit/celibatar	24,8%	32,1%	24,0%	<u>39,0%</u>
	Căsătorit	50,8%	46,2%	64,9%	44,0%
	Concubinaj	5,3%	12,3%	3,9%	10,0%
	Divorțat / văduv	<u>19,3%</u>	9,4%	7,1%	7,0%

30 procente din eșantionul studiului posedă o experiență migraționistă de peste 10 ani, 25 procente – de la 5 până la 10 ani și 45 procente de până la cinci ani¹¹. Datele cercetării relevă că dintre țările analizate, prima țară de destinație majoră a cetățenilor Republicii Moldova a fost Portugalia. Or, 42 procente din respondenți au ajuns în această țară mai mult de 10 ani în urmă. Al doilea val migratoriu a avut ca țară de destinație Italia, iar cea mai recentă direcție de migrație este Regatul Unit al Marii Britanii (a se vedea Tabelul 1.2).

Se atestă în rândul unor participanți la studiu tendința de a-și aduce toți membrii familiei peste hotare. Reîntregirile familiale sunt caracteristice, în special, Italiei și Portugaliei.

Semnificativ este faptul că 47,4 procente din toți participanții la studiu dețin dubla cetățenie. Ponderea celor cu cetățenie dublă este cea mai mare în Regatul Unit al Marii Britanii - 95 procente din migranți (87 procente dețin cetățenia României, 4 procente cetățenia Marii Britanii și 4 procente – cetățenia altui stat al UE, suplimentar la cetățenia Republicii Moldova) și cea mai mică în Italia – 27 procente (24 procente – cetățenia României, 2 procente cetățenia țării gazdă și 1 procent cetățenia altui stat UE).

O situație specifică caracterizează Portugalia, unde 62 procente dintre migranții moldoveni dețin deja cetățenia portugheză și doar 7 procente cetățenia României. Reprezentantul Înaltului Comisariat pentru Imigranți și Dialog Intercultural (ACIDI¹²) din această țară a relatat că peste 6.000 de migranți moldoveni au primit cetățenia Portugaliei în anii 2009 – 2011. Datele cercetării relevă, de asemenea, fenomenul de migrație a moldovenilor ce dețin cetățenia Portugaliei spre Marea Britanie, Italia, Franța.

Numărul mic al migranților moldoveni ce dețin cetățenia României în Italia se explică prin politica migraționistă a autorităților italiene care au promovat legalizarea migranților. Din țările cercetate, Portugalia a dezvoltat politici de legalizare și integrare a migranților, oferind cetățenie acestora, iar Italia politici pentru legalizarea șederii migranților, facilitând în acest mod migrația regulată a moldovenilor.

Pentru majoritatea migranților moldoveni din țările cercetate se atestă migrația circulară¹³ (de scurtă durată – până la un an de zile sau de lungă durată – peste un an de zile).

¹¹ Experiența migraționistă include și revenirile regulate sau mai puțin regulate în țara de origine.

¹² ACIDI - Alto Comissariado para a Imigração e Diálogo Intercultural.

¹³ Vadean F., Pirachia M. (2009). *Circular migration or permanent return: what determines different forms of migration?* Department of Economics discussion papers: KDPE 09/12. - University of Kent; Wickramasekara P. (2011). *Circular Migration: a Triple Win or a Dead End?* Discussion Paper No.15. – Geneva.

Tabelul 1.2. Caracteristicile migranților pe țări (%)

		Italia	Franța	Portugalia	Regatul Unit al Marii Britanii
Prezența membrilor familiei	Toți membrii familiei peste hotare ¹⁴	62,3	64,2	<u>70,8</u>	60,0
	Cu membrii ai familiei rămași în Moldova	37,8	35,8	29,2	40,0
Perioada de când migrantul a migrat în țara dată	Până la 3 ani	20,8	37,7	7,8	<u>62,0</u>
	4-6 ani	22,0	34,9	16,2	23,0
	7-10 ani	<u>37,8</u>	20,8	34,4	12,0
	Mai mult de 10 ani	19,5	6,6	<u>41,6</u>	3,0
Prezența dublei cetățenii	Total cu dublă cetățenie	26,6	55,7	<u>68,2</u>	<u>95,0</u>
	<i>din ei</i>				
	Cu cetățenia țării gazdă	1,8	5,7	<u>61,7</u>	4,0
	Cu cetățenia României	23,8	<u>49,1</u>	6,5	<u>87,0</u>
	Cu cetățenia altei țări a UE	1,0	0,9	-	4,0

¹⁴ În rândul celor care au apreciat că sunt cu toți membrii familiei peste hotare se încadrează și persoanele celibatate cu vârsta de peste 18 ani: 24,8 procente celibatari în Italia, 32,1 procente celibatari în Franța, 24,0 procente celibatari în Portugalia și 39,0 procente celibatari în Marea Britanie.

II. DIASPORA MOLDOVENEASCĂ: ASPECTE COMPARATIVE

2.1. Migrația: Motivații, Tendințe, Așteptări

Datele cercetării relevă că în cazul elucidării cauzelor și tendințelor de emigrare din Republica Moldova o deosebită valoare au teoria rețelelor sociale și teoria economică neoclasică¹⁵. Analiza motivelor care au determinat emigrarea pentru Italia, Franța și Portugalia evidențiază ca factor principal prezența unor rețele de migrație bazate pe prezența prietenilor sau chiar a unor persoane cunoscute, iar printre factorii secundari prezența părinților/soților, în special, pentru Portugalia, Italia (a se vedea Tabelul 2.1). Mai mult decât atât, datele colectate au permis identificarea unor localități din care migranții pleacă exclusiv spre anumite destinații. Spre exemplu, din s. Mereni, raionul Anenii Noi, s. Cărpineni, raionul Hâncești, s. Boghicieni, raionul Hâncești, s. Abaclia, raionul Basarabeasca, or. Strășeni, or. Cimișlia spre Italia; din s. Logănești, raionul Hâncești, s. Copăcenii, raionul Sângerei, orașul Ungheni spre Portugalia; din s. Corjeuți, raionul Briceni, s. Caracușenii Vechi, raionul Briceni, s. Gordinești, raionul Edineț, s. Trinca, raionul Edineț spre Franța; din s. Costești, raionul Ialoveni, s. Colibași, raionul Cahul, orașul Cahul spre Regatul Unit al Marii Britanii.

Șansele mai bune de angajare peste hotare explică migrația generată preponderent de diferența de salarizare a muncitorilor din diferite spații economice (teoria neoclasică inițiată de Lewis A., 1954; Ranis G. and Fei J., 1961). Ca rezultat, prezența a celor mai mari salarii primite de migranții moldoveni în Marea Britanie, explică alegerea aceste țări de destinație.

Motivele migraționiste, în același timp, permit diferențierea fluxurilor de migranți spre cele patru țări ale UE. Or, cunoașterea limbii franceze este un motiv al migrației pentru o cincime din cei care aleg această destinație, la fel precum limba engleză pentru peste o pătrime din cei care au ales Marea Britanie, explicând contingentele de migranți tineri care merg la studii în aceste țări. Posibilitatea de a găsi un loc de muncă în domeniul profesional deținut pentru o cincime din moldovenii migranți în Marea Britanie și peste o zecime din Franța relevă prezența unor fluxuri de migranți mai calificați spre aceste direcții și explică și ponderea mai mare a migranților moldoveni care au posibilitatea să se afirme din punct de vedere profesional peste hotare.

¹⁵ Massey, D., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. and Taylor, J. (1993). Theories of international migration: review and appraisal// *Population and Development Review*, 19, p. 431–466.

Tabelul 2.1: Motivele care au stat la baza alegerii țării de migrare (%)

	Italia	Franța	Portugalia	Regatul Unit al Marii Britanii
Șanse mai bune de angajare și un venit mai bun, în comparație cu celelalte țări	35,0	35,8	33,1	<u>81,0</u>
Costul traiului relativ mai scăzut în comparație cu alte țări	1,8	0,9	14,3	4,0
Copiii/părinții mei se aflau deja în această țară /Soțul meu se afla deja aici	23,0	17,0	<u>45,5</u>	12,0
Am avut prieteni/rude în această țară	<u>63,3</u>	<u>56,6</u>	<u>46,1</u>	<u>43,0</u>
Am știut că oamenii de aici sunt mai prietenoși cu străinii	6,8	-	1,3	11,0
Oportunități de a studia mai bine, în comparație cu alte țări/Studii mai calitative	4,3	16,0	6,5	8,0
Cunosc limba acestei țări	6,3	19,8	0,6	28,0
Nu este dificil să obții viză sau permis de ședere/muncă	7,0	2,8	9,1	-
Nu este atât de dificil să intri în țară ilegal	6,8	-	1,3	-
Am trăit/lucrat aici și mai înainte	1,8	2,8	-	13,0
Asemănări geografice/culturale cu Moldova	5,0	-	1,3	-
Sunt recunoscute calificările obținute în Moldova	0,3	-	1,9	-
Există mai multe posibilități de a găsi un loc de muncă în domeniul meu de activitate	4,0	<u>11,3</u>	0,6	<u>20,0</u>
În această țară mi s-a oferit posibilitatea să vin de către cei care m-au ajutat să migrez	5,3	3,8	1,9	2,0

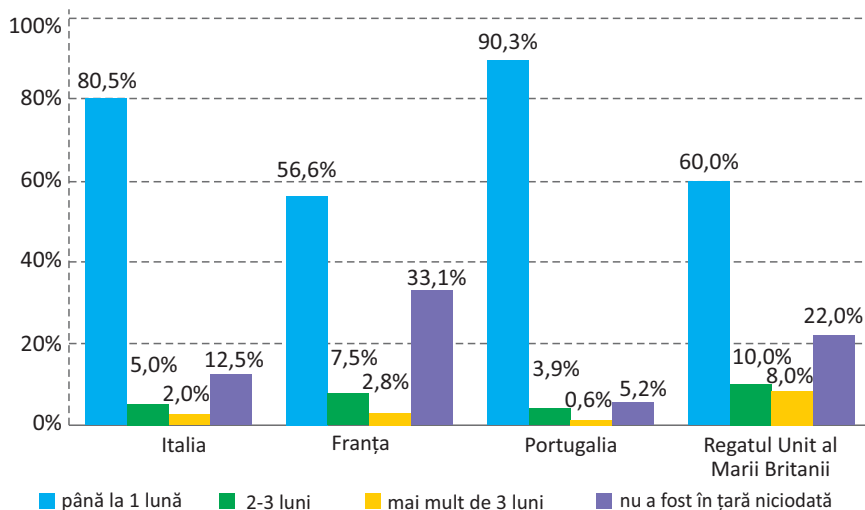
Analiza migrației din perspectiva anului când au revenit în țara de origine, atestă o frecvență migrație de reîntoarcere pentru Marea Britanie, unde peste jumătate din respondenți au fost în Moldova în anul 2012 și una mult mai rară se înregistrează pentru contingentul din Portugalia, unde 40 procente au fost în anul 2011 și 38 procente în anul 2010 sau mai devreme.

Merită atenție contingentele de migranți care nu au fost în țara de origine niciodată, după ce au ajuns la destinație. Cel mai probabil, acestea, în mare parte, îi reprezintă pe cei care sunt iregulari și care nu pot reveni în țară din cauză că se va întrerupe ciclul migrațional sau cei care au contracte de muncă care nu le permit concediu. Ponderea acestor migranți este cea mai mare pentru Franța – 33 procente și Marea Britanie – 22 procente și cel mai mic în Portugalia – 5 procente (a se vedea Tabelul 2.2).

Tabelul 2.2: Revenirea în patrie a migranților moldoveni (%)

	Italia	Franța	Portugalia	Regatul Unit al Marii Britanii
Anul acesta (2012) a fost în Moldova	36,5	37,7	17,5	<u>51,0</u>
Anul trecut (2011) a fost ultima oră în Moldova	<u>38,0</u>	24,5	<u>39,6</u>	22,0
Mai mult de 2 ani în urmă a fost în Moldova (2010 și mai devreme)	13,0	4,7	<u>37,7</u>	5,0
Nu a fost în țară niciodată	12,5	33,1	5,2	22,0

Perioada pe care o petrec în Moldova când revin, pentru marea majoritate a migranților, este de o lună de zile. Or, ei revin, de obicei, în perioada în care au concedii. Regatul Marii Britanii atestă tendința la 18 procente dintre migranți, de a reveni acasă pentru o perioadă de două - trei luni (și mai mult de 3 luni), situație explicabilă prin faptul că unii dintre acești migranți au afaceri în Moldova (a se vedea Figura 2.1).

Figura 2.1: Perioada de ședere în Moldova la ultima revenire (%)

Portugalia și Marea Britanie indică realizarea celor mai multe dintre așteptările avute de către migranți în ceea ce privește bunăstarea familiei, cunoașterea noii culturi, organizarea vieții personale (realizarea totală sau parțială a așteptărilor). Aproximativ o treime dintre respondenți au avut posibilitatea să-și procure imobil în Moldova.

Franța, Portugalia și Marea Britanie oferă mai multe posibilități moldovenilor migranți de a avea o carieră de succes, de a găsi un loc de muncă interesant sau de a se stabili cu traiul în această țară, în comparație cu Italia.

2.2. Pregătirea Profesională și Integrarea în Câmpul Muncii

Cercetarea relevă că rețelele sociale ale migranților moldoveni sunt un factor important nu doar în procesul de migrație, ci și de integrare pe piața muncii. În fiecare din țările cercetate peste 60 procente din migranți s-au angajat în câmpul muncii cu ajutorul prietenilor sau rudelor care munciau în țările de destinație.

O altă modalitate eficientă de angajare utilizată de migranții moldoveni este contactarea directă cu angajatorul, în special, în Italia (12%) și Portugalia (17%). Internetul este utilizat cu succes în procesul de angajare de 15 procente dintre migranții din Franța și 8 procente din cei din Marea Britanie. Uneori, migranții apelează la agențiile de ocupare a forței de muncă din țările de destinație, preponderent în Marea Britanie (13%). Alte modalități de angajare sunt utilizate mult mai rar (a se vedea Tabelul 2.3)

Este caracteristic doar pentru un număr mic de migranții moldoveni să plătească bani sau să ofere anumite cadouri celor care i-au ajutat să-și identifice un loc de muncă. Situațiile când se plătește persoana care ajută moldovenii să se angajeze se întâmplă cel mai frecvent în Italia (11,2%), mai rar în Franța (7,1%), Portugalia (5,0%) și Marea Britanie (1,3%).

Tabelul 2.3: Modalitățile de identificare a locurilor de muncă (%)

Modalitatea de identificare a locurilor de muncă	Italia	Portugalia	Franța	Regatul Unit al Marii Britanii
Prin Internet	3,4	3,9	14,8	8,2
Prin ziare	3,3	2,3	2,5	1,6
Printr-o agenție pentru ocuparea forței de muncă din această țară	8,3	2,3	6,2	13,1
Printr-o agenție privată de angajare din Moldova	0,6	-	1,2	-
Prin intermediar care prestează astfel de servicii	7,2	3,1	9,9	4,9
Prin prieten/rude care muncesc în această țară	65,5	68,0	66,7	62,3
Prin organizații caritabile, religioase	3,1	1,6	2,5	-
Prin Diasporă	-	3,9	2,5	-
Prin contactarea directă cu angajatorul	12,3	17,2	9,9	8,2

26,9 procente dintre migranții moldoveni activează la același loc de muncă de când au ajuns în una din cele patru țări de destinație cercetate.

Analiza migranților, prin prisma domeniilor economice în care au activat în Moldova, relevă că pe primele trei poziții se situează moldovenii care au plecat

din sistemul educațional – 19 procente, domeniul comerțului – 14 procente și a sistemului de ocrotire a sănătății și serviciilor sociale – 11 procente. Aceasta relevă gradul înalt de calificare al migranților moldoveni. Activează însă moldovenii peste hotare în alte domenii, cele în care este solicitată forța de muncă – serviciile comunitare, sociale și personale – 33 procente, construcții – 20 procente, servicii de administrare a gospodăriilor casnice – 13 procente.

Angajarea în același domeniu de activitate economică peste hotare este caracteristică doar pentru 12 procente din numărul de migranți spre aceste țări de destinație, de obicei, pentru cei din domeniul construcțiilor, ocrotirii sănătății și serviciilor sociale, transportului și telecomunicațiilor, serviciilor comunitare, sociale și personale (a se vedea Tabelul 2.4).

Tabelul 2.4: Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și peste hotare (%)

Nr.	Domeniul de activitate economică	Au activat în Moldova (493 persoane), %	Activează peste hotare (621 persoane), %	Ponderea celor care nu și-au schimbat domeniul de activitate economică, %
1.	Agricultură	7,7	1,1	0,2
2.	Industrie extractivă	0,2	-	-
3.	Industrie prelucrătoare	9,1	6,3	0,8
4.	Producția și distribuția de energie electrică, gaze și apă	1,4	0,6	0,2
5.	Construcții	6,7	19,6	<u>5,1</u>
6.	Comerț cu ridicata și amănuntul	14,4	4,2	0,4
7.	Hoteluri și restaurante	4,5	9,7	0,6
8.	Transport și comunicații	6,9	6,0	<u>1,0</u>
9.	Activitate financiară	3,9	1,0	0,6
10.	Operațiuni imobiliare, arendă și servicii	0,4	0,6	0,0
11.	Administrație de stat, asigurări sociale	8,5	1,0	0,4
12.	Educație	18,5	0,8	0,4
13.	Ocrotire a sănătății și serviciile sociale	10,8	2,9	<u>1,4</u>
14.	Alte servicii comunitare, sociale și personale	6,7	33,3	<u>1,0</u>
15.	Servicii de administrare a gospodăriei casnice	0,4	12,9	0,2
	Total	100,0	100,0	12,4

Dintre moldovenii care au fost încadrați în câmpul muncii până la emigrare, doar 21,7 procente activează în același grup profesional în care au lucrat în Moldova (conform Clasificatorului ocupațiilor ISCO-88). Mai mult de jumătate dintre aceștia sunt muncitori necalificați, dar o parte o constituie meșteșugarii

și muncitorii calificați în domeniul construcțiilor, operatorii la mașini și mecanisme, specialiștii de calificare medie, muncitorii calificați în domeniul serviciilor și vânzătorii în magazine și piețe (a se vedea Tabelul 2.5). Constatăm că există o nepotrivire între calificările deținute de 78,3 procente dintre migranții moldoveni și muncile exercitate de către aceștia. De obicei, moldoveni exercită munci pentru care sunt supracalificați. Șanse mai mari de a se realiza profesional o au muncitorii din categoriile de tarificare medii.

Tabelul 2.5: Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cele de destinație (%)

Nr.	Grupul profesional	Au activat în Moldova (N=493), %	Activează peste hotare (N=621), %
1.	Conducători de unități economico-sociale	6,1	0,6
2.	Specialiști înalt calificați	26,6	3,2
3.	Specialiști de calificare medie	12,0	8,2
4.	Funcționari de birou	2,2	3,4
5.	Muncitori calificați în domeniul serviciilor și vânzători în magazine și piețe	18,1	6,4
6.	Muncitori calificați în domeniul agriculturii	0	0,2
7.	Meșteșugari, muncitori calificați în domeniul industriei extractive, construcțiilor, etc.	5,3	11,1
8.	Operatori la mașini și mecanisme	11,0	9,0
9.	Muncitori necalificați	18,9	57,8
	Total	100,0	100,0

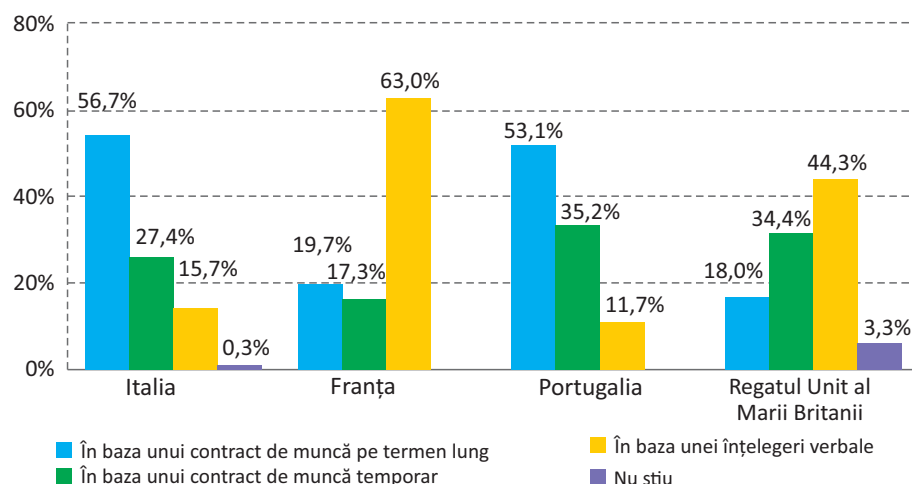
5,9 procente din eșantionul studiului dețin afaceri peste hotare, ponderea cea mai mare a moldovenilor care au deschis afaceri fiind în Franța (9,4%) și cea mai mică în Italia (2,3%). Cele mai multe afaceri sunt deschise în domeniul construcțiilor, comerțului, serviciilor comunitare, sociale și personale.

47,3 procente dintre migranții moldoveni muncesc peste hotare în baza unui contract de muncă pe termen lung, 28,3 procente în baza unui contract pe termen scurt, 23,8 procente în baza înțelegerii verbale¹⁶. Rezultă că fiecare al patrulea migrant moldovean lucrează informal (cei care lucrează în baza înțelegerilor verbale și cei care nu știu în ce condiții muncesc). Există însă diferențe în ceea ce privește modalitatea de angajare în cele patru țări ale UE. Or, în Italia și Portugalia peste 80 procente dintre migranții moldoveni muncesc legal, în baza unor contracte pe termen lung sau scurt, pe când în Franța și Marea Britanie informal, în baza înțelegerilor verbale (63 procente și

¹⁶ Diferența până la 100 procente o reprezintă cei care nu știu în ce condiții muncesc.

48 procente, respectiv). Se atestă, cu mici excepții, tendința de a munci în baza unei înțelegeri verbale a tinerilor pentru țările cercetate. O situație aparte este în Regatul Unit al Marii Britanii, unde preponderent persoanele cu vârsta de peste 40 de ani muncesc în baza unor astfel de înțelegeri.

Figura 2.2: Condițiile în care activează migranții moldoveni peste hotare pe țări (%)

Migranții moldoveni, indiferent de țara în care au migrat, muncesc opt ore pe zi în mediu, cinci zile pe săptămână. Numărul migranților moldoveni care sunt angajați cu normă deplină este mai mare în Marea Britanie și Portugalia și mai mic în Italia și Franța (a se vedea Tabelul 2.6). În același timp, 17 procente dintre migranții din Italia, 14 procente dintre cei din Marea Britanie, 11 procente dintre cei din Franța și 4 procente dintre cei din Portugalia au câte două sau mai multe locuri de muncă, reușind să acumuleze un total de minim 40 de ore de muncă pe săptămână.

Tabelul 2.6: Norma de angajare a migranților moldoveni peste hotare (%)

	Italia	Franța	Portugalia	Regatul Unit al Marii Britanii
Norma deplină ¹⁷	57,5	61,7	78,9	78,7
Norma parțială	41,6	38,3	21,0	19,7
N-au răspuns	0,9	0	0	1,6

Veniturile migranților moldoveni oscilează de la EUR 120 la EUR 4.000 pe lună, există însă diferențe semnificative pentru țările cercetate (a se vedea Tabelul 2.7).

¹⁷ Migranții care muncesc 40 de ore pe săptămână și mai mult.

Tabelul 2.7: Veniturile migranților moldoveni peste hotare pe țări (EUR)

	Italia	Franța	Portugalia	Regatul Unit Mării Britanii ¹⁸
Venitul minim	260	400	120	350
Venitul maxim	4000	3700	2000	3750
Media	1030	1493	922	1735
Mediana	980	1400	870	1650
Modul	1000	1400	1000	1250

În ceea ce privește colectivele de muncă în care sunt integrați migranții moldoveni, semnalăm unele deosebiri, determinate de specificul sectoarelor în care sunt angajați preponderent moldovenii peste hotare. Astfel, în Italia 36,4 procente dintre migranți lucrează singuri, în gospodăriile persoanelor pe care le îngrijesc, 30,8 procente în colective formate preponderent din cetățenii țărilor de destinație, 20,0 procente în cadrul colectivelor mixte, 7,2 procente în colective formate preponderent de moldoveni, alții în colective de muncă în care sunt persoane preponderent din țările UE sau cele din spațiul CSI. Pentru Portugalia, sunt caracteristice colectivele de muncă formate preponderent din cetățenii țării date (34,3%), urmate de colectivele mixte (33,6%), cei care nu muncesc în cadrul colectivelor de muncă (21,6%), colectivele de moldoveni (5,2%), mai puțin colectivele formate din persoanele din țările CSI sau din nordul Africii. În Franța și Marea Britanie, ponderea migranților moldoveni, care activează în colective de conaționali, este mult mai mare și constituie 16,5 procente și 13,6 procente, respectiv, situație care determină crearea brigăzilor de construcție.

În colectivele de muncă, indiferent de țara de destinație se vorbește în limba țării gazdă, se utilizează uneori limba țării gazdă și cea maternă și în foarte rare cazuri limba maternă sau o altă limbă (limba rusă sau o limbă străină). Datele cercetării din Marea Britanie relevă că în această țară mai frecvent se vorbește limba română, situație explicabilă și prin specificul activității de muncă (în construcții), dar și mai puțină cunoaștere a limbii engleze de către o parte importantă dintre migranții care au ajuns în această țară recent.

Din multitudinea dificultăților cu care s-au confruntat migranții moldoveni peste hotare, se evidențiază pe prima poziție problemele lingvistice, urmate de cele de angajare în câmpul muncii, legalizarea șederii pe teritoriul țărilor de destinație și exploatarea prin muncă (a se vedea Tabelul 2.8).

Există și unele particularități specifice pentru țările cercetate. Problemele de exploatare prin muncă sunt mai frecvente în Italia, fiind menționate în 36,3 procente de cazuri, și caracterizează, în special, sistemul de servicii de îngrijire

¹⁸ Pentru comparație, veniturile indicate de către migranții din Regatul Unit al Marii Britanii au fost transformate în euro, conform cursului GBP/EUR a BNM din 01.07.2012, când a început colectarea datelor în Marea Britanie (1.00 GBP=1.25 EUR).

la domiciliu, care este mai puțin reglementat de legislația italiană. În Franța, sunt destul de frecvente, în rândul migranților, dificultățile în ceea ce privește accesarea serviciilor medicale – 32,1 procente dintre migranți au semnalat aceste probleme. Tot în Franța, s-au constatat cele mai frecvente cazuri de discriminare a migranților de către angajatori, aceștia semnalând probleme de violență verbală, interzicere a accesului la servicii publice etc., dar și probleme de neînțelegere între migranți.

Tabelul 2.8: Dificultățile cu care s-au confruntat migranții moldoveni peste hotare pe țări (%)

Nr.		Italia	Franța	Portugalia	Regatul Unit al Marii Britanii
1.	Probleme legate de angajarea la muncă ¹⁹	<u>52,3</u>	<u>66,0</u>	<u>41,6</u>	<u>61,0</u>
2.	Probleme de exploatare prin muncă	<u>36,3</u>	<u>26,4</u>	<u>22,7</u>	<u>16,0</u>
3.	Probleme lingvistice	<u>54,5</u>	<u>72,6</u>	<u>81,8</u>	<u>49,0</u>
4.	Probleme de comunicare cu familia rămasă în Moldova	11,5	25,5	5,8	5,0
5.	Probleme de ordin medical/sănătate sau imposibilitate de a apela la centre medicale, în lipsa banilor sau a serviciilor medicale prea scumpe	21,3	<u>32,1</u>	18,2	7,0
6.	Probleme legate de legalizarea șederii pe teritoriul țării date	<u>46,5</u>	<u>60,4</u>	<u>29,2</u>	<u>30,0</u>
7.	Probleme de discriminare din partea angajatorului	15,5	<u>17,9</u>	4,5	8,0
8.	Probleme cu autoritățile locale	3,3	9,4	0,6	4,0
9.	Probleme/neînțelegeri cu cetățenii acestei țări	9,0	3,8	1,9	3,0
10.	Probleme/neînțelegeri cu migranții din Moldova	6,0	<u>15,1</u>	7,1	5,0
11.	Probleme/neînțelegeri cu migranții din alte țări	4,5	6,6	1,3	8,0

Pentru soluționarea problemelor cu care se confruntă, migranții solicită, în primul rând, ajutorul rudelor din această țară, ulterior apelând la alte instanțe, care diferă pentru țările cercetate. Moldovenii din Italia apelează pentru susținere la organele de drept, sindicate, cetățenii acestei țări, inclusiv

¹⁹ Dificultăți în indentificarea unui loc de muncă, în angajarea în câmpul muncii datorită statutului deținut (iregular, inițial, pentru marea majoritate a migranților moldoveni din Portugalia, Italia, Franța), etc.

ambasada/consulatele Republicii Moldova în Italia. În ultimul rând, ei solicită ajutor din partea bisericii sau reprezentanților organizațiilor de diasporă (a se vedea Tabelul 2.9). Moldovenii din Portugalia, frecvent cer susținere din partea organelor de drept, ambasadei/consulatului, inclusiv de la organizațiile de diasporă. În Portugalia, foarte rar se apelează la sindicate și la organizațiile care oferă diferite servicii migranților. Moldovenii din Franța apelează, de obicei, în cazul apariției unor probleme, la rudele din Moldova, la cetățenii francezi, la organele de drept, inclusiv ambasada/consulatul Republicii Moldova în această țară. În Franța, migranții foarte rar cer sprijinul sindicatelor și organizațiilor de diasporă. În Marea Britanie, dificultățile îi determină pe moldoveni să apeleze la organele de drept, cetățenii acestei țări, alți conaționali.

Datele cercetării relevă că organizațiile de diasporă din Portugalia au reușit să capete încrederea migranților prin serviciile pe care acestea le oferă. Respectiv, peste o treime dintre migranții acestei țări, atunci când au probleme, apelează la acestea.

**Tabelul 2.9: La cine apelează moldovenii
când se confruntă cu probleme (%)**

	Italia	Franța	Portugalia	Regatul Unit al Marii Britanii
La rudele, prietenii care se află în această țară	<u>78,0</u>	<u>71,7</u>	<u>89,6</u>	<u>71,0</u>
La rudele, prietenii care să află în Republica Moldova	33,8	<u>34,9</u>	26,0	12,0
La localnici, cetățeni ai acestei țări	35,8	<u>34,0</u>	26,6	<u>22,0</u>
La conaționali, care nu le sunt rude sau prieteni	21,3	21,7	18,2	16,0
La reprezentanții organizațiilor de diasporă	<u>15,8</u>	<u>6,6</u>	<u>37,0</u>	<u>11,0</u>
La organele de drept	<u>49,5</u>	33,0	<u>57,8</u>	<u>26,0</u>
La organizații ce apără drepturile migranților	31,5	13,2	35,1	10,0
La organizații sociale ce oferă diverse servicii pentru migranți	21,0	10,4	8,4	-
La Biserică	16,0	18,9	13,0	14,0
La Ambasada/Consulatul Republicii Moldova în această țară	34,0	30,2	<u>56,5</u>	14,0
La autoritățile locale	30,8	14,2	24,7	5,0
La angajator	32,8	22,6	20,1	1,0
La sindicate	<u>48,8</u>	0,9	9,1	-

La fel ca și în Republica Moldova, biserica este un element esențial în viața moldovenilor de peste hotare. Migranții moldoveni frecventează biserica ortodoxă moldovenească sau cea ortodoxă română. Cel mai frecvent, biserica este locul unde moldovenii se întâlnesc la sărbătorile religioase, unde își petrec cele mai importante evenimente din viață – cununie, botez; uneori, este și un loc de schimb de informații pentru migranți. S-a constatat că migranții parcurg distanțe de 20-30 km pentru a participa la ceremonii religioase.

Moldovenii care se află peste hotare participă la slujbe în diferite încăperi oferite în chirie de către parohiile țărilor gazdă pentru anumite zile, cu excepția comunității moldovenilor din Padova care în anul 2006 au primit în folosință din partea bisericii romano-catolice din Padova o biserică veche, abandonată timp de 85 de ani, care reprezintă un important monument istoric din secolul al XIX-lea.

La Padova, pe lângă biserică este deschisă și „Asociația Moldovenilor pentru Solidaritate Socială Internațională ONLUS²⁰”, care promovează cultura, arta și tradițiile moldovenești și care îndeamnă doritorii să contribuie cu un ajutor material pentru casele de copii și bătrâni din Republica Moldova.

Biserica din Montreuil, un orașel în imediata apropiere a Parisului, reușește să adune în jurul ei migranții moldoveni plecați la muncă și să le ofere suportul spiritual necesar în momentele cele mai dificile, dar și anumite servicii sociale pentru integrarea în cadrul societății. Astfel, în Centrul comunitar deschis pe lângă biserică există o bibliotecă cu literatură în limba română și sunt organizate cursuri de limbă română pentru copii și cursuri de limbă franceză pentru adulți.

2.3. Suportul Oferit Migranților de Organizațiile de Diasporă

Un aspect important al migrației, puțin studiat la momentul actual, este cel al autoorganizării migranților moldoveni în asociații obștești/organizații de diasporă, în țările de destinație. Aceste asociații oferă un suport atât pentru migranți, cât și pentru țara de origine sau cea de destinație. Dorința de a duce o viață socială activă și spiritul civic, exprimat în cadrul asociațiilor de migranți, vin din necesitatea păstrării legăturii cu țara de origine, dar reprezintă totodată un important instrument de integrare locală.

Organizațiile de diasporă ale moldovenilor în țările cercetate sunt în marea majoritate create recent și activează în bază de voluntariat (a se vedea mai detaliat pentru fiecare țară în parte, în continuare). Cei mai mulți dintre liderii

²⁰ Organizație nonprofit de utilitate socială conform Legii nr.460 din 04.12.1997 din Italia. Calitatea ONLUS permite, în special, beneficierea de un număr relevant de înlesniri, mai ales în domeniul fiscal după înscrierea în așa-numitul registru al ONLUS-urilor.

organizațiilor de diasporă înțeleg că a fi președinte de asociație înseamnă responsabilitate, sacrificii, muncă de voluntariat.

Greutățile pe care le întâmpină reprezentanții acestora sunt suplimentate de spiritul redus de participare al moldovenilor în diverse activități, fapt ce relevă necesitatea creării încrederii între migranți și asociații. În cadrul organizațiilor există un nucleu restrâns de persoane care-și dedică timpul pentru activitatea acestora, marea majoritate a migranților fiind indiferenți la acțiunile inițiate și desfășurate de asociațiile de diasporă. Cu toate acestea, o bună parte din aceste asociații reușesc să fie o sursă importantă de informare pentru migranții moldoveni, să promoveze Republica Moldova peste hotare, tradițiile și obiceiurile acesteia, să mențină relațiile cu serviciile de migrație din regiunea în care activează și să menționeze problemele existente, să coopereze cu diferiți actori sociali. Astfel, unele asociații de diasporă sunt, pentru moment, un suport pentru diferite grupuri de oameni.

Organizațiile de diasporă din Portugalia au cea mai mare frecvență a accesării serviciilor oferite – 47,4 procente dintre participanții la cercetare au spus că mențin legătura cu acestea, în comparație cu 38,7 procente dintre migranții din Franța, 27,0 procente a celor din Italia și 19,0 procente din Regatul Unit al Marii Britanii. Astfel, în organizațiile de diasporă din Portugalia, moldovenii vin pentru a primi sfaturi, broșuri cu informații despre această țară, informații sau ajutor în relaționarea cu organele de drept sau cu organele administrației publice locale și, nu în ultimul rând, pentru a studia limba portugheză (a se vedea Tabelul 2.10). Subliniem însă că preferințele moldovenilor migranți sunt pentru evenimentele cultural-artistice.

Migranții moldoveni, indiferent de țara în care se află, au menționat frecvent lipsa unui spațiu în care s-ar putea întâlni periodic și care ar putea consolida relațiile dintre ei. Alte necesități, la care și-ar dori ei ca să răspundă, organizațiile de diasporă includ: (i) centre culturale pentru promovarea culturii, tradițiilor și obiceiurilor naționale; (ii) centre lingvistice pentru studierea limbii țărilor gazdă pentru maturi și a limbii române pentru copii; (iii) servicii de informații și consultanță juridică, inclusiv on-line; (iv) servicii de consultanță antreprenorială (deschiderea și gestionarea afacerii în Moldova sau peste hotare); (v) servicii psihologice pentru migranți, familii etc.

**Tabelul 2.10: Serviciile primite de migranți
din partea organizațiilor de diasporă (%)**

Nr.	Răspunsul celor care au indicat că mențin legătura cu organizațiile de diasporă	Italia 27%	Franța 38,7%	Portugalia 47,4%	Regatul Unit al Marii Britanii 19%
1.	Ajutor privind spațiul locativ	3,7	14,6	2,7	<u>21,1</u>
2.	Ajutor la angajarea în muncă	14,8	12,2	16,4	<u>26,3</u>
3.	Ajutor la primirea-trimitearea coletelor spre Moldova	12,0	19,5	12,3	<u>21,1</u>
4.	Informații privind stabilirea copiilor la grădiniță, școală, etc.	6,5	9,8	<u>13,7</u>	5,3
5.	Informații/ajutor la înregistrarea, obținerea permisului pentru muncă	18,5	19,5	11,0	<u>31,6</u>
6.	Informații/ajutor în comunicarea cu organele administrației locale	14,8	14,6	<u>30,1</u>	15,8
7.	Informații/ajutor în relațiile cu organele de drept	18,5	14,6	<u>34,2</u>	15,8
8.	Sfaturi	<u>67,6</u>	<u>53,7</u>	<u>75,3</u>	<u>63,2</u>
9.	Aplanarea conflictelor cu alți conaționali	3,7	7,3	5,5	-
10.	Broșuri, pliante despre viața în țara de destinație	<u>70,4</u>	24,4	46,6	21,1
11.	Broșuri, pliante, filme despre viața din Moldova	<u>78,7</u>	41,5	19,2	26,3
12.	Invitații pentru participarea la evenimente cultural-artistice	<u>84,3</u>	<u>87,8</u>	<u>80,8</u>	57,9
13.	Cursuri de studiere a limbii țării de destinație	18,5	<u>43,9</u>	<u>30,1</u>	10,5
14.	Cursuri de studiere a limbii române pentru copii	7,4	<u>12,2</u>	4,1	-

2.4. Perspectivele de Revenire în Republica Moldova

Analiza comparativă a bunurilor durabile deținute de către migranții moldoveni în țara de origine și cea de destinație relevă tendința unor moldoveni de a-și procura imobil peste hotare, inclusiv de a deține economiile bănești în această țară. Cei mai mulți dintre migranți posedă și afaceri, mai frecvent peste hotare, decât în Moldova. O excepție în acest caz prezintă Marea Britanie, unde 5 procente dintre migranții intervievați dețin afaceri în țara de origine și doar 3 procente și/sau în țara de destinație (a se vedea Tabelul 2.11).

Procurarea imobilului, deschiderea unei afaceri reflectă, în același timp, și dorința acestor moldoveni de a se integra în țările date.

Tabelul 2.11: Bunurile și proprietățile deținute de către migranți în Moldova și în țările de destinație (%)

Nr.		Italia		Portugalia		Franța		Regatul Unit al Marii Britanii	
		Bunuri deținute în Moldova	Bunuri deținute în țara de destinație	Bunuri deținute în Moldova	Bunuri deținute în țara de destinație	Bunuri deținute în Moldova	Bunuri deținute în țara de destinație	Bunuri deținute în Moldova	Bunuri deținute în țara de destinație
1.	Imobil propriu	54,5	7,8	53,8	3,8	66,2	14,3	47,0	7,0
2.	Imobil în ipotecă	2,8	5,3	4,7	4,7	0,6	18,8	12,0	4,0
3.	Terenuri agricole	30,5	0,3	33,0	0,9	30,5	0,6	35,0	1,0
4.	Lot pentru construcția unei case	15,0	-	30,2	3,8	19,5	0,6	22,0	2,0
5.	Afaceri	1,3	2,8	2,8	5,7	1,3	5,8	5,0	3,0
6.	Automobil sau alte bunuri scumpe	14,5	40,8	27,4	42,5	15,6	67,5	24,0	38,0
7.	Economii bănești	13,5	34,0	34,9	34,0	19,5	59,7	11,0	36,0

Marea majoritate a moldovenilor de peste hotare menționează că sunt „în așteptare” („stand by”²¹), atunci când sunt întrebați de planurile pe viitor. De obicei, ei au planuri pe perioade scurte, iar viitorul depinde de mai multe circumstanțe, care sunt greu de evaluat în prezent. Numărul moldovenilor care se declară hotărâți să revină în Moldova definitiv este destul de mic și determinat, în mare parte, de realizarea așteptărilor ce țin de migrație. În același timp, pentru fiecare din țările cercetate s-a constatat că sub 20 procente dintre moldoveni sunt decizi să nu revină niciodată cu traiul în Moldova (a se vedea Tabelul 2.12).

Tabelul 2.12: Planificarea revenirii pentru totdeauna în Republica Moldova pe țări (%)

Intențiile de revenire	Italia	Portugalia	Franța	Regatul Unit al Marii Britanii
Da, intenționez să trăiesc și să lucrez în Moldova	30,0	14,9	28,3	34,0
Nu, niciodată	17,5	14,9	15,1	19,0
Nu știu/dificil de spus	52,5	70,2	56,5	47,0

²¹ *Stand by* – situația în care migrantul nu are o viziune asupra viitorului său, obiective clare pe care să le obțină. Pe de o parte, migrantul nu este hotărât să rămână în țara de destinație, respectiv, nu depune eforturi de integrare culturală, lingvistică etc., dar, pe de altă parte, nu este nici hotărât să revină în țara de origine, respectiv, se interesează puțin de situația social-politică, economică din țara de origine. Acest timp de comportament face ca migrantul să nu fie pe deplin cetățean al țării de origine, dar nici integrat în țara de destinație, fapt care îl duce la “automarginalizare”.

Pentru a diferenția contingentul celor care planifică să nu revină niciodată cu traiul în Moldova, de cei care nu vor reveni cu siguranță, am format un indice al migranților moldoveni integrați, bazat pe următoarele acțiuni:

- cei care planifică să nu revină;
- cei care au decis definitiv și au întreprins măsuri în acest sens (reîntregirea familiei, cetățenie, loc de trai, etc.);
- cei care nu-și vor schimba decizia sub nici o condiție.

În rezultat, am obținut că doar 7 procente dintre migranții moldoveni care declară că nu planifică să revină în Moldova pentru totdeauna, îndeplinesc toate cele trei acțiuni descrise și nu vor reveni cu domiciliul în viitor în țara de origine: 8 procente din cei din Italia, 8 procente din Marea Britanie, 6 procente din Portugalia, 5 procente din Franța. Concluzionăm că cea mai mare parte a migranților moldoveni, chiar dacă dețin cetățenia statului de destinație, oricum intenționează la o anumită etapă a vieții să revină cu traiul în Moldova.

Migrația cauzează problema lipsei forței de muncă în comunitățile de origine a migranților moldoveni. Reprezentanții APL, care au fost intervievați, au evidențiat că întreprinzătorii din Moldova nu au pe cine angaja la serviciu: *„avem agenți economici care se luptă de jumătate de an să angajeze oamenii la serviciu și nu-i găsesc. O întreprindere cu răspundere limitată are o comandă de cusut din Italia. Caută oameni la lucru(cusătorese) cu salariu de la 1.500 la 3.500 MDL”* (IIA_primar_Mereni); *„Sunt locuri de muncă neacoperite. Spre exemplu, Led Corporation vor să se extindă până la 2.000 de angajați și nu pot găsi”* (Reprezentant APL_Ungheni). Pe de altă parte, salariile oferite în Moldova nu sunt competitive și cel mai frecvent aceasta este cauza care influențează luarea deciziei de amânare a reîntoarcerii în patrie.

Programele de investire a remitențelor în dezvoltarea afacerilor în Republica Moldova sunt puțin cunoscute de către migranții moldoveni. Reprezentanții APL au apreciat Programul PARE 1+1 ca fiind *„stângaci, funcționează foarte greoi... avem un caz când băiatul merge de un an de zile și încearcă să obțină finanțare și a tot fost amânat”* (Reprezentant APL_Ungheni). Problema cea mai mare, în viziunea reprezentanților APL, o constituie băncile *„băncile sunt monopoliste. Guvernul inițiază proiecte PNAET, PARE 1+1, dar cei care câștigă aceste proiecte sunt lăsați singuri față în față cu banca”* (Reprezentant APL_Ungheni).

III. COMUNITĂȚILE DE MIGRANȚI MOLDOVENI ÎN ITALIA

Caseta 3.1 Date statistice privind migranții moldoveni în Italia

La 1 martie 2012, pe teritoriul Republicii Italiene se aflau 149.558 migranți moldoveni cu ședere regularizată.

Numărul cetățenilor moldoveni înmatriculați la instituțiile de învățământ în anul de studii 2012 - 2013 – 1.756 persoane.

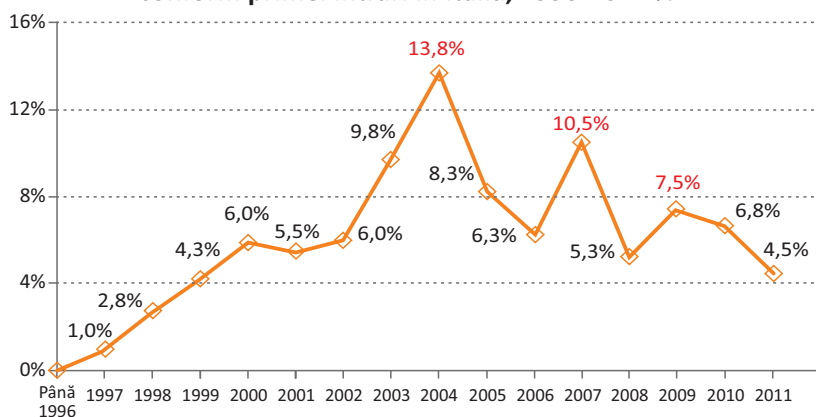
Numărul migranților moldoveni identificați cu ședere ilegală în 2011 – 651 persoane; în primele 5 luni ale anului 2012 – 211 persoane.

Cetățeni moldoveni deținuți în penitenciarele din Italia, la 11 mai 2012 – 206 persoane²².

3.1. Migrația: Tendințe, Motivații, Așteptări

Datele cercetării relevă că 14,1 procente dintre migranții moldoveni, care au participat la studiul de cartografiere a diasporei moldovenești din Italia, au migrat în această țară la mijlocul anilor 1990 ai secolului trecut, 35,1 procente între anii 2000-2004. Punctul culminant al migrației spre Italia, conform participanților la studiu, este anul 2004, după care se atestă tendința de descreștere, dar cu anumite creșteri în anii 2007 și 2009. Datele cercetării relevă că fluxul de migranți moldoveni spre această țară se reduce, cota celor ce au intrat pentru prima oară în această țară fiind de 4,5 procente, în anul 2011. În prima jumătate a anului 2012, spre Italia au emigrat 2 procente din eșantionul de cercetare (a se vedea Figura 3.1). Datele colectate relevă că 12 procente din eșantionul studiului au migrat în Italia pentru reîntregirea familiei, o treime dintre aceștia au trecut prin acest proces în ultimii trei ani.

Figura 3.1: Repartizarea migranților care au participat la studiu, conform primei intrări în Italia, 1996-2011 %

²² Date statistice oferite de reprezentanții Ambasadei Republicii Moldova în Italia.

Migranții moldoveni s-au stabilit, în special, în zonele industriale din nordul și centrul Italiei, mai puțin în cea de sud. Spre exemplu, în provincia Veneto, în anul 2011, moldovenii reprezentau cel mai mare grup de migranți cu reședință legală dintre toți migranții (5.023 persoane), iar în provincia Brescia al optulea ca mărime grup de migranți (5.990 persoane la 31.12.2010).

Tendențele de descreștere a fluxurilor migratorii, din ultimii ani, spre Italia sunt determinate de criza economică globală care a determinat reducerea locurilor de muncă, dar și de noi destinații pentru emigrare – Franța, Marea Britanie, etc.

Moldovenii se încadrează în cel de-al doilea val de migrație spre Italia, alături de români, bulgari, ucraineni, ruși, au menționat reprezentanții serviciilor pentru migranți din Italia. Primul val al emigranților a cuprins migranții din nordul Africii.

Migrația moldovenilor spre Italia a fost determinată de cererea forței de muncă, în special, în domeniul serviciilor de îngrijire la domiciliu, un sector de muncă mai puțin reglementat și de remunerarea mult mai înaltă a activității de muncă, în comparație cu Republica Moldova. În sectorul serviciilor de îngrijire la domiciliu, au activat și continuă să fie încadrați o parte semnificativă a migranților moldoveni – 41,3 procente din eșantionul migranților din Italia. Cererea forței de muncă în acest sector a determinat specificul migrației, preponderent feminină din Republica Moldova spre Italia. Însă, începând cu anul 2006, asistăm la creșterea numărului de bărbați în contingentul migranților spre Italia, situație determinată de fenomenul de reîntregire familială.

Analiza contingentului de migranți moldoveni din Italia, după experiența migraționistă, evidențiază că 72,8 procente dintre aceștia sunt la prima experiență, ceilalți însă au mai fost implicați în acest proces în alte țări, cel mai frecvent în Federația Rusă sau România.

O parte dintre cetățenii moldoveni aflați în această țară au migrat ilegal, prin intermediul unei persoane fizice (39,5%). Alte modalități de migrație a moldovenilor în această direcție au cuprins migrația cu pașaport românesc sau al altui stat UE (13,8%), legală prin intermediul unei agenții de recrutare, oficial înregistrată (12,3%), legală prin reîntregirea familiei (10,0%), legală cu ajutorul unui intermediar persoană fizică (8,3%), cu viză turistică care, ulterior, a expirat (7,0%) etc. Semnalăm că, la sfârșitul secolului trecut, predominau vizele turistice, uneori pașapoartele false. Treptat însă situația s-a schimbat, acestea au fost înlocuite prin celelalte forme menționate.

Emigrarea moldovenilor în Italia nu a fost un proces simplu, unii migranți au trecut prin experiențe destul de complicate:

„Am făcut o lună și două săptămâni până în Italia. M-am pornit la 16 februarie și am ajuns la 28 martie. Am stat în Ucraina o lună, ne duceau de la Ujgorod la Odessa și de la Odessa la Ujgorod. Din România jumătate de

drum am mers în fură pe saci de îngrășămintă și jumătate de drum în saci cu torf și îngrășămintă...” (FG_2);

„Am ajuns într-o lună și 10 zile. Persoana care ne-a trimis, ne-a luat banii și ne-a dus prin Ucraina, Polonia, Germania, Austria. Mai mult am mers pe jos... Am ajuns în Italia și aveam pneumonie, scuiam sânge. Toți credeau că am tuberculoză. Un medic m-a lecut pe ascuns pentru că nu aveam documente” (FG_4);

„Ne-au făcut pașapoarte românești false. Eram patru femei în portbagajul mașinii. La vamă nu trebuia să ne mișcăm sau să tușim. Am ajuns bolnavă. Mama credea că sunt vândută deja” (FG_4);

„Ne-am pornit 14 moldoveni și am ajuns doar trei, ceilalți, pe drum, i-au întors înapoi” (FG_3);

„Când am ajuns, am venit odată cu fetele celea care au fost legate sub tren” (FG_7).

Pentru a emigra moldovenii au achitat sume enorme (de la EUR 900 la EUR 4.500), banii fiind frecvent împrumutați, luați în credit. O parte semnificativă a migranților moldoveni au reușit să întoarcă banii împrumutați și dobânda după primii ani de muncă în Italia. Unii însă au întors sume enorme *„am luat EUR 4.000 cu 20 procente . Trebuia să achit câte EUR 800 pe lună. În total, am întors EUR 48.000.” (FG_4).*

Guvernul italian, treptat, a regularizat șederea migranților. Decretele emise anual de Guvernul Italiei, la începutul secolului 21, stabileau numărul de cetățeni străini cărora le era permisă intrarea pe teritoriul italian. Angajatorii se prezentau la Ghișeul Unic pentru Imigrare din localitatea lor și solicitau permise de ședere pentru străinii din afara Uniunii Europene, pe care doreau să-i angajeze, prezentând actele solicitate de autoritățile italiene.

Această modalitate de legalizare a fost caracteristică pentru cei încadrați în muncă, în sistemul de servicii de îngrijire sau servicii de administrare a gospodăriei casnice. Legalizarea migranților și prezența contractului de muncă au deschis mai multe oportunități migranților – *„poți să ai un cont bancar, poți să-ți faci tratament medical, poți să-ți iei o casă pe cont propriu și să reînnoiești actele, fără nici o problemă, poți să-ți faci reîntregirea familiei” (FG_1).* Unii moldovenii însă au întâmpinat dificultăți în inițierea procesului dat, din cauză că unii angajatori italienii nu doreau să acorde statut regular migranților angajați, datorită taxelor ce trebuiau achitate.

Obținerea cetățeniei române de către moldovenii din Republica Moldova a oferit posibilitatea migrării legale. De altfel, această modalitate este mai convenabilă moldovenilor decât permisul de ședere oferit de statul italian, întrucât facilitează intrarea în toate țările Uniunii Europene, iar pentru Italia nu impune cheltuirea resurselor suplimentare în ceea ce privește prelungirea permisului de ședere.

O parte dintre moldovenii, care au împlinit 10 ani de ședere legală în Italia,

sunt la etapa de depunere a actelor pentru primirea cetățeniei. La momentul cercetării, numărul moldovenilor cu cetățenie italiană era doar de 1,8 procente, în eșantionul studiului. Dar contingentul celor care vor depune actele pentru cetățenia italiană va crește în următorii ani, întrucât primul val al migranților moldoveni din Italia au ajuns la etapa de 10 ani de ședere legală. În același timp, semnalăm că procedura de obținere a cetățeniei italiene este mai dificilă, în comparație cu alte țări ale Uniunii Europene, întrucât cere o perioadă de 10 ani de ședere legală, iar prevederea legală de a oferi un răspuns în 730 de zile, celor care au depus actele în acest sens, nu se respectă, ne-au relatat o parte dintre migranți. Unii moldoveni au relatat că au depus actele cu patru ani în urmă și sunt în așteptarea răspunsului din partea autorităților italiene.

Criza economică globală a determinat reducerea locurilor de muncă în Italia, frecvent și reduceri în salarizare, motiv care predispune migranții moldoveni din Italia spre emigrarea în Franța, Marea Britanie, Belgia etc. Probabil, fluxurile date vor crește după obținerea cetățeniei italiene de către migranții moldoveni.

Numărul moldovenilor cu statut iregular în Italia s-a redus, însă nu definitiv. Sistemul de servicii de îngrijire la domiciliu are cel mai mare număr de muncitori ilegali, în comparație cu alte sectoare, o cauză fiind faptul că mulți italieni nu au dorit să regularizeze moldovenii care lucrau la ei, pentru a nu avea mai multe cheltuieli. Altă cauză constă în lipsa controlului în acest sector. Nu în ultimul rând, menționăm și lipsa dorinței de a se legaliza la unii migranți moldoveni pentru a nu achita taxe. Munca la negru este favorizată de faptul că migranții primesc salarii mai mari, deoarece nu plătesc impozite (contribuții) statului italian, dar și pentru că nu există un acord care să faciliteze primirea ulterioară a unei pensii pentru cei care au plătit contribuții, dar vor reveni în Moldova.

Există și copii care au încălcat procedurile de imigrare în Italia. Cea mai mare parte a acestora sunt din satele din raionul Cahul. Ei au emigrat la vârsta de 14-15 ani, fiind bine informați din punct de vedere al legislației italiene, întrucât Italia conform prevederilor legale este obligată să-i primească, fără ai expulza în țara de origine. Conform unor estimări, numărul acestor copii este de aproximativ 100, au relatat reprezentanții misiunilor diplomatice moldovenești din Italia.

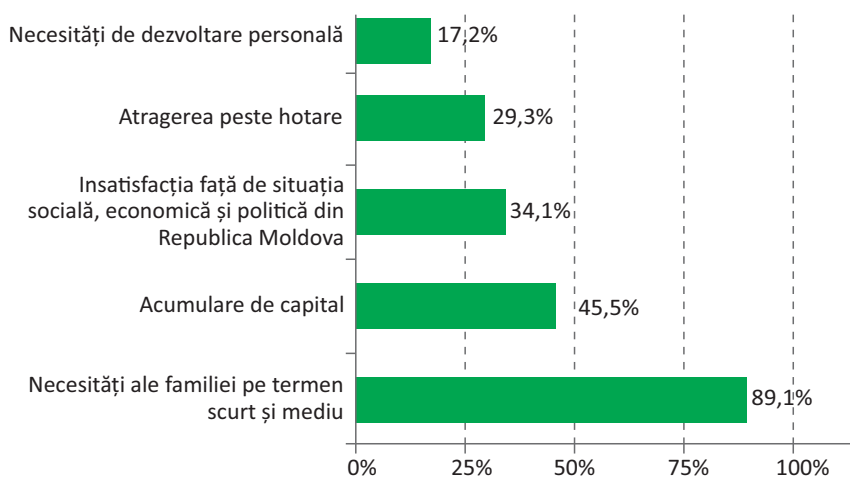
Structura motivelor care au determinat migrația moldovenilor este diversă: de a profita de un venit mai mare (82,2%), a cumpăra o casă/apartament pentru familie/copil (42,4%), a îmbunătăți nivelul de trai al familiei (38,3%), insatisfacția față de situația socială, economică, politică (25,1%), plata datoriilor (24,8%), investiții în educația copiilor (23,3%), lipsa viitorului în Moldova (21,1%), a urma soțul/soția sau un părinte/părinții (17,0%), deoarece peste hotare sunt majoritatea rudelor (14,8%), dezvoltarea și promovarea profesională (11,0%), a investi sau a începe o afacere în Moldova (9,0%), a continua studiile (6,8%), alte motive (mai puțin de 6%)²³.

²³ Respondenții au avut posibilitatea să aleagă mai multe răspunsuri.

Multitudinea acestor motive se încadrează în cinci categorii. Prima categorie cuprinde necesitățile pe termen scurt și mediu: îmbunătățirea nivelului de trai al familiei, posibilitatea de a profita de un venit financiar mai mare, a susține educația copiilor, plata datoriilor: „*Eu munceam la două posturi ca să-mi pot întreține familia*”; „*aveam cinci copii și munceam din greu, făceam și ore particulare. Soțul nu lucra, nu găsea de lucru*” (FG_4). A doua categorie cuprinde necesitățile pe termen lung - acumularea de capital: cumpărarea unei case/apartament pentru familie/copil, dorința de a investi sau a începe o afacere în Moldova. Necesitățile de dezvoltare personală se includ în a treia categorie: continuarea studiilor, posibilitatea de dezvoltare și promovare profesională, prin obținerea de noi experiențe, instruiți. A patra categorie cuprinde factorii ce țin de neacceptarea situației politice, economice și sociale din Moldova: instabilitatea politică, economică și socială, lipsa viitorului în Moldova. În ultima categorie, se încadrează factorii de atracție peste hotare: pentru a-mi urma soțul/soția sau un părinte/părinți, deoarece în această țară se află deja majoritatea rudelor mele.

Constatăm că motivele de bază ale migrației spre Italia sunt necesitățile familiei pe termen scurt și mediu, precum și posibilitățile de acumulare a capitalului financiar. Necesitățile de dezvoltare personală se află pe ultima poziție în rândul migranților spre Italia (a se vedea Figura 3.2).

Figura 3.2: Factorii care au determinat migrația din Republica Moldova în Italia (%)

În Italia predomină migrația în scop de muncă (80,5% dintre migranți), fiind urmată de reîntregirea familiei (12,0%) și migrația la studii (3,5%). Alegerea acestei țări de destinație a fost determinată, preponderent, de prezența prietenilor și rudelor, posibilităților de angajare și a veniturilor mai bune, în comparație cu alte țări, precum și prezența membrilor familiei în această țară.

Așteptările migranților moldoveni din Italia sunt bazate pe soluționarea

problemelor economice ale familiei (îmbunătățirea situației financiare, procurarea imobilului), în primul rând, dar și pe identificarea unui loc de muncă interesant și cunoașterea culturii. Intenția de a se stabili cu traiul în această țară se situează pe ultimul loc pentru migranții moldoveni (a se vedea Tabelul 3.1).

Tabelul 3.1: Așteptările migranților moldoveni din Italia și realizarea acestora (%)

	Așteptările	Realizarea în totalitate	Realizarea parțială	Nu s-au realizat
Îmbunătățirea situației financiare a familiei	90,7	46,7	36,0	8,0
Procurarea unui imobil în Moldova	67,5	25,5	8,3	33,7
Organizarea vieții personale	54,1	25,0	12,8	16,3
Trecerea peste dificultățile din Moldova	63,6	30,3	29,8	3,5
Stabilirea cu traiul în această țară	46,5	26,5	13,0	7,0
Cunoașterea unei noi culturi	76,0	55,0	20,0	1,0
Găsirea unui lucru interesant	78,8	20,5	18,3	40,0
O carieră de succes	59,3	8,3	11,0	40,0

Datele cercetării relevă că planurile ce țin de îmbunătățirea situației financiare, cunoașterea unei noi culturi, stabilirea cu traiul în această țară au fost realizate (în totalitate și parțial) pentru majoritatea migranților moldoveni. O parte semnificativă dintre moldoveni au reușit să-și procure imobil în Moldova, aflându-se la muncă în această țară. Există dificultăți, în același timp, în Italia în ceea ce privește dezvoltarea profesională. Or, peste jumătate din respondenți au relatat că planurile de a avea o carieră de succes sau a găsi un lucru interesant în această țară nu s-au realizat.

3.2. Pregătirea Profesională și Integrarea în Câmpul Muncii

Marea majoritate a migranților moldoveni din Italia (75,7%) erau încadrați în câmpul muncii la etapa cercetării, 12,0 procente au muncit anterior, dar la moment se aflau în căutarea unui loc de muncă, 7,5 procente nu au muncit anterior, dar nici nu se aflau în căutare de lucru, 2,5 procente nu au muncit anterior, dar, la moment, se aflau în căutarea unui loc de muncă și 2,3 procente aveau deschisă afacerea loc peste hotare.

Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni includ: serviciile de îngrijire la domiciliu (41,3%), serviciile de administrare a gospodăriilor casnice (15,1%), construcțiile (11,1%), domeniul hotelier și cel al restaurantelor (9,1%), industria prelucrătoare (7,4%), transportul și telecomunicațiile (4,6%), comerțul angro și cu amănuntul (4,3%), domeniul ocrotirii sănătății și al serviciilor sociale (3,4%) etc. (Tabelul 3.2). Există o

diferențiere a activității pe sectoare economice, din punct de vedere gender. Femeile sunt ocupate în domeniul serviciilor de îngrijire la domiciliu, altor servicii comunitare, sociale și personale, serviciilor hoteliere, sănătății, iar bărbații activează în domeniul construcțiilor, industriei, producției și procesării, transportului și comunicațiilor.

O pătrime dintre moldovenii din Italia care și-au deschis afaceri au avut afaceri și în Republica Moldova până la emigrare. Afacerile migranților moldoveni din Italia sunt în diverse sectoare ale economiei: construcții, comerț, servicii hoteliere și de restaurant, transport și telecomunicații și servicii imobiliare și de arendă, etc. (a se vedea Caseta 3.2). Cei care dețin afaceri în Italia, se află peste hotare cu întreaga familie, cu excepția celor care au afaceri în domeniul transportului. Și în acest caz, constatăm o diferențiere din perspectiva gender - bărbații își deschid afaceri în domeniul construcțiilor, transportului, iar femeile în comerț, servicii hoteliere și restaurante, servicii de îngrijire.

Caseta 3.2 Exemple de afaceri în Italia

Atelier de reparație a hainelor

„Am deschis o afacere de familie. Eu lucrez ca proprietar. Cândva, când prețurile erau mai mari și impozitele mai mici, chiria mai mică, stăteam la calculator... Acum însă lucrăm 12 ore. Noi lucrăm fără întrerupere, rareori când orarul este întrerupt... Serviciile le facem bine. Calitatea lucrurilor trebuie să fie bună pentru a nu pierde clienții” (Om de afaceri, atelier de reparația hainelor, Roma).

Spălătorie

„Cu toți banii pe care i-am avut am cumpărat afacerea. E o spălătorie de calitate bună. Am avut o dorință să începem o activitate pe cont propriu. Ne-am dorit o brutărie, dar până la urmă am cumpărat o spălătorie... E o afacere de familie. Avem 3 copii și trebuie să mergem înainte.

Am învățat cum să utilizez mașina, țesăturile, modul de spălare a diferitor țesături...” (Om de afaceri, spălătorie, Brescia).

7,5 procente dintre migranții moldoveni în Italia, la momentul efectuării cercetării, nu munceau și nici nu erau în căutarea unui loc de muncă, pe motiv că își continuau studiile, se aflau în concediu de maternitate sau își ajutau membrii familiei în îngrijirea nepoților. Iar cei care nu au muncit anterior, dar la momentul cercetării căutau un loc de muncă, își finalizaseră studiile.

Datele relevă că 70 procente din migranții moldoveni în Italia au avut experiență de muncă în Moldova. Aceștia au activat în sistemul de educație (18,1%), comerț (13,2%), ocrotirea sănătății și serviciile sociale (12,5%), industria de prelucrare (12,5%), administrația de stat și asigurările sociale (10,3%), agricultură (7,1%), transport și telecomunicații (6,8%).

Ajunși în Italia, migranții moldoveni, în marea majoritate, s-au conformat cerințelor pieței muncii din această țară, fiind nevoiți să-și schimbe activitatea de muncă. Ponderea celor care nu și-au schimbat domeniul de activitate

economică în țara de destinație este de 10 procente (a se vedea Tabelul 3.2). Se atestă continuarea activității de muncă în domeniul construcțiilor, industriei prelucrătoare, transportului și telecomunicațiilor, comerțului, serviciilor hoteliere și restaurantelor, ocrotirii sănătății și serviciilor sociale. Numărul lucrătorilor în sectorul educațional, asigurărilor sociale, comerțului însă s-a redus semnificativ în Italia. Observăm tendința migranților moldoveni de a se încadra în domeniul serviciilor de îngrijire și celor de menaj, din motiv că numărul celor încadrați în aceste sectoare ale economiei a crescut, constituind 56,4 procente.

Tabelul 3.2: Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și Italia (%)

Nr.	Domeniul de activitate economică	Au activitat în Moldova (N=281), %	Activează în Italia (N=351), %	Ponderea celor care nu și-au schimbat domeniul de activitate economică, %
1.	Agricultură	7,1	0,9	0,4
2.	Industria prelucrătoare	12,5	7,4	1,1
3.	Producția și distribuția de energie electrică, gaze și apă	1,1	0,6	0,4
4.	Construcții	4,6	11,1	2,8
5.	Comerț cu ridicata și amănuntul	13,2	4,3	0,7
6.	Hoteluri și restaurante	3,6	9,1	0,7
7.	Transport și comunicații	6,8	4,6	1,4
8.	Activitate financiară	3,6	0,6	0,4
9.	Operațiuni imobiliare, arendă și servicii	0,7	0,3	0
10.	Administrație de stat, asigurări sociale	10,3	0,9	0
11.	Educație	18,1	0,6	0
12.	Ocrotire a sănătății și serviciile sociale	12,5	3,4	1,4
13.	Alte servicii comunitare, sociale și personale	6,0	41,3	0,7
14.	Servicii de administrare a gospodăriei casnice	0	15,1	0
	Total	100,0	100,0	10,0

Analiza datelor relevă că 20,8 procente dintre muncitorii moldoveni aflați în Italia muncesc la același loc de muncă de când au venit în această țară.

Dintre moldovenii care au fost încadrați în câmpul muncii până la migrația în Italia, doar 22,4 procente activează în același grup profesional în care au lucrat în Moldova. Cea mai mare parte a acestora sunt muncitori necalificați

(70%), dar o parte o constituie muncitorii calificați: specialiștii de calificare medie (7%), muncitorii calificați în domeniul serviciilor și vânzătorii în magazine și piețe (7%), operatorii la mașini și mecanisme (6%), meșteșugarii și muncitorii calificați în domeniul construcțiilor (6%) (a se vedea Tabelul 3.3).

Salariul mediu lunar al migranților în Italia este de EUR 1.030 (minimum - EUR 260, maximum – EUR 4.000).

Tabelul 3.3: Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cea de destinație (%)

Nr.	Grupul profesional	Au activat în Moldova (N=281), %	Activează în Italia (N=351), %
1.	Conducători de unități economico-sociale	5,0	0
2.	Specialiști înalt calificați	24,9	1,4
3.	Specialiști de calificare medie	12,8	7,1
4.	Funcționari de birou	3,6	2,3
5.	Muncitori calificați în domeniul serviciilor și vânzatori în magazine și piețe	18,1	6,8
6.	Meșteșugari, muncitori calificați în domeniul industriei extractive, construcțiilor, etc.	3,9	6,0
7.	Operatori la mașini și mecanisme	9,6	6,0
8.	Muncitori necalificați	22,1	70,4
	Total	100,0	100,0

Tinerii care își fac studiile în Italia au evidențiat că această țară le oferă mai multe oportunități pentru a studia, a beneficia de mobilități academice – „fiind în Moldova la master, eu nu aș fi putut să aplic și să-mi fac cercetarea în SUA sau Australia” (FG_2). În același timp, ei apreciază sistemul de învățământ din Moldova, considerându-l a fi bine organizat.

Decizia de continuare a studiilor este mai pronunțată la migranții cu intenții de ședere pe termen lung. Cei care urmăresc integrarea în societatea italiană, mai frecvent iau decizia de continuare a studiilor sau recunoaștere a acestora. Totuși nu toți migranții care-și doresc să continue studiile în Italia o pot face. În prim plan apare problema întreținerii financiare, iar soluționarea acestei probleme ia mult timp. În plus, frecventarea unor cursuri, inclusiv de perfecționare, înseamnă angajarea doar pe normă parțială.

Procesul de recunoaștere a studiilor este destul de anevoios și costisitor, dar nu imposibil (a se vedea Caseta 3.3). Există moldoveni care au reușit să finalizeze procedura de recunoaștere a diplomelor obținute în Moldova, să susțină examenele pe diferențele de program academic și să fie angajați în același domeniu profesional. Dar numărul acestora este destul de mic.

Cercetarea a permis, de asemenea, identificarea unor cariere de succes ale migranților moldoveni în Italia. Ambiția, tenacitatea, prezența unor surse

financiare, susținerea din partea familiei sunt factorii care asigură frecvent cheia succesului. Constituie o problemă însă faptul că marea majoritate a migranților moldoveni cu nivel înalt de calificare nu-și propun echivalarea studiilor, fiind preocupați de îmbunătățirea situației financiare.

Posibilitățile de integrare profesională sunt mai mari pentru absolvenții școlilor vocaționale care posedă anumite meserii: lemnar, frizer, croitor etc. Persoanele care cunosc bine meseria și au talent, au mai mare șanse de a se realiza, din punct de vedere profesional în Italia.

Caseta 3.3 Studii de caz privind recunoașterea studiilor în Italia

Studiu de caz: Avocat în Italia

„A fost greu, aproape imposibil. Inițial, mi se părea o utopie, dar până la urmă am reușit. Studiile în domeniu și experiența din România nu au fost suficiente pentru ca să mă afirm în Italia.

Datorită faptului că aveam cetățenie română, m-am înscris la un Barou de Avocați. Nimeni nu te recunoaște automat, trebuie să faci trei ani stagiu în această țară la un Barou, după aceasta susții examene și apoi îți oferă titlul de avocat...”

Studiu de caz: Medic în Italia

„Eu sunt medic și am reușit să-mi fac o carieră. După muncă, mergeam la universitate, fiica o vedeam timp de o oră pe parcursul zilei, soțul ședea cu ea.

Eu am reușit să-mi deschid cabinetul meu, să am casa mea, să-i aduc pe ai mei și să fiu apreciată aici în Italia.

Suntem undeva nu mai puțin de 15 medici care ne-am realizat și lucrăm în Italia. Am susținut examene pentru ca să ne fie recunoscute calificările, am intrat la specializare și am devenit și mai buni. Există posibilități pentru medicii noștri, ei vin cu experiența și studiile de acasă și devin și mai puternici aici.”

Dificultățile cu care s-au confruntat marea majoritate a migranților moldoveni din Italia în procesul de integrare în câmpul muncii sunt: (i) necunoașterea limbii italiene (54,5% dintre respondenți), (ii) legalizarea șederii (46,5% au avut dificultăți în procesul de legalizare în țara dată, alții – 5,8% dintre respondenții care au participat la studiu au relatat că continuă să se afle ilegal în Italia), (iii) angajarea propriu-zisă în câmpul muncii (52,6%), (iv) probleme de exploatare a muncii (36,3%), (v) probleme de discriminare din partea angajatorului (15,5%).

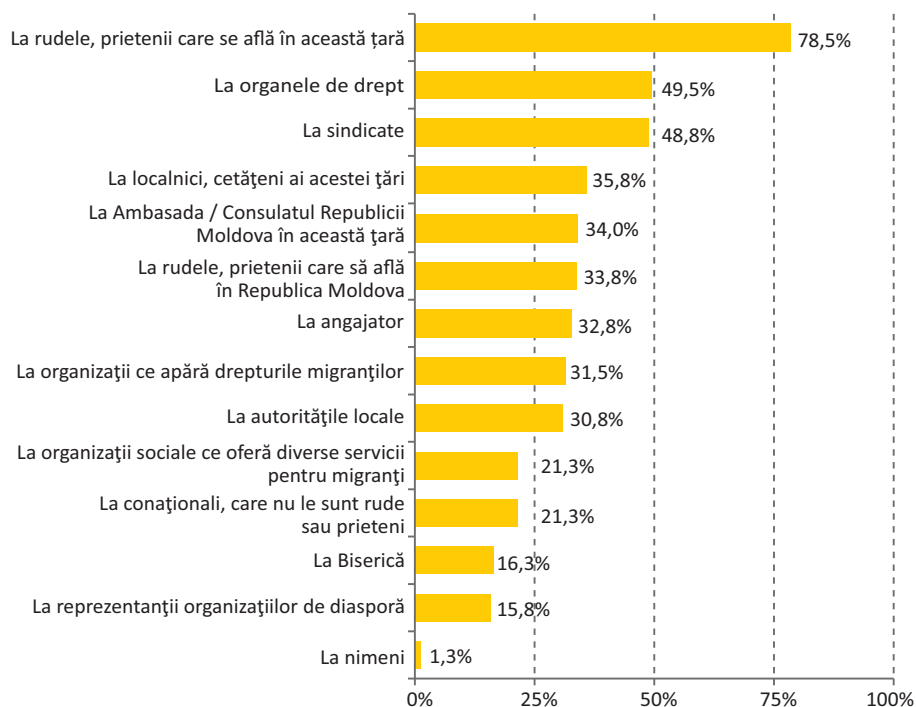
Datele cercetării relevă situații ilicite, când migranții moldoveni sunt ajutați de persoane terțe în angajarea în câmpul muncii, care percep anumite remunerații. În asemenea situații, se practică achitarea salariului pentru prima lună sau un anumit procent din salariu. În același timp, o problemă specifică este cea a recomandărilor „italienii nu iau în casă pe cineva pe care nu-l cunosc, iar cel care recomandă persoana, răspunde, într-un fel, pentru persoana propusă” (FG_1).

În soluționarea problemelor cu care se confruntă moldovenii apelează, în

majoritate, la rudele, prietenii care se află în această țară (78,5%), la organele de drept (49,5%), la sindicate (48,8%), etc. (a se vedea Figura 3.3). Datele relevă că, la organizațiile de diasporă din Italia, apelează doar 15,8 procente dintre migranții moldoveni atunci când au probleme.

Sindicatele ocupă un rol important în susținerea migranților din Italia. 48,8 procente dintre participanții la studiu s-au adresat la sindicate pentru a cunoaște cum să-și prelungească perioada de ședere, ce acte să pregătească pentru reîntregirea familială etc. Reprezentanții sindicatelor le explică cum să obțină susținere din partea asistenței sociale atunci când au copii, indemnizația de șomaj, în cazul pierderii locului de muncă. Pentru cei cu venituri mici, sindicatele pot obține reducerea plății pentru chirie, în special, pentru mamele care educă singure copii.

Figura 3.3: Persoanele la care apelează migranții moldoveni pentru a soluționa problemele cu care se confruntă în Italia (%)

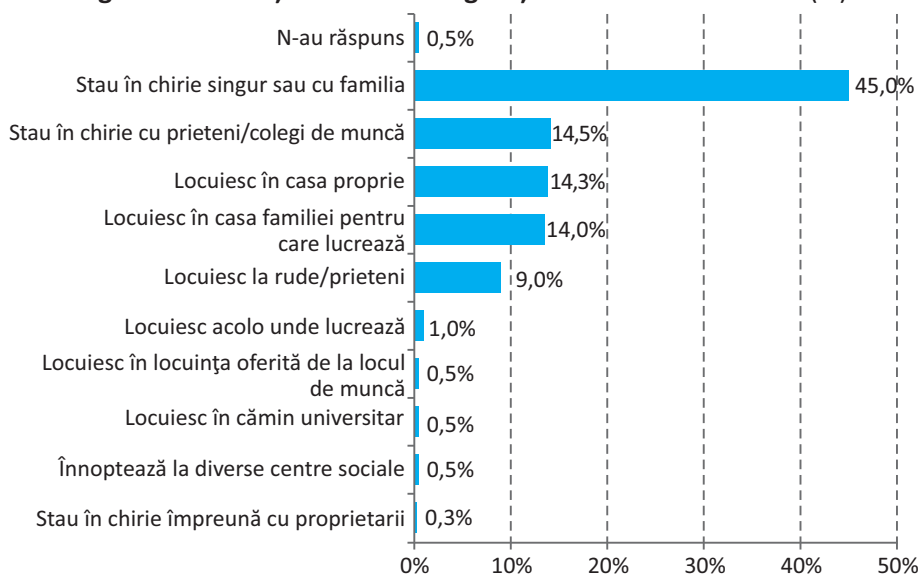
3.3. Familia și Migrația

Din efectivul total al migranților moldoveni în Italia, 62,3 procente se află peste hotare, împreună cu toți membrii familiei²⁴.

²⁴ Aici se includ și persoanele celibatate, de asemenea, persoanele văduve/divorțate care și-au adus copii peste hotare.

În ceea ce privește situația locativă a migranților moldoveni în Italia evidențiem următoarele particularități: cei mai mulți locuiesc în chirie singuri sau cu familia (45,0%), în chirie cu prietenii sau colegii de muncă (14,5%), în casă proprie, inclusiv a soțului italian (14,3%), în casa familiei în care lucrează (14,0%), la rude sau prieteni (9,0%) (a se vedea Figura 3.4). Profilul migranților moldoveni care locuiesc în chirie cu familia este următorul: cel mai frecvent persoane cu vârsta de la 18 la 40 ani, căsătorite, care se află împreună cu toții membrii familiei peste hotare, cu o perioadă medie de migrație în Italia. Dețin locuință proprie peste hotare migranți moldoveni cu vârste diferite, preponderent, cei căsătoriți cu o perioadă de ședere îndelungată (mai mult de șapte ani). În același timp, profilul migranților moldoveni care locuiesc în casa familiei pentru care lucrează este unul specific, preponderent, femei cu vârsta de peste 41 ani, cu membri ai familiei rămași în Moldova.

Figura 3.4: Situația locativă a migranților moldoveni în Italia (%)

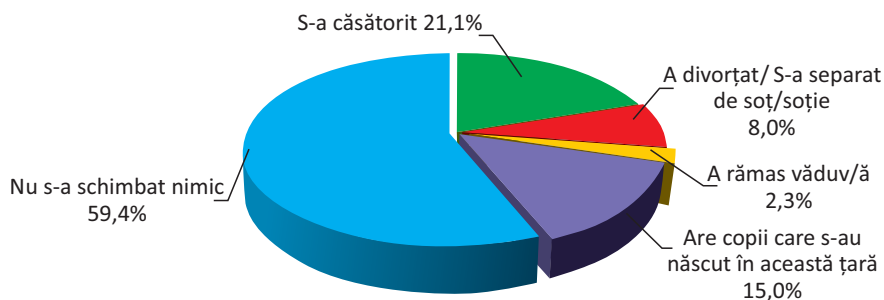

Fiind întrebați despre schimbările care s-au produs în statutul lor familial de când se află pe teritoriul Italiei – 21,1 procente au relatat că s-au căsătorit - 15,0 procente, au născut copii în această țară, 8,0 procente - au divorțat/s-au separat, 2,3 procente au rămas văduv/ă (a se vedea Figura 3.5). În Italia, se atestă cel mai mare număr al persoanelor care s-au căsătorit – fiecare al cincilea migrant în această țară, și al celor care au divorțat – 8 procente, în comparație cu schimbările care s-au produs în statutul familial al altor migranți moldoveni din alte țări cercetate.

Problemele cu care se confruntă familiile de moldoveni migranți sunt diverse. Reîntregirea familiei este un deziderat pentru foarte mulți migranți, dar despărțirea care a fost pentru mulți ani cere eforturi suplimentare în reluarea relațiilor de zi cu zi atât cu soțul/soția, cât și copilul/ii. Probleme de

comunicare între părinți și copii apar frecvent atunci când despărțirea a fost de lungă durată și copiii au făcut reîntregirea familiei în perioada de adolescență. De obicei, adolescenții îi consideră pe părinți vinovați că i-au despărțit de prieteni, colegi, țara de baștină.

Figura 3.5: Schimbarea statutului familial al migranților de când se află pe teritoriul Italiei (%)

Unele femei au menționat că, uneori, copiii au fost abuzați psihologic și fizic de către soții care au rămas în Moldova, care doreau ca ele să se întoarcă în țara de origine: „Doi ani de zile soțul a maltratat fetele, fiindcă voia să mă întorc înapoi. Am trimis și poliția acasă. Mă sunau profesorii și îmi spuneau...” (FG_5).

O problemă menționată de către reprezentanții serviciilor de migrație din Italia a fost cea a divorțurilor și a separărilor în familiile de moldoveni. Acest fapt este elucidat și de cea mai înaltă rată a divorțialității în rândul migranților din Italia – 19 procente, în cadrul eșantionului de cercetare, dintre care 8 procente au divorțat după ce au migrat în Italia.

Procesul de acomodare a partenerilor în familiile mixte, din cauza diferențelor sociale și culturale, nu este unul ușor. Treptat însă moldovencele se adaptează la modul de viață al familiilor italiene. „Trăiesc cu un bărbat italian și chiar dacă formăm o familie, fiecare cam trage la interesele lui. Eu îmi organizez ziua așa cum consider eu, el își organizează ziua așa cum crede el, dar clar că există respect” (FG_4).

40,3 procente din familiile de migranți moldoveni din Italia au copii sub 18 ani și cea mai mare pondere a acestora se află în Italia (173 copii), în comparație cu Moldova (49 copii). Observăm, că migranții moldoveni tind să-și aducă copiii minori în Italia. Mamele care își educă singure copiii, au menționat că au un suport mai mare în Italia din partea statului, fapt ce le permite să soluționeze o parte din problemele de creștere și educație a copiilor.

Famiiliile care se află împreună cu copiii peste hotare au fost rugate să evalueze mai multe situații, pentru a cunoaște problemele care există în integrarea acestor copii în țările de destinație. În viziunea părinților, Italia le îmbunătățește copiilor șansele de reușită în viață. De asemenea, părinții au relatat că, în multe cazuri, copiii migranților moldoveni în Italia au rezultate școlare mai bune decât în Moldova.

Procesul de integrare socială a copiilor în Italia depinde frecvent de vârstă. Copiii aduși la o vârstă timpurie se integrează mai ușor decât cei care vin la vârsta adolescenței. Cei din urmă, se confruntă cu probleme de adaptare, din cauza schimbărilor din mediul socio-cultural și mai greu își fac prieteni peste hotare. În scopul facilitării integrării educaționale și sociale a copiilor în familiile de migranți moldoveni din Italia, acasă se vorbește în limba italiană.

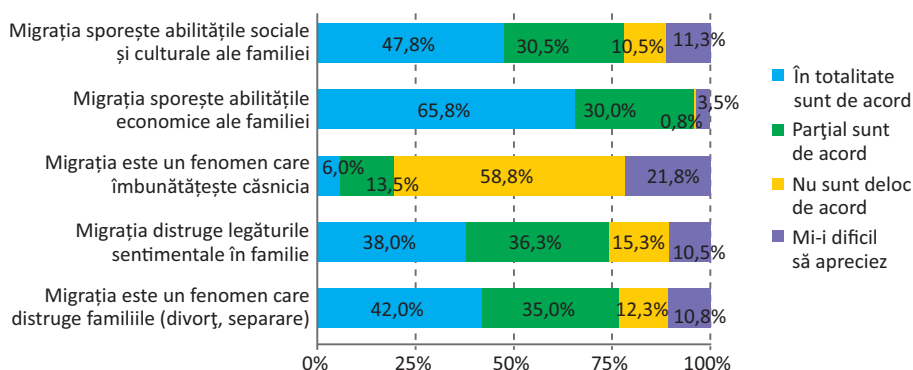
Statutul legal, dar și condițiile de muncă permit la 43,0 procente dintre migranții moldoveni din Italia să revină în Moldova o dată pe an, 27,3 procente vizitează Moldova mai rar decât o dată în an, 16,0% - de câteva ori pe an. În același timp, 12,5 procente dintre moldovenii migranți din Italia nu au revenit în țară niciodată.

Revenirea în Republica Moldova din Italia este determinată de necesitatea de a vizita membrii familiei nucleare sau lărgite (79,7%), perioada de concediu/vacanță (48,3%), perfectarea unor documente ce țin de starea civilă sau statutul educațional (16,0%), tratamentul medical (15,7%). Perioada pe care o petrec în Moldova, marea parte a migranților moldoveni din Italia, nu se deosebește de cea din alte țări cercetate, fiind una scurtă – o lună (80,5%).

În opinia participanților la studiu din Italia, migrația permite acumularea unui capital economic, social și cultural, dar înrăutățește relațiile din cadrul familiei, cauzând frecvent fenomenul de divorț/separare, inclusiv distrugerea legăturilor sentimentale (a se vedea Figura 3.6).

Migrația cere multiple sacrificii atât din partea părinților, cât și din partea copiilor „Am muncit șase ani la negru, fără ca să-mi văd copilul. Am mers acasă când mi-am făcut documentele, peste șase ani. La aeroport, erau mulți copii și toți strigau mama. Nu era mamă care să nu întoarcă capul. Și eu căutam copilul meu, am lăsat-o micuță. Când m-am uitat, fata mea era cea mai înaltă dintre toți, atât de mult crescuse” (FG_6).

Figura 3.6: Aprecierea migrației de moldovenii din Italia (%)

Chiar dacă, în opinia moldovenilor din Italia, migrația are consecințe preponderent negative asupra familiei, 36,0 procente dintre ei nu regretă deloc experiența migraționistă pe care au trăit-o. Alții – 35,3 procente susțin că,

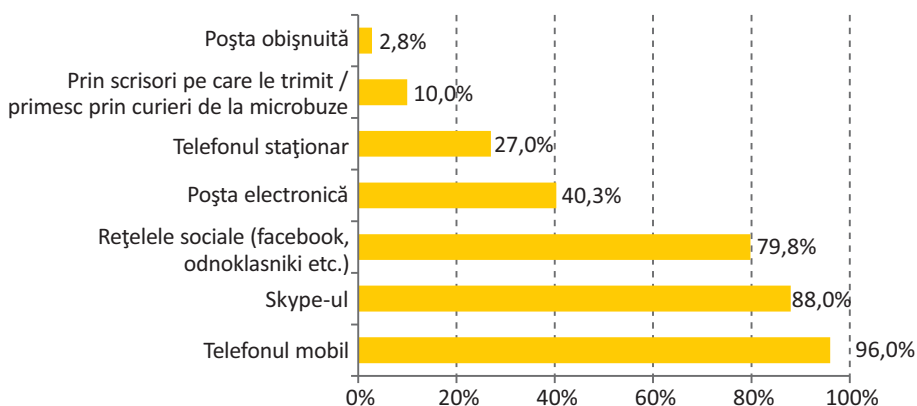
uneori, apar unele regrete, dar în mare parte nu regretă, 19,5 procente - regretă, dar numai în acest mod au putut să-și salveze familia și 5,5 procente regretă și nu își doresc ca alte persoane să repete această experiență. În Italia se atestă cel mai mare contingent de migranți care regretă experiența migraționistă.

3.4. Relațiile Migranților cu Țara de Origine

Datele cercetării atestă că, pentru marea majoritate a migranților moldoveni, nu există dificultăți în ceea ce privește comunicarea cu membrii familiilor rămase în Moldova – 23 procente comunică cu membrii familiei zilnic, 34 procente de câteva ori pe lună. Cu rudele migranții din Italia comunică mai rar – 44 procente o dată sau de câteva ori pe săptămână, 38 procente - de câteva ori pe săptămână. Frecvente sunt și comunicările cu prietenii, cunoscuții - 46 procente o fac săptămânal. Numărul celor care nu comunică cu rudele sau cu prietenii rămași în Moldova este redus – 4 procente.

Mijloacele de comunicare utilizate cel mai frecvent de către migranții din Italia sunt telefonul mobil, skype-ul și rețelele sociale (a se vedea Figura 3.7). Dacă telefonul mobil este utilizat de toate categoriile de migranți, celelalte mijloace sunt însă în corelare cu vârsta respondenților. În acest sens, migranții mai tineri folosesc mai frecvent skype-ul, rețelele sociale, poșta electronică, iar persoanele în vârstă telefonul staționar, scrisorile prin curieri sau poșta obișnuită.

Figura 3.7: Mijloacele de comunicare utilizate de către migranții moldoveni din Italia (%)

Migrația a influențat creșterea utilizării calculatorului și formarea abilităților de navigare pe internet. Internetul este cel care asigură comunicarea la distanță cu cei apropiați, rămași în Moldova, inclusiv cunoscuții. 83,8 procente dintre migranții moldoveni din Italia au acces liber la Internet la domiciliu, iar fiecare al zecelea la serviciu sau locul de studii. 11 procente au evidențiat că nu au acces la internet, acestea fiind, în special, femeile cu vârsta de peste 41 ani, care lucrează în sistemul serviciilor de îngrijire la domiciliu.

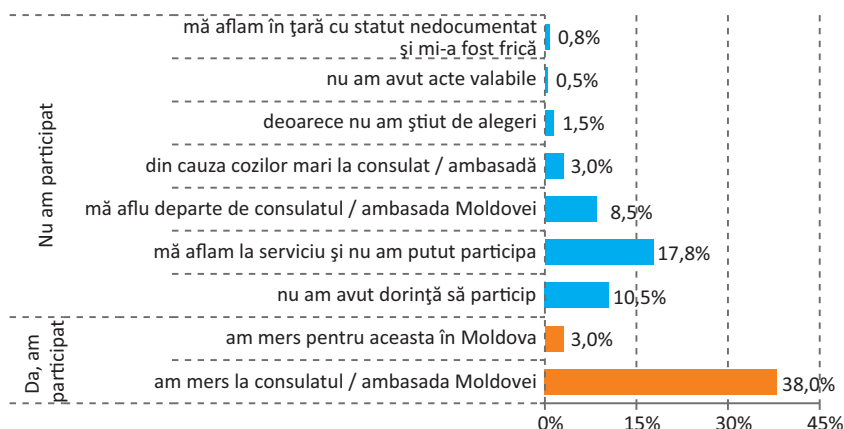
Internetul este accesat, cel mai frecvent, de către moldovenii din Italia pentru

a comunica cu cei apropiați, care se află în Moldova, pe skype, messenger, e-mail (88,5%) sau prin rețele sociale (80,6%), a accesa pagini de știri din Moldova (53,8%), mai rar pentru a viziona programe TV sau radio (30,1%). Internetul este și o metodă de a comunica cu cei care se află în Italia, dar cu o intensitate mai mică. 71,3 procente dintre migranții moldoveni comunică cu persoane aflate în Italia prin rețelele sociale, 64,8 procente prin skype, messenger, poșta electronică, 29,3 procente accesează pagini de știri din această țară și 20,9 procente vizionează sau ascultă programe TV sau radio italiene.

O parte dintre migranți se interesează cu regularitate atât de situația social-politică și economică din Moldova (31,3% cu regularitate și 51,0% ocazional), cât și de cea din Italia (43,0% cu regularitate și 40,0% ocazional). Gradul de interes pentru situația socială, politică și economică depinde însă de studiile persoanei. Prin urmare, persoanele cu un nivel de studii mai înalt se informează mai frecvent, în timp ce în rândul persoanelor cu studii generale numărul persoanelor care nu se interesează este mai mare.

Sursele de informare utilizate de către migranți pentru a cunoaște situația din Republica Moldova sunt internetul (69,0%), discuțiile cu rudele/prietenii (63,3%), discuțiile cu co-naționali (57,8%), televiziunile din Moldova on-line (22,0%), presa scrisă din Italia (16,8%), televiziunile din Italia (15,3%). Trei procente dintre migranții din Italia care au participat la studiul dat citează ziarul „Gazeta Basarabiei”, care are drept scop informarea migranților moldoveni de peste hotare. Ponderea celor care nu se informează din nici o sursă din cele examinate este de 5,8 procente.

Figura 3.8: Participarea la alegerile parlamentare din 28 noiembrie, 2010²⁵ (%)

Pentru alegerile parlamentare din 28 noiembrie, 2010, în Italia, au fost deschise 15 secții de votare la care au votat 26,000 de moldoveni (17 procente

²⁵ Diferența până la 100 procente o constituie cei care nu se aflau în țară (8,8%), nu au dorit să răspundă (7,0%), care nu aveau vârsta pentru a merge la vot, etc.

din numărul moldovenilor cu statut legal în Italia) ne-a comunicat reprezentantul misiunii diplomatice al Republicii Moldova din Bologna. Și-au exprimat dreptul la vot 41 procente din eșantionul de cercetare din Italia: 38 procente au mers la consulat/ambasadă și 3 procente au fost în Moldova pentru a vota (a se vedea Figura 3.8). Se atestă preponderența bărbaților în participarea la alegeri. Există o interdependență între participarea la alegeri și studii, întrucât odată cu creșterea nivelului de studii, crește și ponderea celor care au participat la alegeri.

Motivele celor care nu au participat la alegeri sunt diverse și cuprind: imposibilitatea de a merge la secția de votare din cauza serviciului (17,8%), lipsa dorinței de participare (10,5%), distanța prea mare până la ambasada consulatului Moldovei (8,5%). Problema cozilor mari a fost menționată de puțini participanți la studiu (3,0%).

Consecințele migrației asupra comunităților de origine ale moldovenilor plecați peste hotare cuprind și unele efecte pozitive – schimbarea mentalității atât a migranților, cât și a membrilor familiilor nucleare și extinse ale acestora. Datorită acestui fapt, este mai ușoară implementarea proiectelor de salubritate în țara de origine, pentru că oamenii știu că aceasta este o necesitate și nu trebuie să-i convingi – *„prin sectoarele unde sunt plecați în masă, măsurile și regulile de asigurare a curățeniei și menținerii ordinii sanitare se acceptă”* (IIA_primar_Mereni). Cu toate acestea, implicarea comunităților de migranți moldoveni de peste hotare în dezvoltarea localităților de origine este minimă. Nu se fac investiții de către migranți – *„Am făcut apel să amenajăm un spațiu de joc pentru copii. Nimeni nu a susținut inițiativa”* (IIA_primar_Mereni).

Puțini migranți vin cu inițiative de dezvoltare a localității. De asemenea, puțini moldoveni au evidențiat că ar putea să ajute cu bani la reparația unor instituții medicale din mediul rural, construcția drumurilor. Cei care și-au manifestat dorința de a ajuta, își doresc ca să fie un control strict a modalității de utilizare a resurselor financiare – *„să fie rezultat, nu să trimitem bani care se duc pe vânt”* (FG_4).

3.5. Integrarea Moldovenilor în Comunitățile de Destinație și Relațiile cu Organizațiile de Diasporă

Pentru cea mai mare parte a migranților moldoveni migrația este inițial „un vis temporar”. În timp însă moldovenii trec într-o etapă de „așteptare” a momentului favorabil pentru revenirea în țara de origine. Din acest punct de vedere, pot fi diferențiate mai multe grupuri de migranți moldoveni: (i) necalificați care s-au adaptat ușor la condițiile din Italia, având un statut social similar celui din Moldova; (ii) calificați și înalt calificați care nu pot accepta pierderea statutului social, care se confruntă cu probleme psihologice datorită migrației și care acceptă situația dată, fiindcă le asigură un venit economic; (iii)

calificați și înalt calificați care au reușit să-și continue studiile și să se integreze în societatea italiană, având o carieră profesională. Moldovenii care fac parte din primele două grupuri intenționează să revină la o anumită etapă a vieții în Moldova, spre deosebire de cei din al treilea grup, care tind să se stabilească cu traiul definitiv peste hotare.

În rândul migranților tineri, tendința de a se integra în societatea italiană este mult mai pronunțată, spre deosebire de cei mai în vârstă care lucrează în sistemul serviciilor de îngrijire la domiciliu și pentru care asemenea obiective sunt foarte rare. Ultimii urmăresc obiectivul de a-și îmbunătăți situația financiară a familiei și, frecvent, sunt privite ca „*mașini de făcut bani pentru cei care au rămas în Moldova*” (Manager servicii_regiunea Veneția).

Chiar dacă, în marea majoritate, migranții moldoveni din Italia au migrat temporar, actualmente, ei nu vorbesc despre reîntoarcerea acasă. Ei încearcă să-și găsească un echilibru (fiind cu un pas în Moldova – cumpărând apartamente, construind case etc. și cu altul în Italia – acumulând un anumit capital în această țară), urmărind ceea ce se petrece în țara de origine, dar și în cea de destinație. În cazul în care criza economică se va aprofunda și migranții vor pierde locurile de muncă, o parte vor reveni în țara de origine, în opinia diferitor reprezentanți ai țărilor gazdă, dar și a transportatorilor moldoveni de pasageri și colete. Cu toate acestea, în comparație cu migranții ucraineni din Italia, la moldoveni este mai pronunțată tendința de a face reîntregirea familială și de a se stabili peste hotare cu întreaga familie, au remarcat reprezentanții serviciilor pentru migranți din țările de destinație.

Afinitățile lingvistice facilitează procesul de integrare în societatea italiană. Datorită faptului că migranții moldovenii au fost nevoiți să îndure experiențe migraționiste negative, ei sunt o comunitate pașnică, rareori încalcă legea (cu excepția muncii la negru, vinderea uneori a locurilor de muncă, unele cazuri de prostituție), au menționat reprezentanții autorităților locale italiene. Situația de „cumințenie” a fost confirmată de înșiși migranții moldoveni „*noi, dacă plătim EUR 4.000 pentru a ajunge, nu vrem să fim întorși înapoi și nu facem probleme*” (FG_2). Ca rezultat, moldoveni se bucură de o atitudine pozitivă din partea populației băștinașe, fiind considerați umili, îngăduitori, răbdători.

Moldovenii se integrează ușor din punctul de vedere al muncii în societatea italiană, sunt apreciați pentru munca pe care o fac, însă criticați de unii italieni pentru că nu s-au învățat să se recreieze la sfârșitul săptămânii și că preferă să iasă doar la frigăru. În același timp, moldovenii care au migrat în Italia, la sfârșitul secolului 20 - începutul secolului 21, susțin că există schimbări în ceea ce privește atitudinea italienilor față de migranți, în general „*cu 9-10 ani în urmă eram căutați, aveau nevoie de noi. Când s-a început criza, suntem o greutate pentru ei*” (FG_4). Migranții moldoveni se confruntă cu anumite probleme specifice „*Mă simt și aici străină și acasă străină. Acasă străină pentru că văd lumea înrăită de neajunsurile pe care le are și o lume îngâmfată*

care este bogată. Și nu există cum era odată toți binevoitori și veseli” (Om de afaceri, atelier de reparația hainelor, Roma).

Oricum, migranții cred că cetățenii acestei țări nu-i vor accepta pe migranții moldoveni ca egalii lor, motiv pentru care Italia este apreciată ca o țară în care se poate de muncit și de câștigat bani, dar în care nu poți să trăiești mult timp. Stereotipurile care s-au format la italieni privind moldovenii se referă la tendința acestora de a aduna mulți bani și la faptul că femeile moldovence pentru bani abandonează familia.

Migranții moldoveni mențin legătura cu toate comunitățile străine din Italia, în special, cu ucrainenii, rușii, lucru confirmat atât de moldoveni, cât și de reprezentanții autorităților locale italiene. Chiar și echipa de fotbal de la Roma care reprezintă, actualmente, Republica Moldova la campionatul de fotbal al Italiei printre migranți, inițial, a fost creată ca echipă a migranților din fostul spațiu al URSS.

Caseta 3.4 Studiu de caz: Echipa de fotbal a moldovenilor din Italia

Antrenorul principal al echipei de fotbal a relatat:

„Am reușit să facem o echipă pentru a reprezenta Moldova, căci atunci când le spuneam despre Moldova, cu 10 ani în urmă, nu știau de așa țară. Inițial, a fost o echipă a Comunității Statelor Independente, ulterior însă am format doar o echipă a Moldovei. Astfel, este cântat imnul Moldovei înainte de joacă și prezentăm și drapelul țării.

Băieții după muncă vin la antrenamente de două ori pe săptămână. În fiecare an participăm la campionat. Ne finanțăm singuri. Noi plătim antrenarea pe stadion, intrarea la campionat etc. Înainte de campionat facem întâlniri amicale cu Argentina, România, Paraguay etc.”

Copiii comunică cu bunicii din Moldova și foștii colegii prin rețelele de socializare. O bună parte dintre ei, vin în vacanța de vară la bunici. Cei mai mulți dintre copii nu doresc să revină în Moldova. Unii chiar își sfătuiesc prietenii să migreze peste hotare.

Unii copii, care au fost recent în Moldova, au menționat schimbări în comportamentul foștilor colegi, prieteni. Ei detestă faptul că sunt priviți frecvent când revin în țara de origine ca persoane care au bani și care trebuie să le plătească consumația prietenilor *„ne-am dus la bar, când să achităm pentru ce am consumat, toți se uitau la mine ”tu ai venit din Italia”. Eu am plătit, dar pentru prima și ultima oară”* (FG_9).

Serviciile Educaționale

Integrarea copiilor migranților moldoveni în sistemul educațional italian se realizează cu succes. Copii au menționat că nu au dificultăți în procesul de integrare în instituțiile de învățământ din Italia. Ei reușesc să învețe destul de

repede limba italiană și treptat își fac prieteni printre migranții care vin din diferite țări, dar și italieni. Succesele pe care le înregistrează la școală: cel mai des sunt primii în clasă, ca reușita școlară, relevă că sistemul nostru de învățământ le formează competențe bune elevilor. Părinții au apreciat sistemul educațional moldovenesc, au criticat însă plățile informale pe care erau nevoiți să le achite, fiind în Moldova.

Pentru facilitarea integrării în instituțiile de învățământ, părinții înscriu copiii nou-veniți în Italia la școli de vară, în care ei învață limba italiană.

Copii născuți în Italia sau cei care au ajuns în această țară la o vârstă mică nu vorbesc limba română „*cu fratele vorbesc limba italiană și doar puțin limba română. Fratele meu știe doar un picuț de limbă română*” (Tănără, 13 ani despre fratele născut în Italia). Cursurile de limbă română organizate de unele asociații de diasporă nu sunt frecventate de copiii migranților moldoveni din diverse motive, cel mai frecvent din cauza lipsei de timp a părinților și timpului necesar pentru deplasare. Din acest motiv, ar fi bine să fie inițiate asemenea cursuri on-line. S-a menționat, în cadrul interviurilor individuale realizate, necesitatea cărților cu povești în limba română. Copiii de vârstă mică ar putea fi captivați prin povești și în acest mod ar fi interesați să cunoască limba maternă, iar, ulterior, cultura națională.

Tinerii moldoveni care se află în Italia cu părinții sau la studii au relatat că instituțiile de învățământ de peste hotare, în special, universitățile le oferă mai multe oportunități, mobilitate academică de a studia, a cerceta, a participa la proiecte și conferințe internaționale.

Serviciile Medicale

O categorie specifică de probleme a migranților moldoveni în Italia o constituie cele de ordin medical. 21,3 procente dintre migranții moldoveni care au participat la studiul cantitativ au relatat că au fost în imposibilitatea de a apela la serviciile medicale din diverse motive: lipsa banilor, servicii medicale prea scumpe ș.a.

În același timp, sistemul de servicii medicale este apreciat de migranții moldoveni pentru atenția cu care sunt tratați pacienții, lipsa plăților suplimentare etc. Moldovenii au evaluat înalt sistemul medical italian (screening și prevenire a unor boli, inclusiv a cancerului), întrucât migranții din Moldova, muncind peste hotare, au primit invitații de a face un control medical pentru depistarea timpurie a cancerului. Controlul, intervențiile, tratamentul pentru cei la care s-a identificat maladia au fost oferite gratis. Astfel, multe femei din Moldova au beneficiat de intervenții chirurgicale peste hotare datorită metodei de screening și, după ce primesc permisul permanent de reședință, chiar dacă revin în Moldova, beneficiază de curele de tratament, dacă se reîntorc în Italia.

Servicii de Asistență Oferite Migranților

Italia dispune de un sistem dezvoltat de servicii de asistență a migranților: serviciile oferite de centrele pentru migranți, dar și alte organizații, inclusiv religioase (a se vedea Caseta 3.5). Caritas a oferit și continuă să ofere servicii sociale migranților, inclusiv moldoveni: alimentație, informare, asistență legală, asistență psihologică etc. *„Eu cu familia stăm de trei ani în Italia și am cumpărat o singură dată macaroane aici. În rest primesc de la Caritas miercurea și joia... Adică cei care vor să economisească se duc și primesc ajutor, care nu vor – nu se duc”* (FG_5).

Pentru familiile în dificultate (familii cu patru copii, mame care îngrijesc singure de copii) există posibilitatea de a primi susținere financiară pentru achitarea facturilor la lumină, gaz etc.

Unele servicii publice de migrație din Italia implementează proiecte pentru prevenirea alcoolismului, fenomen caracteristic migranților, inclusiv a moldovenilor migranți.

Caseta 3.5 Studiu de caz: Centrul pentru migranți, or. Brescia

Asociația „Centrul pentru migranți” a fost creată în anii 1991, cu scopul de a ajuta la soluționarea problemelor cu care se confruntau migranții care veneau în Italia. Asociația oferă o gamă largă de servicii pentru migranții care se adresează: informare, instruire, servicii juridice, servicii de consiliere etc.

Datele prezentate de reprezentanții Centrului, permit analiza numărului beneficiarilor. Ponderea beneficiarilor de servicii sociale proveniți din Europa de Est este cea mai mare (26%), în comparație cu cei din Asia (22%), Africa, cu excepția țărilor nordice (21%), Africa de nord (18%), America Latină (9%) și țările comunitare noi (4%). Se observă numărul în creștere al migranților moldoveni care s-au adresat pentru a beneficia de servicii de la 397 în anul 2010, la 477 în anul 2011²⁶. Numărul bărbaților moldoveni care se adresează după servicii este mult mai mic, în comparație cu cel al femeilor, fiind determinat și de preponderența femeilor în contingentul total al migranților. Cei mai mulți moldoveni se adresează pentru servicii de facilitare a angajării în câmpul muncii, servicii de consiliere și servicii privind legalizarea șederii și reîntregirea familială.

Repartizarea beneficiarilor moldoveni după vârstă, în anul 2011, indică cea mai mare solicitare din partea migranților cu vârsta de 45-54 ani – 165 persoane, 25-34 ani – 118 persoane, 35-44 ani – 104 persoane, 55-67 ani – 43 persoane, 19-24 ani – 41 persoane și minori – 6 persoane.

²⁶ Numărul moldovenilor cu reședință legală în provincia Brescia a fost de 5.990 persoane la 31.12.2010.

Tabelul 3.4: Tipurile de servicii oferite de Centrul pentru Migranți, or. Brescia, Italia, anii 2010-2011 și numărul de migranți moldoveni, beneficiari ai acestor servicii

Tipul de servicii accesate de migranții moldoveni ²⁷	2010			2011		
	B ²⁸	F ²⁹	Total	B	F	Total
Informare	15	18	33	0	26	26
Angajare în câmpul muncii	8	112	120	5	172	177
Cursuri de instruire	0	18	18	2	14	16
Servicii juridice	5	11	16	6	21	27
Pachete alimentare	0	7	7	0	26	26
Servicii de consiliere	17	59	76	33	91	124
Servicii privind șederea legală	13	112	125	16	63	79
Servicii de secretariat	0	2	2	0	2	2
Total	58	339	397	62	415	477

Serviciile de suport oferite migranților de către organizațiile de diasporă

Organizațiile de diasporă moldovenească din Italia s-au creat recent, unele din acestea nu desfășoară activități continue adresate moldovenilor de peste hotare. Marea majoritate a asociațiilor se bazează pe propriile resurse și acționează în bază de voluntariat, nu dețin experiență în sectorul asociativ, accesarea și atragerea fondurilor, lobby și advocacy etc. Cei mai mulți din liderii organizațiilor de diasporă (nu doar a organizațiilor din Italia) nu posedă cunoștințe în domeniul managementului organizațional, aspectelor operaționale și strategice ale acestuia. O parte dintre ei se limitează doar la funcțiile de organizare și conducere, acordând o atenție limitată planificării activităților în termen lung, selectării, pregătirii și antrenării unor membri din rândul migranților, evaluării eficienței și a impactului activităților desfășurate. În acest sens, chiar dacă în Italia este cel mai mare număr al asociațiilor de migranți moldoveni - 47 asociații, puține dețin cunoștințe în domeniul scrierii proiectelor. Cea mai mare parte a asociațiilor moldovenilor nu au spațiu de funcționare/oficiu, pentru că nu sunt înscrise la primărie, nu sunt înregistrate în registrul asociațiilor și nu colaborează cu autoritățile locale.

Obiectivele generale urmărite de asociațiile de diasporă cuprind câteva direcții: (i) informarea migranților moldoveni, în scopul adaptării/integrării în societatea italiană, inclusiv prin mijloace mass-media (de exemplu: „Gazeta Basarabiei”³⁰, „MoldBrixia”³¹), la editarea cărora colaborează migranți din

²⁷ Datele au fost selectate din Rapoartele anuale ale Centrului, elaborate de Elisa Inglese.

²⁸ Bărbați.

²⁹ Femei.

³⁰ Ziarul Gazeta Basarabiei are un tiraj de 3.000 de exemplare tipărite, on-line este trimis la alte 1.000 de adrese.

³¹ Revista „MoldBrixia” are un tiraj de 1.500 de exemplare tipărite, on-line este trimisă la alte 2.500 adrese.

diferite țări³²; (ii) promovarea culturii și a tradițiilor moldovenești peste hotare; (iii) promovarea modului sănătos de viață printre migranți; (iv) sensibilizarea migranților moldoveni pentru a participa la alegeri; (v) informarea autorităților moldovenești despre problemele migranților din Italia etc. Unele organizații oferă servicii de consultanță psihologică pentru probleme legate de violență, migranți cu tentative de suicid.

Constatăm că asociațiile de diasporă din Italia au obiective orientate spre informarea cetățenilor, păstrarea tradițiilor și obiceiurilor naționale și cooperarea cu organizații similare, partide politice, autorități din țara de origine etc. Însă, lipsa de încredere a moldovenilor, în general, în spiritul asociativ, mobilizarea și implicarea comunitară, se atestă și în rândul migranților *„migranții moldoveni nu cred în nimeni și în nimic. Ei nu cred Guvernul Republicii Moldova, ei nu cred nici organizațiile de diasporă. Chiar când le oferi ceva gratis – o carte sau un ghid – trebuie s-o faci cu insistență...”* (Lider de asociație, Roma_1). S-a menționat, de asemenea, că nu există solidaritate între migranți, în acțiunile inițiate de asociații *„Când a fost omorât Vadim Pisari, am stat în fața Ambasadei Federației Ruse din Roma doar 3 persoane...Pentru a scoate armata din Transnistria – același lucru”* (Lider de asociație, Roma_2).

Încercările de creare a unui consiliu coordonator al asociațiilor moldovenești în Italia nu și-au atins scopul. Până în prezent, nu s-a reușit formarea unei rețele viabile care să ajute organizațiile de diasporă să consolideze relațiile de parteneriat și să coordoneze activitățile.

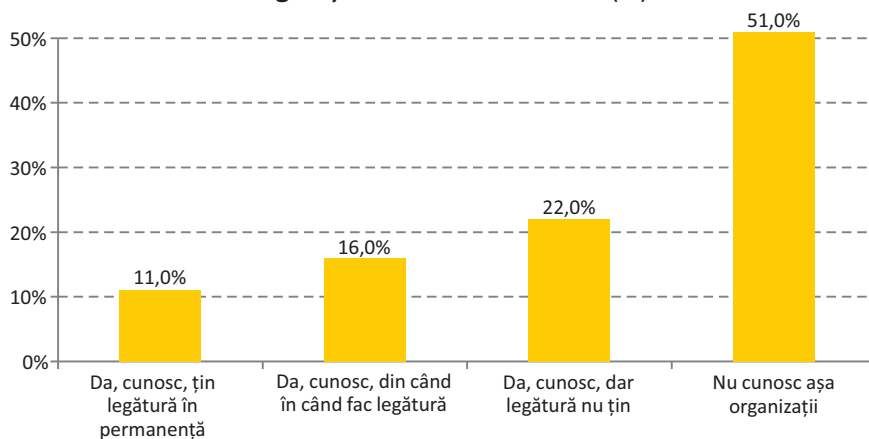
Datele cercetării relevă că doar 11,0 procente dintre migranții moldoveni din Italia cunosc organizațiile de diasporă și țin legătura cu acestea în mod permanent, 16,0 procente - cunosc aceste organizații și periodic fac legătura cu ele, 22,0 procente - cunosc organizațiile, dar legătura nu țin, iar 51,0 procente - nu cunosc așa organizații (a se vedea Figura 3.9). În Italia, chiar dacă există cea mai mare comunitate a migranților moldoveni și cele mai multe organizații de diasporă, constatăm că acestea sunt cel mai puțin cunoscute. Situația dată este determinată și de specificul activităților desfășurate de migranții moldoveni în această țară – îngrijirea la domiciliu, în care femeile sunt ocupate 24 de ore din 24, șase zile pe săptămână. Suplimentar, o parte din migranții moldoveni consideră migrația o etapă temporară și speră să revină în patrie în momentul în care le vor fi îndeplinite așteptările. Acești factori caracterizează, în mare parte, lipsa de interes a moldovenilor migranți față de asociațiile de diasporă în toate țările Uniunii Europene, în mod special, în Italia.

Gradul de cunoaștere a organizațiilor de diasporă este redus mai ales în

³² OIM în cadrul proiectului “Susținerea implementării componentei de migrație și dezvoltare a Parteneriatului de Mobilitate Uniunea Europeană-Moldova” a dezvoltat mecanismul de granturi pentru diasporă, susținând financiar 10 ediții ale ziarului Gazeta Basarabiei, 6 ediții ale revistei Moldbrixia (Italia) și o ediție a revistei Pro Diaspora kids (Portugalia).

rândul migranților cu vârsta de 18-30 ani, cu o experiență de până la trei ani de ședere în această țară. Spre deosebire de aceștia, cei care țin legătura permanentă cu organizațiile de diasporă sunt în cea mai mare parte persoane cu vârsta de peste 50 ani, căsătorite, care se află cu toți membrii familiei peste hotare.

Figura 3.9: Cunoașterea organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni din Italia (%)

Pentru cei 108 migranți moldoveni din Italia care cunosc organizațiile de diasporă au fost adresate câteva întrebări privind serviciile primite din partea acestora. Cel mai frecvent, migranții s-au adresat la organizațiile de diasporă pentru invitații la evenimente cultural-artistice (84,3%), broșuri, pliante sau filme despre viața din Moldova (78,8%), broșuri, pliante despre viața din Italia (70,4%), sfaturi (67,6%) etc³³. Analiza corelațională relevă că toți migranții doresc invitații la manifestările cultural-artistice, lucru confirmat și de discuțiile focus grup. Cei care solicită broșuri, pliante sau filme despre Moldova sunt migranții nou-veniți, cu o perioadă de ședere în Italia de până la trei ani și vârsta de 18-40 ani. După sfaturi vin la organizațiile de diasporă, preponderent, migranții care au membri ai familiei în Moldova, pentru a cunoaște mai multe informații despre reîntregirea familiei, depășirea problemelor ce apar în cazul reîntregirii familiale cu copii adolescenți etc.

Misiunile diplomatice ale Republicii Moldova în Italia depun eforturi pentru a menține relații permanente cu asociațiile de diasporă. Acțiunile culturale ale Ambasadei Moldovei, Consulatului din Bologna sunt realizate cu suportul activ al asociațiilor de diasporă.

Direcțiile strategice pentru viitor ale asociațiilor includ consolidarea relațiilor de parteneriat între asociații, organizarea regulată a activităților pentru migranții moldoveni, organizarea unor întâlniri tematice.

³³ A se vedea aspectele comparative în Capitolul II al prezentului raport.

3.6. Remitențe și Economii

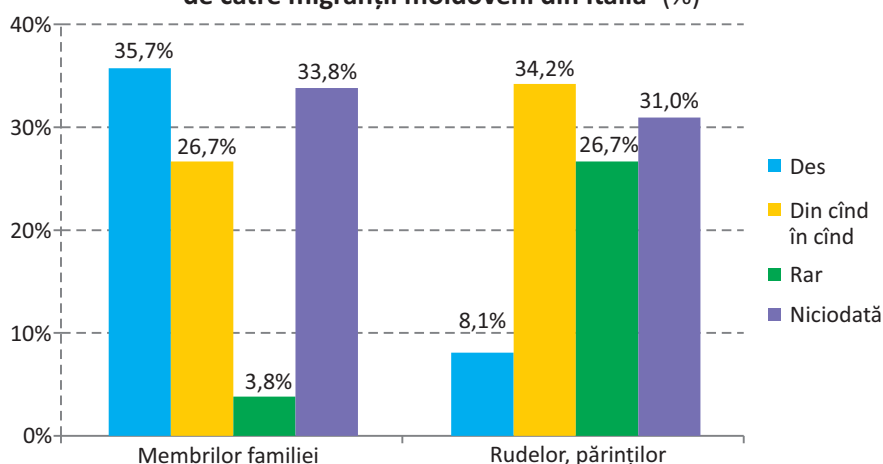
Datele cercetării relevă că 52,5 procente dintre migranții moldoveni din Italia trimit bani în patrie. Volumul remitențelor lunare în mediu constituie EUR 235³⁴, ceea ce constituie aproximativ 27 procente din venitul lunar al migranților. 40 procente dintre moldovenii din Italia au relatat că, în comparație cu anul trecut, suma de bani transmisă în Moldova este mai mică datorită crizei economice care a afectat Italia și care a determinat pierderea locului de muncă sau micșorarea salariilor. Migranții moldoveni care au membri ai familiei în Moldova, în comparație cu cei care se află cu întreaga familie peste hotare, trimit mai frecvent remitențe în Moldova. Doar o pătrime dintre cei care se află peste hotare cu întreaga familie trimit bani în Moldova, în special, rudelor sau prietenilor.

Dintre cei care trimit bani în Moldova familiilor nucleare - 35,7 procente o fac frecvent (lunar), 26,7 procente - periodic (o dată la câteva luni), 3,8 procente – foarte rar (1-2 ori pe an). În același timp, 33,8 procente dintre cei care trimit bani, n-au trimis niciodată membrilor familiei nucleare, fapt explicat prin aceea că aceștia se află cu familia nucleară peste hotare (a se vedea Figura 3.10).

Membrilor familiei lărgite și altor rude, remitențe le sunt trimise mult mai rar – 8,1 procente o fac frecvent și 34,3 procente - periodic. 31,0 procente dintre cei care trimit bani în Moldova, nu trimit deloc familiilor lărgite. Cea mai mare parte a migranților care trimit bani membrilor familiilor lărgite sunt cei care s-au stabilit cu traiul peste hotare cu întreaga familie.

13,3 procente dintre migranți ocazional trimit bani prietenilor, 84,4 procente nu fac acest lucru niciodată.

Figura 3.10: Frecvența trimiterii remitențelor în Republica Moldova de către migranții moldoveni din Italia³⁵ (%)

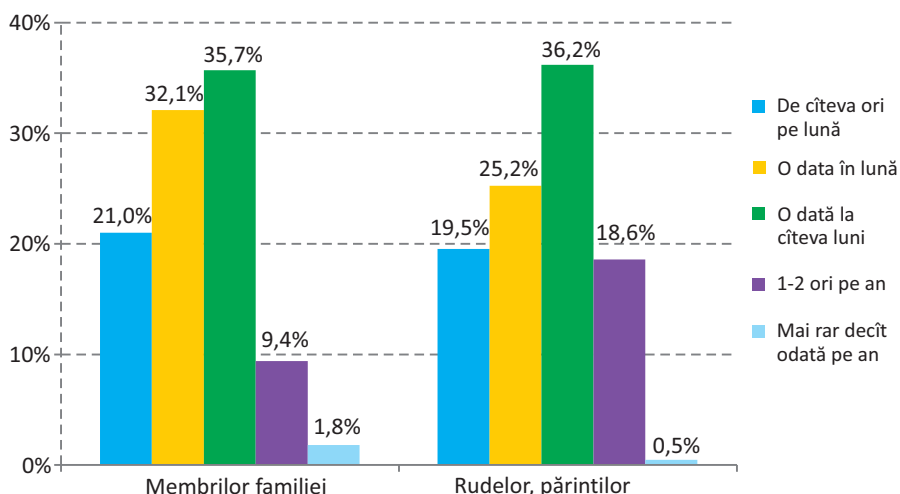
³⁴ Minimum – EUR 10, maximum – EUR 1.000, cel mai frecvent – EUR 100.

³⁵ 210 respondenți din totalul eșantionului (52,5% din total).

Practica de trimitere a coletelor cu bunuri este caracteristică pentru 78,2 procente dintre migranți. Trimit în Moldova bunuri persoanele care au membri ai familiei rămași acasă și care revin în țara de origine, cel puțin o dată în an. Acest fapt se poate explica prin aceea că o parte din persoanele care nu revin în Moldova au o situație financiară precară și, respectiv, nu-și pot permite să trimită regulat careva bunuri familiei sau rudelor. „*Produsele, hainele, încălțăminte sunt mai ieftine și îți convine să trimiți acasă și să plătești la kg*” (FG_3). Bunurile sunt trimise în Moldova, prin intermediul transportatorilor auto. De obicei, persoanele mai în vârstă trimit mai frecvent colete rudelor.

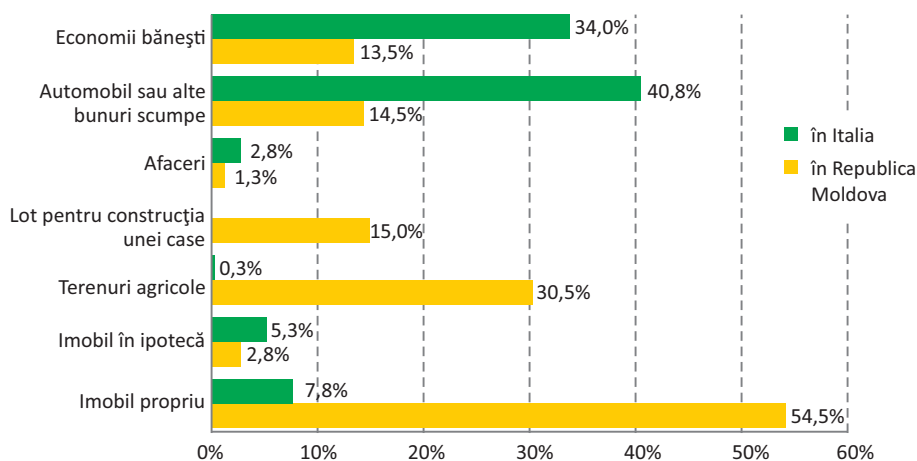
Studiul relevă că 53,1 procente dintre migranții din Italia trimit colete în țara de origine, cel puțin o dată în lună membrilor familiei, iar 44,7 procente, cel puțin o dată în lună altor rude.

Figura 3.11: Frecvența trimiterii în Moldova a bunurilor, prin intermediul microbuzelor(%)

Analiza comparativă a bunurilor deținute în țara de origine și cea de destinație relevă tendința unor moldoveni din Italia de a se stabili cu traiul în această țară. Astfel, 7,8 procente dintre moldovenii care au migrat în această țară dețin imobil propriu, alții 5,3 procente dețin imobil în ipotecă, 2,8 procente și-au deschis afaceri în această țară. De asemenea, constatăm că o treime dintre moldovenii din Italia fac economii bănești în această țară (a se vedea Figura 3.12).

Figura 3.12: Bunurile deținute de către migranții din Italia în țara de origine și cea de destinație (%)

Datele colectate relevă că migrația a determinat ridicarea nivelului de bunăstare a familiilor cu migranți în Italia. S-a constatat că 80 procente din gospodăriile cu migranți în Italia au un nivel de bunăstare mai înalt, 45 procente au oferit copiilor studii sau locuință personală, 32 procente și-au aranjat viața personală, 31 procente și-au procurat locuință în Moldova și 12 procente în Italia (a se vedea Tabelul 3.5), iar 23 procente și-au aranjat viața profesională.

Tabelul 3.5: Impactul migrației asupra bunăstării familiei (%)

Nr.		Da	Nu	Dificil de spus / Nu au răspus	Situația dată nu este caracteristică pentru mine
1.	Ridicarea nivelului bunăstării familiei	80,3	4,0	10,8	5,0
2.	A permis deschiderea unei afaceri proprii în Moldova	1,8	73,0	0,5	24,8
3.	A schimbat reputația familiei în bine în localitatea din Moldova	13,0	29,0	18,3	39,8
4.	A permis procurarea unei locuințe în Moldova	30,5	53,0	2,0	14,5
5.	A permis procurarea unei locuințe în țara de destinație	11,8	75,5	2,3	10,5
6.	A permis deschiderea unei afaceri în țara de destinație	5,0	77,8	1,0	16,3
7.	A permis aranjarea vieții copiilor (studii, locuință)	45,0	12,5	7,0	35,5
8.	A permis aranjarea vieții personale (căsătorie, dragoste etc.)	32,0	29,3	7,5	31,3
9.	A permis aranjarea vieții profesionale (carieră, studii)	22,8	55,5	11,3	10,5

3.7. Perspectivile de Revenire în Republica Moldova

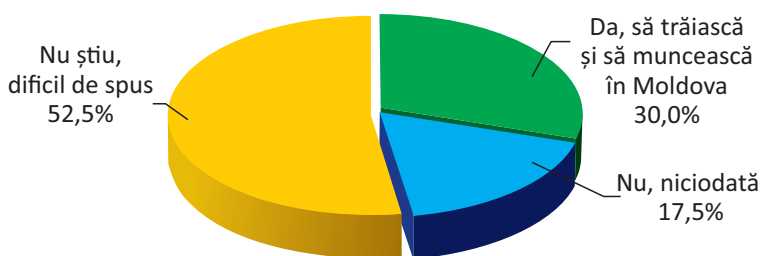
Marea majoritate a migranților moldoveni din Italia nu-și fac planuri de viitor, ei fiind *“în așteptare”*. Oricum, ei nu rup relațiile definitiv cu Republica Moldova. Planifică să revină în Moldova 30 procente din migranții din Italia, alții 18 procente au declarat că nu vor reveni niciodată (a se vedea Figura 3.13). Cei care planifică să revină nu știu sigur când se vor întoarce, o pătrime însă intenționează să revină în următorii 2-5 ani.

Unii migranți au relatat că au scopul de a aduna un anumit capital și, ulterior, să revină acasă și să deschidă o afacere sau să trăiască pe banii adunați. Cei care doresc să deschidă afaceri în Moldova, inclusiv în domeniul agriculturii, la momentul cercetării, nu aveau suficienți bani ca să-și cumpere utilajul necesar.

Analiza corelațională relevă că, în rândul migranților tineri, este mai frecventă intenția de a se stabili cu traiul peste hotare, iar cei cu vârsta de peste 40 de ani de a reveni în Moldova - *„trebuie să ne îngropăm în Moldova”*. Dintre cei care au declarat că nu vor reveni în Moldova, 18 procente au întreprins măsuri în acest sens, două treimi dintre aceștia fiind susținuți în această decizie de membrii familiei. Semnalăm diferențele în modul de viață al moldovenilor care doresc să rămână în Italia și al celor care intenționează să revină în Moldova. Ultimii sunt mai economi, își cumpără doar strictul necesar.

Reprezentanții sindicatelor din Italia au relatat că o parte dintre migranții moldoveni din Italia ar putea să rămână în această țară, pentru că au dreptul la pensie socială minimă (până la EUR 500). Această sumă este una mică, dar în Moldova pensia socială minimă este mult mai mică.

Figura 3.13: Planificarea revenirii în Republica Moldova a migranților moldoveni din Italia (%)

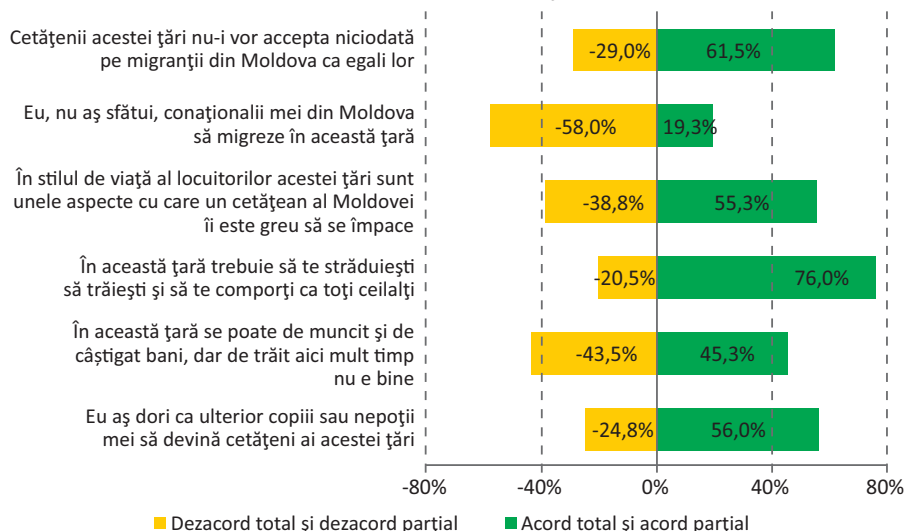
Din cauza crizei și a dificultăților, unii migranți revin în Moldova și sunt chemați în Italia atunci când li se identifică loc de muncă. Astfel, în migrația cu caracter circular a unor moldoveni intervin schimbări – perioada de ședere în țara de origine se mărește.

Majoritatea migranților din Italia susțin că ei doresc copiilor și nepoților să devină cetățeni ai aceste țări și ei i-ar sfătui și pe alți moldoveni să migreze în această țară.

Numărul redus al moldovenilor care intenționează să revină în țara de origine este determinat de dezamăgirea în forțele politice din Moldova „*nu se văd schimbări*”. Din această cauză, ei continuă să-și vadă viitorul în calitate de migranți circulari „*am fost acasă... Și știți că banii pe care i-am acumulat 8 ani, s-au cheltuit și acum am venit înapoi*” (FG_3). Numărul acestora se completează cu cei care au experiențe personale negative sau ale cunoșcuților care au revenit în Moldova, au deschis o afacere și, ulterior, au fost nevoiți să o abandoneze și să revină din nou peste hotare.

O bună parte dintre migranți susțin că statul trebuie să ajute populația care a rămas în Moldova ca să nu migreze, pentru că aceasta se află într-o situație mai complicată decât migranții. Ei sunt conștienți de faptul că au o situație mai bună din punct de vedere economic și că trebuie create condiții pentru dezvoltarea Republicii Moldova „*nu e rău că pleacă oamenii peste hotare, dar trebuie create posibilități ca oamenii să se afirme în țară... Și să înlăture corupția, să o curețe, mai ales, în spitale, școli*”(FG_5).

Figura 3.14: Opinia migranților din Italia în raport cu următoarele afirmații³⁶ (%)

Cercetarea realizată evidențiază următoarele **puncte tari și puncte slabe ale migrației moldovenilor în Italia**:

³⁶ Diferența până la 100 procente o reprezintă cei care au menționat că le este dificil să aprecieze.

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
- Procesul de legalizare a șederii migranților moldoveni de către statul italian; - Semnarea Acordului privind migrația forței de muncă între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italiene și a Protocolului de implementare a acestuia³⁷; - Colaborarea dintre Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei din Republica Moldova și a Ministerului Muncii și Politicilor Sociale din Italia, în reducerea efectelor negative ale emigrației părinților asupra copiilor rămași în Moldova; - Implicarea sindicatelor în soluționarea problemelor migranților moldoveni care sunt angajați peste hotare; - Deschiderea Ghișeului de informare a celor care doresc să migreze sau să călătorească în Italia în incinta Ambasadei Republicii Italiene la Chișinău; - Soluționarea de către migrații moldoveni a problemelor economice; - Posibilitățile de afirmare în diferite domenii pentru migrații moldoveni care perseverează: medicină, drept, economie, etc.; - Procesul de reîntregire a familiilor migranților moldoveni; - Integrarea cu succes a copiilor în sistemul de învățământ din Italia; - Beneficierea de servicii medicale gratuite din Italia – intervenții chirurgicale la etapa precoce de diagnosticare a cancerului și tratamentul ulterior; - Servicii de protecție socială pentru ajutorarea migranților moldoveni aflați în dificultate; - Comunicarea și menținerea relațiilor migranților moldoveni cu membrii comunităților de origine; - Exercițarea datoriei de cetățean și participarea la alegeri de către 41 procente din migrații din Italia; - Colaborarea unor organizații de diasporă cu misiunile diplomatice ale Republicii Moldova în Italia, APL din Italia în organizarea unor manifestări culturale; - Dorința unor migrați moldoveni stabiliți în Italia de a iniția asociații cu scop caritabil și de a ajuta grupurile vulnerabile din Moldova.	- Dificultăți în recunoașterea calificărilor migranților moldoveni stabiliți în Italia; - Pierderea calificării deținute de migrații moldoveni până la etapa de emigrare; - Numărul mare de divorțuri în cadrul familiilor cu membri plecați în Italia; - Necunoașterea de către majoritatea migranților moldoveni a organizațiilor de diasporă; - Lipsa spațiilor pentru întâlniri și activități pentru marea majoritate a organizațiilor de diasporă; - Colaborare redusă între membrii diasporei moldovenești și concurența uneori neloială între organizațiile de diasporă; - Lipsa cunoștințelor liderilor de diasporă în managementul proiectelor, planificarea operațională și strategică etc.; - Instituțiile bisericești ortodoxe, ca și în Moldova, se orientează spre oferirea serviciilor religioase și mai puțin spre ajutorarea migranților moldoveni în dificultate.

³⁷ HG nr.620 din 18.08.2011 cu privire la aprobarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italiene în domeniul migrației forței de muncă și a Protocolului de implementare a Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Italiene, privind migrația forței de muncă, semnate la Roma la 5 iulie, 2011.

IV. COMUNITĂȚILE DE MIGRANȚI MOLDOVENI ÎN PORTUGALIA

Caseta 4.1 Date statistice privind migrații moldoveni în Portugalia

Datele statistice referitoare la migrații moldoveni în Portugalia relevă tendința de descreștere a numărului acestora, de la 20.773 migranți moldoveni, în anul 2009, la 15.641, în anul 2010 și 13.586, în anul 2011. Descreșterea numărului moldovenilor migranți a fost determinată de primirea de către moldoveni a cetățeniei portugheze. Peste 6.000 moldoveni au obținut cetățenie portugheză, în anii 2009-2011.

Repartizarea migranților moldoveni, după gen, relevă numărul mai mare al bărbaților, în comparație cu al femeilor (în anul 2010 – 8.310 bărbați și 7.331 femei, în anul 2011 – 7.064, bărbați și 6.540 femei).

Numărul moldovenilor cu statut iregular în această țară este estimat la aproximativ 1.000 moldoveni.³⁸

4.1. Migrația: Tendințe, Motivații, Așteptări

Migrația spre Portugalia a început în a doua jumătate a anilor 1990 ai secolului trecut, având o tendință de creștere pozitivă, până în anul 2001, când se atestă punctul culminant al numărului migranților spre această țară. După 2001, numărul migranților spre această țară se reduce, fiind sub 2 procente, începând cu anul 2010 (a se vedea Figura 4.1). În prezent, Portugalia nu mai este o țară de destinație pentru moldoveni, cu excepția migrației cu scop de reîntregire a familiei. Criza economică din Portugalia a stopat migrația moldovenilor spre această țară, întrucât este mare numărul șomerilor în rândul migranților³⁹. În eșantionul de cercetare nu există migranți care să fi ajuns în Portugalia în anul 2012.

Moldovenii reprezintă a noua ca mărime comunitate de migranți din Portugalia și prima comunitate de migranți din Europa de Est în Portugalia, ponderea migranților moldoveni fiind de 3,5 procente, din totalul migranților din această țară (fără migrații moldoveni care dețin cetățenia portugheză).

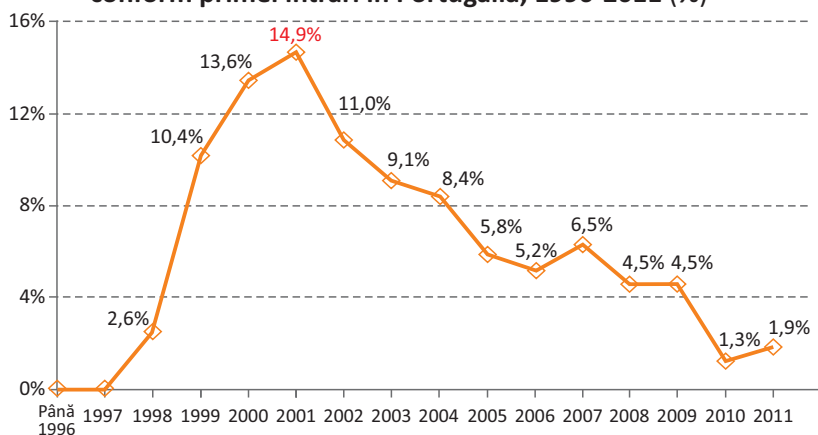
Marea majoritate a migranților moldoveni spre Portugalia au venit pentru prima oară în această țară – 91,6 procente, ceilalți având o experiență migraționistă în Rusia, Germania, Israel, Turcia. Portugalia a fost, inițial, o țară de emigrare pentru bărbații din Moldova, care, ulterior, și-au adus soțiile și copiii. Cercetarea relevă că cei mai mulți dintre cetățenii moldoveni aflați în această țară au migrat legal prin reîntregirea familiei (33,1%), legal, prin intermediul unei agenții de recrutare, oficial înregistrată (22,1%), ilegal, prin

³⁸ Datele au fost prezentate de reprezentantul Ambasadei Republicii Moldova în Portugalia și reprezentantul Înalțului Comisariat pentru Imigranți și Dialog Intercultural (ACIDI).

³⁹ EUROSTAT / Population and social conditions/ Labour Market
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database.

intermediul unei persoane fizice (18,2%), legal, prin invitația din partea familiei sau rudelor (9,1%), legal cu ajutorul unui intermediar persoană fizică (7,8%), etc. Observăm că o treime din migranții din Portugalia au venit având drept scop reîntregirea familiei. În afară de aceasta, ponderea celor care au migrat ilegal spre Portugalia este mult mai mică decât în Italia, situație determinată, în mare parte, de distanța mult mai mare de parcurs între țara de origine și cea de destinație, inclusiv multitudinea de frontiere între acestea. Aceste bariere au exclus și fenomenul traficului de persoane spre această țară, în opinia reprezentanților misiunii diplomatice moldovenești din Portugalia.

Figura 4.1: Repartizarea migranților, care au participat în studiu conform primei intrări în Portugalia, 1996-2011 (%)

Statul portughez, ca și cel italian, a permis regularizarea migranților care au intrat ilegal pe teritoriul său. Respectiv, cei care au avut un contract de muncă, au putut depune documentele pentru regularizarea statutului, numărul moldovenilor cu statut iregular micșorându-se semnificativ. În plus, migranții moldoveni, care au activat legal în Portugalia minim o perioadă de șase ani⁴⁰, au depus documentele pentru primirea cetățeniei portugheze, pe care au primit-o după susținerea examenului la limba portugheză. Soțiile moldovenilor, care au intrat în Portugalia pentru reîntregirea familială, au primit cetățenia portugheză, în baza actelor soților, iar copiii născuți de moldoveni în această țară au primit cetățenia acestui stat, la momentul nașterii.

Cu toate aceste facilități, discuțiile focus-grup au pus în evidență dificultățile de emigrare spre Portugalia:

„Soțul era în Portugalia din 1998, iar eu și copilul nu puteam ieși din țară... Diferite întreprinderi individuale, care se ocupau cu perfectarea documentelor, luau banii și pe urmă ne dădeau refuz motivând prin faptul că copilul era mic. După multe încercări, am venit cu viză turistică în

⁴⁰ The Portuguese Nationality Act, <http://www.culture.gouv.fr/entreelivre/Laurette/country/portugalbistxt.html>.

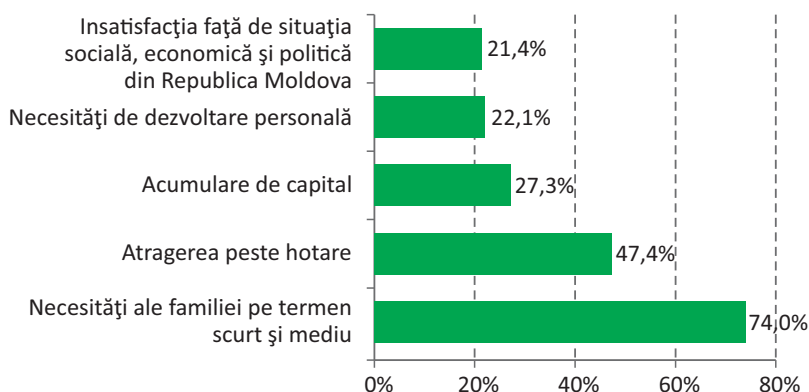
Portugalia, iar copilul a fost adus încă peste un an, când s-a început procesul de legalizare al moldovenilor în Portugalia” (FG_11);

„Am venit prin Moscova, am achitat în jur de USD 2.000 plus drumul. Trebuia să spunem că ne-am născut în Rusia... o istorioară pe de rost. Dar ne-au dus doar până în Italia, de acolo a trebuit să ne luăm singuri bilete spre Portugalia și nu îmi ajungeau bani. Am vândut cerceii de aur la niște femei, care vorbeau limba ucraineană, cu USD 17 ca să-mi pot cumpăra bilet” (FG_10).

Structura motivelor migraționiste este diversă – de la cel de a profita de un venit mai mare (71,4%), pentru a-mi însoți soțul sau un părinte/părinții plecați (42,4%), a cumpăra o casă/apartament pentru familie/copil (27,3%), a îmbunătăți nivelul de trai al familiei (23,4%), pentru a-și continua studiile peste hotare (13,6%), lipsa unor perspective de viitor în Moldova (13,6%), insatisfacția față de situația socială, economică, politică (13,0%), dezvoltarea și promovarea profesională (13,0%), a plăti pentru educația copiilor (12,3%), plata datoriilor (7,8%), alte motive (mai puțin de 6%)⁴¹. Observăm în Portugalia pe al doilea loc motivul – însoțirea membrilor familiei – soț sau părinte/părinți și un număr mult mai redus al celor care nu au fost mulțumiți de situația politică, economică și socială din Moldova, în comparație cu migranții din Italia, Franța și Marea Britanie.

Multitudinea acestor motive au fost încadrate în cinci categorii⁴², care relevă că, motivele de bază ale migrației celor ce au plecat în Portugalia, sunt necesitățile familiei pe termen scurt și mediu, atragerea peste hotare de către membrii familiei și posibilitățile de acumulare a capitalului financiar. Insatisfacția față de situația politică, economică și socială din Moldova se află pe ultima poziție, în rândul migranților spre Portugalia (a se vedea Figura 4.2).

Figura 4.2: Factorii care au determinat migrația din Republica Moldova în Portugalia (%)

⁴¹ Respondenții au avut posibilitatea să aleagă mai multe răspunsuri.

⁴² A se vedea Paragraful 3.1 al prezentului raport.

Migrația în Portugalia în scop de a munci caracterizează 53,9 procente din respondenți, alții 35,1 procente - s-au alăturat familiei care era în Portugalia, iar 6,5 procente au venit pentru studii. Din acest punct de vedere, migrația spre Portugalia, frecvent, a fost determinată pe lângă obiectivul de a munci și de reîntregirea familiei nucleare, inclusiv de prezența prietenilor în această țară.

Așteptările migranților moldoveni au fost și sunt bazate pe soluționarea problemelor economice (îmbunătățirea situației financiare, procurarea imobilului) în primul rând, cunoașterea noii culturi, identificarea unui loc de muncă interesant și trecerea peste dificultățile din Moldova. Intenția de a procura un imobil în Moldova se situează pe ultimul loc pentru migranții moldoveni din Portugalia (a se vedea Tabelul 4.1). Datele cercetării relevă că planurile ce țin de cunoașterea noii culturi, trecerea peste dificultățile din Moldova, îmbunătățirea situației financiare, stabilirea cu traiul în această țară au fost realizate în totalitate pentru majoritatea migranților moldoveni. Afirmarea profesională în Portugalia și identificarea unui lucru interesant este însă la fel de dificilă pentru migranții moldoveni ca și în Italia, fiindcă numai 5,8 procente dintre moldovenii din Portugalia au o carieră de succes.

Criza a afectat puternic Portugalia, fapt care condiționează migrația moldovenilor din Portugalia spre alte țări, în mod special, migrația moldovenilor ce dețin cetățenia portugheză. Se atestă tendința moldovenilor din Portugalia de a pleca în Austria, Germania, Franța, având oferte de muncă în aceste țări – „în ultimul timp sunt extrem de solicitate de către moldoveni aceste direcții. Și vindem bilete într-o singură direcție, foarte rar când cineva cumpără dus-întors” (Manager_agenție de turism). De obicei, pleacă bărbații, femeile și copiii rămân în Portugalia și merg, uneori, pentru două – trei zile în vizită.

Tabelul 4.1: Așteptările migranților moldoveni din Portugalia și realizarea acestora (%)

	Așteptările	Realizarea în totalitate	Realizarea parțială	Nu s-au realizat
Îmbunătățirea situației financiare a familiei	93,5	53,9	34,4	5,2
Procurarea unui imobil în Moldova	58,4	26,0	4,5	27,9
Organizarea vieții personale	71,5	45,5	18,2	7,8
Trecerea peste dificultățile din Moldova	83,1	57,1	23,4	2,6
Stabilirea cu traiul în această țară	68,8	53,9	11,0	3,9
Cunoașterea unei noi culturi	92,2	82,5	9,7	-
Găsirea unui lucru interesant	88,3	27,9	32,5	27,9
O carieră de succes	82,4	5,8	35,7	40,9

4.2. Pregătirea Profesională și Integrarea în Câmpul Muncii

Datele cercetării relevă că 76,0 procente dintre migranții moldoveni din Portugalia erau angajați în câmpul muncii, la momentul realizării studiului, 9,1 procente nu munceau și nici nu căutau de lucru, 7,1 procente au muncit anterior, dar, la moment, se aflau în căutarea unui loc de muncă, alți 3,9 procente - nu au muncit anterior, dar, la moment, căutau de lucru. Au reușit să-și deschidă afaceri în Portugalia 3,9 procente dintre migranții participanți la sondaj. Oamenii de afaceri moldoveni din Portugalia nu au desfășurat activități de antreprenoriat în Moldova până a emigra, fapt explicat de vârsta tânără a acestora, la momentul emigrării.

Cei 9,1 procente dintre migranții moldoveni din Portugalia, care nu muncesc și nici nu caută de lucru, își fac studiile sau se află în concediu de maternitate, iar cei 3,9 procente, care nu au muncit anterior, dar acum sunt în căutarea unui loc de muncă, au finalizat recent studiile sau au acordat ajutor familiei în îngrijirea fraților/surorilor.

Șaizeci procente dintre migranții moldoveni, care au participat la studiul de cartografiere din Portugalia, au activat în Republica Moldova până la emigrare. Datele studiului relevă că, în țara de origine, migranții au activat în sistemul de educație (24,7%), comerț (14,0%), ocrotirea sănătății și serviciile sociale (12,9%), agricultură (10,8%), hoteluri și restaurante (7,5%), transport și telecomunicații (6,5%), administrația de stat și asigurările sociale (6,5%) etc. Cei mai mulți migranți din Portugalia, au activat în aceleași sectoare ale economiei naționale, precum și migranții din Italia – educație, comerț, domeniul ocrotirii sănătății și al serviciilor sociale. Constatăm că în procesele migraționiste au fost implicate persoane calificate și înalt calificate din Moldova.

Datele cercetării relevă că în activitatea migranților moldoveni din Portugalia au intervenit schimbări semnificative. Prin urmare, 21,9 procente dintre migranții moldoveni activează în sistemul serviciilor comunitare, sociale și personale, 15,6 procente în construcții, 14,8 procente în serviciile de administrare a gospodăriilor casnice, 14,1 procente în transport și telecomunicații, 12,5 procente în hoteluri și restaurante, 6,3 procente în industria prelucrătoare, 4,7 procente în comerțul angro sau cu amănuntul, 3,1 procente în domeniul agriculturii (Tabelul 4.2). Femeile activează în sistemul de îngrijire la domiciliu, serviciile de administrare a gospodăriilor casnice, bărbații în domeniul construcțiilor, industriei prelucrătoare. Celelalte domenii economice relevă angajarea atât a femeilor, cât și a bărbaților.

În Portugalia, se atestă cea mai mică pondere a migranților moldoveni care au continuat să activeze în același sector economic în care au activat în Moldova – 9,7 procente. Se constată continuarea activității, în special, în domeniul construcțiilor și a administrației de stat și asigurărilor sociale.

Numărul migranților moldoveni care au continuat să activeze în domeniul educațional s-a redus semnificativ. În schimb, a crescut ponderea celor

încadrați în domeniul construcțiilor, serviciilor comunitare, sociale și personale, serviciilor de administrare a gospodăriilor, peste jumătate dintre cei care sunt încadrați în câmpul muncii activează, actualmente, în aceste domenii.

Tabelul 4.2: Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și Portugalia (%)

Nr.	Domeniul de activitate economică	Au activitat în Moldova (N=93), %	Activează în Portugalia (N=128), %	Ponderea celor care nu și-au schimbat domeniul de activitate economică, %
1.	Agricultură	10,8	3,1	0
2.	Industrie extractivă	1,1	0	0
3.	Industrie prelucrătoare	3,2	6,3	0
4.	Producția și distribuția de energie electrică, gaze și apă	2,2	1,6	0
5.	Construcții	2,2	15,6	2,15
6.	Comerț cu ridicata și amănuntul	14,0	4,7	0
7.	Hoteluri și restaurante	7,5	12,5	1,08
8.	Transport și comunicații	6,5	14,1	1,08
9.	Activitate financiară	3,2	0	0
10.	Operațiuni imobiliare, arendă și servicii	0	0,8	0
11.	Administrație de stat, asigurări sociale	6,5	2,3	2,15
12.	Educație	24,7	0,8	1,08
13.	Ocrotire a sănătății și serviciile sociale	12,9	1,6	1,08
14.	Alte servicii comunitare, sociale și personale	4,3	21,9	0
15.	Servicii de administrare a gospodăriei casnice	1,1	14,8	1,08
	Total	100,0	100,0	9,7

29,4 procente dintre muncitorii moldoveni din Portugalia muncesc în același loc de muncă de când au venit în această țară.

Dintre moldovenii care au fost încadrați în câmpul muncii până la migrația în Portugalia, doar 18,3 procente activează în același grup profesional în care au lucrat în Moldova. Patruzeci și nouă procente din aceștia sunt muncitorii necalificați, dar sunt și muncitori calificați: operatori la mașini și mecanisme – 20 procente, meșteșugari, muncitori în domeniul construcțiilor – 9 procente, funcționari de birou – 9 procente (a se vedea Tabelul 4.3).

Salariul mediu al migranților în Portugalia este de EUR 922 (minimum - EUR 120, maximum – EUR 2.000).

Tabelul 4.3: Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cea de destinație (%)

Nr.	Grupul profesional	Au activitat în Moldova (N=93), %	Activează în Portugalia (N=128), %
1.	Conducători de unități economico-sociale	5,4	0
2.	Specialiști înalt calificați	33,3	3,9
3.	Specialiști de calificare medie	12,9	3,1
4.	Funcționari de birou	0	8,6
5.	Muncitori calificați în domeniul serviciilor și vânzători în magazine și piețe	17,2	7,0
6.	Muncitori calificați în domeniul agriculturii	0	0
7.	Meșteșugari, muncitori calificați în domeniul industriei extractive, construcțiilor, etc.	3,2	8,6
8.	Operatori la mașini și mecanisme	15,1	19,5
9.	Muncitori necalificați	12,9	49,2
	Total	100,0	100,0

Acordul de recunoaștere a studiilor, conform Procesului de la Bologna, a permis recunoașterea studiilor pentru unii moldoveni care au emigrat în Portugalia. Unii migranți și-au echivalat diplomele de calificare, uneori studiind suplimentar și susținând examenele de diferențe academice. Astfel, o parte au dobândit dreptul de a profesa medicina „mulți medici s-au calificat, dar oricum le-a fost greu” (Manager_agenție de turism). În opinia migranților moldoveni care au participat la discuțiile focus-grup, numărul moldovenilor care s-au afirmat în organele de poliție, pază, sistemul bancar este mic, deoarece la angajare se dă prioritate portughezilor.

Afirmarea profesională, ca și în alte țări, este posibilă datorită ambiției, muncii asidue etc. – „reușim să ne menținem prin faptul că putem face lucrul bine, pentru că suntem străini, noi trebuie să facem lucrul de două ori mai bun”(FG_12). În același timp, în Portugalia mai frecvent au fost relatate situații când moldovenii își ascund identitatea la locul de muncă: „Îmi aduc aminte că șefa mi-a spus în fața adunării că o să-mi comande ecuson cu numele în portugheză și eu am fost de acord. Când aveam ecuson cu numele meu în original, fiecare client mă întreba dacă sunt portughez, de unde sunt și de câți ani sunt în Portugalia. Astfel, o parte din timpul de muncă se ducea pentru oferirea explicațiilor...” (Angajat în sectorul bancar); „Am început să muncesc la call-center. La început spunem numele meu original. Mi-a fost greu, abia într-o săptămână am reușit să fac un contract. Oamenii nu mă luau în serios când le spuneam numele. În momentul în care mi-am schimbat numele, am început a face contracte fără probleme”(FG_12).

Domeniile economice în care și-au deschis afaceri migranții moldoveni din

Portugalia nu se deosebesc esențial de cele din alte țări de destinație și includ: sectorul de restaurante și servicii (o treime), servicii sociale și personale (o treime), comerțul (o șesime), transportului și telecomunicațiilor (o șesime). Ca și în cazul Italiei, constatăm că își deschid afaceri cei care s-au stabilit cu întreaga familie peste hotare, cu o experiență migratorie vastă, cei mai mulți posedă și cetățenie portugheză. De succes se bucură medicii care au reușit să-i echivaleze studiile și și-au deschis cabinete particulare (a se vedea Caseta 4.2). În Portugalia afacerile în domeniul comerțului și transportului sunt deschise de către bărbați, cele în sectorul serviciilor de îngrijire – de către femei, iar serviciile de restaurant și hoteliere atât de femei, cât și de bărbați.

Caseta 4.2 Exemple de afaceri în Portugalia

Agenție de turism

„Agenția de turism este specializată în vânzări de bilete de avion, autocar care fac curse regulate în Moldova. Reprezentăm compania Air Moldova în Portugalia. La moment, avem un oficiu mare în aeroportul din Lisabona și două oficii în sudul Portugaliei la Faro și Portimao. Până la criză, am avut patru oficii, dintre care două în Lisabona – unul în oraș și altul la aeroport. Am redus oficiile din Lisabona pentru că nu compensau toate costurile.

La început, angajam personal din Moldova, ulterior, am angajat și personal portughez, pentru că dacă un portughez intră în agenție și sesizează că pronunțarea nu este exactă, atunci nu dorește să cumpere bilete. Respectiv, angajăm personal portughez pentru a atrage mai mulți clienți.

În același timp, portughezii lucrează de la oră la oră, dacă e pauză de masă – nu lucrează, chiar dacă cineva este în agenție, ei închid și pleacă la masă. Am încercat să angajăm și ruși, și români, dar unii știu doar limba rusă, ceilalți doar limba română și atunci e mai convenabil să angajăm moldoveni care știu limba rusă, limba română și alte limbi.” (Om de afaceri, agenție de turism, Lisabona).

Cabinet stomatologic particular

„Am perfectat toate documentele de studii, le-am tradus. Procesul de echivalare a durat cam un an de zile. A fost anevoios, dar am reușit. Am avut norocul, pentru că medicii dentiști în Moldova au mai multe ore de practică decât se fac aici.

Am făcut cursuri intensive de limbă portugheză la Facultatea de Litere din Lisabona. Afacerea (cabinetul stomatologic) am cumpărat-o. M-a ajutat sora care a reușit să-și facă carieră de medic ginecolog în Germania. Ea a reușit să ia un credit în Germania și să ne ajute cu bani.

Anterior, această clinică a funcționat ca una familială. După decesul doctoriței, soțul care nu era medic de profesie a hotărât să o vândă.

La început a fost greu. Nu am putut să rămân cu pacienții doctoriței. Ei nu se puteau obișnui că doctorul lor nu mai este. Am trimis, conform fișierelor, felicitări de Crăciun, Paște, dar când pacienții veneau și vedeau că sunt o străină plecau... Am recuperat 3-4 pacienți, în fond am luat-o de la zero.

Inițial, aveam 1-2 pacienți pe săptămână și îmi ajungea ca să plătesc bona copilului, chiria și să achit creditul lunar.

Pentru a atrage clienți, am făcut anunțuri la Biserica ortodoxă română, am pus anunț în ziarul rusesc „Slovo” și încă în alte reviste. În ultimul timp, practic nu a mai fost nevoie să fac anunțuri, pentru că deja s-a creat o rețea de pacienți.

În clinică suntem trei angajați: eu, o asistentă portugheză și o persoană portugheză care face contabilitatea. Asistenta face chestionarul de sănătate și întreține primul contact cu pacientul. Fiind portugheză, le oferă un confort psihologic portughezilor și, de asemenea, încrederea.

Creditul pe care l-am luat era cu un procent mare și, practic, am avut doi ani de armată. Dar în doi ani l-am putut întoarce. Am luat, ulterior, un alt credit de sprijin al întreprinderilor mici și mijlocii în Portugalia cu un procent mult mai mic și am deschis cealaltă afacere – o altă clinică de reparație a dinților.

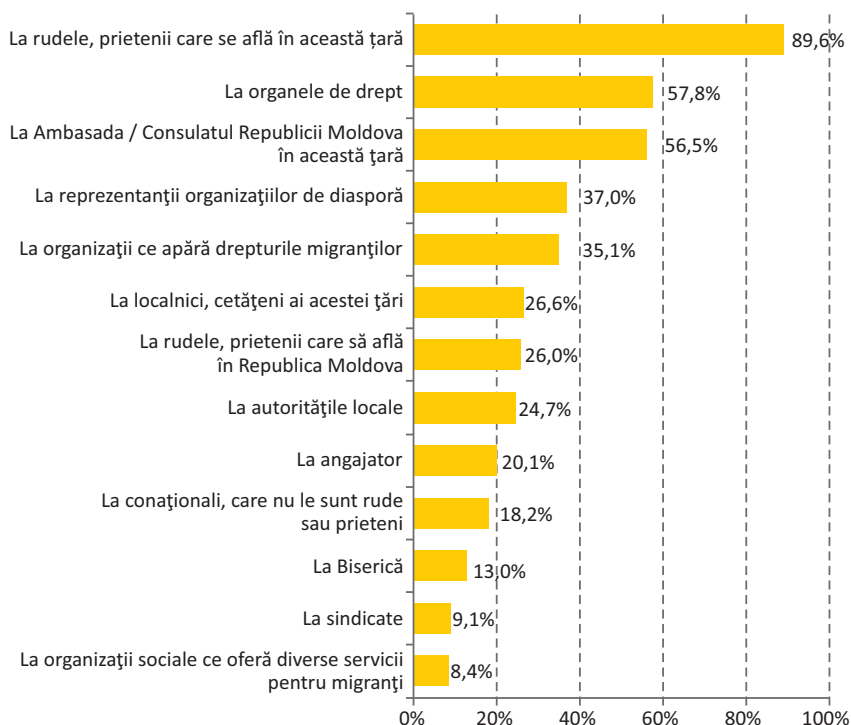
Pentru ca să reușești peste hotare, trebuie să fii disciplinat, perseverent, cu spirit de sacrificiu, pentru că noi nu avem oră de venit la serviciu și oră de plecare. Muncești până la ultimul pacient.” (Om de afaceri, cabinet stomatologic, Lisabona).

Dificultățile cu care se confruntă migranții moldoveni în Portugalia nu se deosebesc esențial de a celor din Italia și cuprind: (i) necunoașterea limbii acestei țări (81,8% dintre respondenți); (ii) dificultăți în procesul de legalizare în țara dată (29,2%); (iii) dificultăți în angajarea în câmpul muncii „*practica de a merge din ușă în ușă, în scopul găsirii unui loc de muncă nu mai este valabilă, portughezii primesc la lucru prin recomandarea cuiva*” (FG_11), (41,6%); (iv) probleme de exploatare în muncă, unii moldoveni lucrează 2-3 luni și nu sunt plătiți de patron (22,7%); (v) probleme de ordin medical, fiind în imposibilitatea de a apela la serviciile medicale din diverse motive (18,2%).

O problemă specifică cu care s-au confruntat migranții moldoveni în Portugalia – criminalitatea, cazurile de șantaj. În anii 2000, în Portugalia au existat grupuri de infractori care estorcau bani de la migranții moldoveni care munciau în această țară. Autoritățile portugheze au investigat aceste cazuri și marea majoritate a membrilor acestor grupuri, actualmente, se află în penitenciar.

În soluționarea problemelor cu care se confruntă peste hotare, moldovenii apelează, în primul rând la rudele, prietenii care se află în această țară (98,6%), la organele de drept (57,8%), la Ambasada Republicii Moldova din Portugalia (56,5%), la reprezentanții organizațiilor de diasporă (37,0%) etc. (a se vedea Figura 4.3). Observăm că în Portugalia organizațiile de diasporă sunt mai cunoscute de către migranți și apreciate înalt de o parte semnificativă dintre aceștia, dar și de reprezentanții autorităților locale, inclusiv reprezentanții Ambasadei Republicii Moldova în Portugalia, ca organizații care vin în suportul migraților când aceștia se confruntă cu probleme.

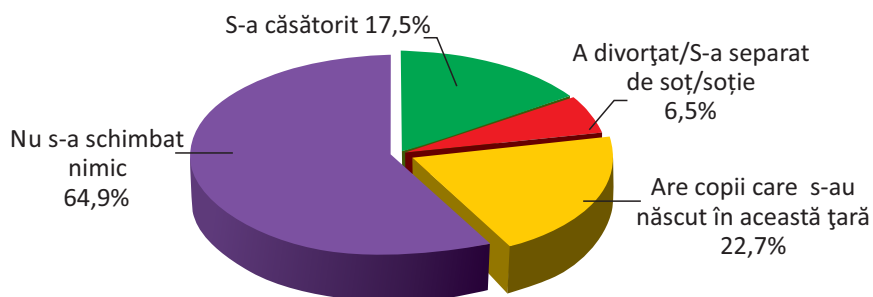
Figura 4.3: Persoanele la care apelează migranții moldoveni pentru a soluționa problemele cu care se confruntă în Portugalia (%)

4.3. Familia și Migrația

70,8 procente din migranții moldoveni în Portugalia se află peste hotare cu toți membrii familiei⁴³.

Figura 4.4: Schimbarea statutului familial al migranților de când se află pe teritoriul Portugaliei (%)

Pentru marea majoritate a migranților din Portugalia nu s-au înregistrat schimbări în statutul familial de când se află în această țară (64,9%), în familiile

⁴³ Aici se includ și persoanele celibatate – 24,0 procente, de asemenea, persoanele văduve/divorțate.

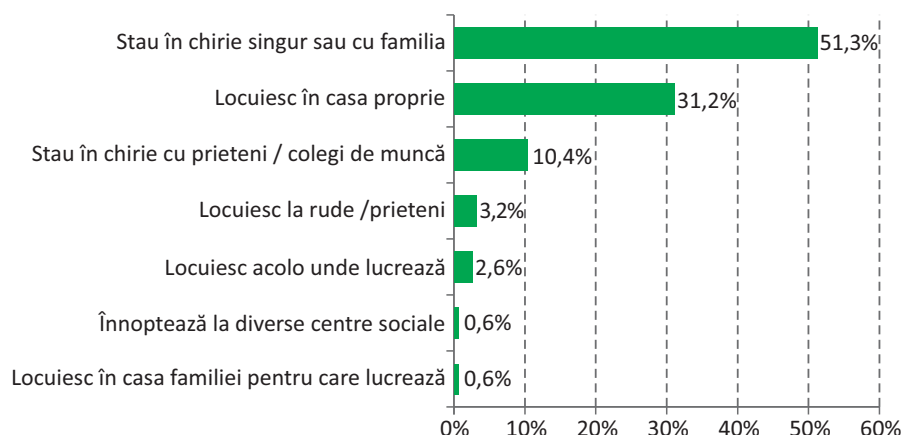
unora însă s-au născut copii în această țară (22,7%), alții s-au căsătorit (17,5%) sau au divorțat (6,5%). În Portugalia observăm cea mai mare pondere a copiilor născuți peste hotare (22,7%) (a se vedea Figura 4.4).

Situația locativă a migranților moldoveni din Portugalia relevă că 51,3 procente locuiesc în chirie cu familia sau singuri, 31,2 procente dețin casă proprie, 10,4 procente locuiesc în chirie cu prietenii sau colegii de muncă, 3,2 procente la rude sau prieteni, 2,6 procente acolo unde lucrează (șantier, piață etc.) (a se vedea Figura 4.5). Locuiesc împreună cu familia, de obicei, persoanele în vârstă de la 18 la 40 ani, care se află împreună cu toți membrii familiei peste hotare, cu o perioadă de peste șapte ani de migrație în Portugalia. Dețin locuință în această țară, preponderent, persoanele cu vârsta de la 31-40 ani, căsătorite care se află cu toți membrii peste hotare și care au o perioadă de ședere în această țară de peste 10 ani.

Salariile mici sunt un motiv pentru unii migranți moldoveni din această țară, pentru ca să locuiască împreună cu alți colegi de muncă – „*am trăit 24 de băieți într-un apartament*” (FG_10), în special, cei care la care membrii familiei au rămas în Moldova. La discuțiile focus-grup au fost persoane care locuiesc la locul de muncă, în barăci, câte 20-30 persoane, în care nu este încălzire pe timp de iarnă.

Ponderea familiilor din Portugalia cu copii sub 18 ani este de 40,9 procente. Marea majoritate a familiilor din Portugalia se află peste hotare cu copii (86 copii), puțini copii fiind separați de părinți, aflându-se în Moldova (6 copii). În viziunea părinților, Portugalia le îmbunătățește copiilor șansele de reușită în viață. Copiii migranților moldoveni în Portugalia au rezultate școlare bune. Părinții susțin că procesul de integrare socială a copiilor decurge fără dificultăți. Doar 8,6 procente dintre părinți au menționat probleme de adaptare din cauza schimbării mediului sociocultural și nostalgia pe care o au copii după Moldova.

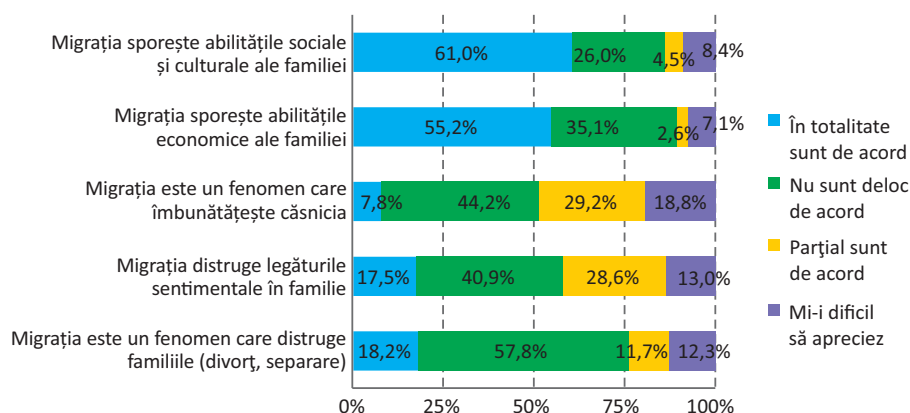
Figura 4.5: Situația locativă a migranților moldoveni în Portugalia (%)

În cea mai mare parte, migranții moldoveni din Portugalia se află permanent peste hotare și revin în Moldova o dată pe an sau mai rar. 17,5% dintre migranții moldoveni din Portugalia au revenit acasă în anul 2012, alți 39,6% în anul 2011. Revenirea în Republica Moldova din Portugalia este determinată de aceleași cauze, similare cu cele din Italia: necesitatea de a vizita membrii familiei nucleare sau lărgite, perioada de concediu/vacanță, perfectarea unor documente ce țin de starea civilă sau statutul educațional, tratamentul medical. Perioada de ședere în Moldova este de până la o lună pentru 90 procente dintre migranții moldoveni din această țară. Numărul celor care se află permanent peste hotare și nu au revenit în țară niciodată este de 5,2%.

Marea majoritate a migranților moldoveni din Portugalia, chiar dacă sunt peste hotare cu toți membrii familiei, consideră că migrația este un fenomen care distruge familiile și legăturile sentimentale din cadrul acestora (a se vedea Figura 4.6).

Figura 4.6. Aprecierea migrației de moldovenii din Portugalia (%)

Peste 22 procente dintre migranții moldoveni în Portugalia regretă experiența migraționistă, pentru că această decizie a afectat, în general, viața migratului, respectiv, 4 procente dintre aceștia nu ar dori ca cineva să le repete experiența, alți 18 procente, chiar dacă au avut posibilitatea să-și ajute familia, oricum, au regrete. Semnalăm că ponderea persoanelor care regretă experiența migraționistă este de trei ori mai mare în rândul moldovenilor din Portugalia la care membrii familiei au rămas în Moldova, în comparație cu cei care se află cu întreaga familie peste hotare.

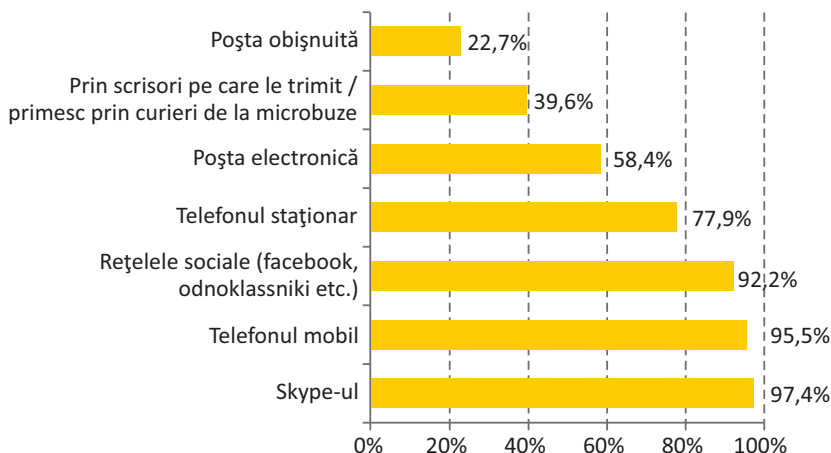
4.4. Relațiile Migranților cu Țara de Origine

Datele cercetării relevă că nu există dificultăți în ceea ce privește comunicarea cu membrii familiei rămași în Moldova, 42 procente dintre migranții moldoveni din Portugalia comunică regulat cu aceștia zilnic sau

săptămânal. În același timp, cu rudele mai îndepărtate, prietenii, cunoscuții migranții moldoveni din Portugalia comunică, de obicei, lunar.

În Portugalia, spre deosebire de Italia, am constatat că se valorifică toate mijloacele de comunicare. Nu există o diferențiere atât de clară în ceea ce privește utilizarea mijloacelor de comunicare și vârsta migranților moldoveni, după cum s-a atestat în Italia, întrucât aproape toți migranții (96,8%), indiferent de vârstă au acces la internet și utilizează skype-ul, telefonul mobil și rețelele sociale.

Figura 4.7: Mijloacele de comunicare utilizate de către migranții moldoveni din Portugalia (%)

Internetul este folosit atât pentru comunicarea cu cei din țara de origine, cât și pentru cei din țara de destinație, de asemenea, pentru informare, prin accesarea paginilor web de știri, vizionarea/ascultarea programelor TV sau radio. Moldovenii stabiliți în Portugalia, în comparație cu cei din Italia, mai frecvent vizionează/ascultă programe TV sau radio din Moldova, prin intermediul internetului.

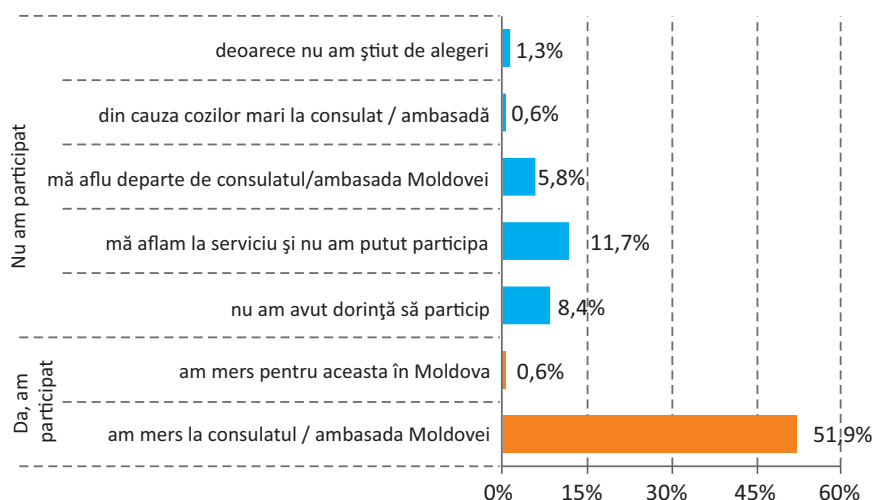
Sursele de informare pentru cunoașterea situației din Republica Moldova de către migranții moldoveni din Portugalia sunt: internetul (90,3%), televiziunile din Moldova on-line (63,6%), discuțiile cu conaționali din această țară (61,0%), discuțiile cu rudele/prietenii (59,1%), televiziunile locale (37,0%), presa scrisă locală (14,3%), radioul din Moldova on-line (13,0%).

În rândul migranților din Portugalia, se atestă un interes mai mare pentru situația socială, politică și economică din țara în care se află (51,3% se interesează cu regularitate), în comparație cu situația din Republica Moldova (45,5%). Cu toate acestea, există moldoveni care nu se interesează nici de situația din țara în care se află și nici de cea din Moldova (4,5%), aceștia, cel mai frecvent, au vârsta de până la 30 ani și studii medii generale.

Migranții moldoveni din Portugalia au fost cei mai activi la ultimele alegeri parlamentare (28 noiembrie, 2010), în comparație cu cei din Italia, Franța,

Marea Britanie. Așadar, 51,9 procente au mers la ambasada Moldovei pentru ași exercita dreptul la vot (a se vedea Figura 4.8). Motivele celor care nu au participat se rezumă la imposibilitatea de exercitare din cauza serviciului (11,7%), nu au avut dorință (8,4%), din cauza că se află departe de consulat/ ambasada (5,8%).

Figura 4.8: Participarea la alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010⁴⁴ (%)

Analiza contingentului de migranți care au participat la alegeri indică un activism mai ridicat odată cu înaintarea în vârstă, de asemenea, odată cu creșterea nivelului de studii. Cei care au relatat că nu au avut dorință să-și exercite dreptul, dar și obligația de cetățean, fac parte, preponderent, din grupul de vârstă de la 18-30 ani, au studii generale incomplete și sunt celibatari.

Există diferențe în contingentele de migranți moldoveni din Portugalia, care merg acasă cu autocarul și cei care zboară cu avionul – „*Cu autocarul pierzi timp – trei zile, în schimb economisești ceva bani. Pentru unii acest transport este convenabil*” (Manager_agenție de turism). Reprezentanții agențiilor de turism au remarcat că numărul moldovenilor care călătoresc în țara de origine a scăzut „*anul trecut autocarul mergea de două ori pe săptămână, anul acesta autocarul a mers de două ori pe săptămână numai în perioada de vară și la Paști*” (Manager_agenție de turism). Reducerea fluxului de migranți moldoveni spre țara de origine prin intermediul autobuselor, este determinată de faptul că mulți moldoveni din Portugalia și-au cumpărat automobile și preferă să meargă acasă cu transportul propriu, de asemenea, revenirea mai rară în țara de origine (o parte din migranți o dată în doi ani).

⁴⁴ Diferența până la 100 procente o constituie cei care nu se află în țară (7,1%), nu au dorit să răspundă (9,7%), care nu aveau vârsta pentru a merge la vot etc.

Se atestă tendința de a înfrăți localitățile din Moldova cu cele de peste hotare unde locuiesc moldoveni. Spre exemplu, înfrățirea orașului Ungheni cu orașul Cascais din Portugalia, iulie 2012. În opinia reprezentanților APL din orașul Ungheni, modul de colaborare între orașele înfrățite trebuie dezvoltat – de la manifestări socioculturale, la cooperare socioeconomică. Reprezentanții APL din Moldova au menționat necesitatea dezvoltării programelor pentru revenirea moldovenilor în țara de origine, de dezvoltare a mediului de afaceri și înlăturare a corupției. Conform datelor colectate în cadrul studiului, migranții moldoveni din Portugalia mai rar deschid afaceri în Moldova, în comparație cu cei din celelalte țări cercetate.

Există cazuri când unii migranți moldoveni stabiliți în Portugalia susțin dezvoltarea unor proiecte locale, ajută oamenii în dificultate – *„a dat MDL 20.000 la sinistrării din urma catastrofei auto care a fost la noi în raion, donații persoanelor particulare cu situații în dificultate, a oferit donații pentru construcția a două fântâni în două localități din raion, la o școală, grădiniță”* (Reprezentantul APL_Ungheni), dar acestea sunt foarte rare.

Într-o anumită măsură, migrații determină și procesul de dezvoltare a serviciilor de îngrijire a bătrânilor, inclusiv contra plată, în Republica Moldova. Unii migranți își lasă părinții în grija prestatorilor de servicii sociale *„Centrul de reintegrare a persoanelor de vârstă a treia din orașul Ungheni oferă și servicii contra plată pentru cei care doresc să-și lase părinții în siguranță”* (Reprezentantul APL_Ungheni), contribuind în acest mod la dezvoltarea acestui tip de servicii sociale.

4.5. Integrarea Moldovenilor în Comunitățile de Destinație și Relațiile cu Organizațiile de Diasporă

Pentru mulți migranți moldoveni din Portugalia, migrația a fost o soluție temporară. Cu toate acestea, ea a devenit pentru marea majoritate o soluție de lungă durată. Statul portughez oferă pentru migranți cursuri gratis pentru studierea limbii portugheze. Cursurile de studiere a limbii portugheze sunt organizate în așa fel, încât să poată fi frecventate de migranți. Aceste cursuri se încheie cu examen și eliberarea unui certificat care consemnează cunoașterea limbii. Astfel, marea majoritate a migranților moldoveni au studiat limba portugheză, iar o parte dintre aceștia s-au integrat în Portugalia, au devenit cetățeni ai acestui stat, altă parte sunt în așteptarea cetățeniei portugheze, dar și a trecerii perioadei de criză.

Serviciile Educaționale

Accesul la învățământ este pentru toți copiii, inclusiv și pentru acei copii la care părinții au venit iregular în Portugalia. Unele dificultăți există în accesul copiilor de vârstă mică la grădiniță (până la trei ani).

Copiii migranților moldoveni care absolvă școala de cultură generală în

Portugalia, nu pot candida la burse în universități, în cazul în care nu au cetățenia portugheză. Fiind moldoveni de origine, ei trebuie să achite costul studiilor, chiar dacă au avut o reușită bună și foarte bună.

Serviciile Medicale

Migranții moldoveni au apreciat înalt calitatea serviciilor medicale, având unele obiecții însă la modalitatea de organizare a sistemului medical „*ești grav bolnav, dar medicul îți face primirea peste 2-4 luni de zile*” (FG_12). Practicile pozitive menționate de migranții moldoveni la această temă sunt atitudinea medicilor față de pacienți, amabilitatea cu care sunt tratați de către aceștia.

Servicii de Asistență Oferite Migranților

În orașele Lisabona, Porto și Faro există Centre Naționale de suport al imigranților (CNAI⁴⁵), iar în alte 86 de localități – Centre locale de suport al imigranților, structuri în subordinea Înaltului Comisariat pentru Imigranți și Dialog Intercultural (ACIDI). Aceste centre oferă diverse servicii migranților (a se vedea Caseta 4.3) și conlucrează cu asociațiile de diasporă moldovenească, oferindu-le în caz de necesitate acestora spațiu, tehnică (microfoane, boxe) pentru organizarea diferitor evenimente.

Caseta 4.3 Studiu de caz: Centrele Naționale de suport pentru imigranții din Portugalia

Centrele Naționale pentru imigranți oferă un spectru larg de servicii. În cadrul acestora sunt oferite servicii ale unor instituții guvernamentale și servicii specializate create de ACIDI. În scopul facilitării comunicării, în cadrul cabinetelor specializate serviciile sunt prestate de lucrători socioculturali, unii dintre ei fiind imigranți.

Comunicarea cu migranții se realizează în limbile portugheză, engleză, franceză, spaniolă, germană, română, rusă, ucraineană, chineză etc. Pentru a comunica și în alte limbă, pot fi utilizate serviciile de traducere prin telefon (pentru alte 60 de limbi).

Serviciile de suport oferite în centrele de imigranți cuprind:

- serviciile de primă audiență: analiza situației migrantului, informarea și referirea către alte servicii existente în CNAI;
- servicii de suport pentru angajarea în câmpul muncii: informații despre piața muncii și posibilitățile de deschidere a unei afaceri, inclusiv anunțuri privind ofertele de angajare în câmpul muncii;
- servicii de suport pentru creșterea nivelului de calificare: informații privind procedura de recunoaștere a studiilor și calificării, referirea către serviciile de pregătire a cadrelor;
- servicii de asistență socială: servicii de suport pentru persoanele aflate în dificultate din punct de vedere economic, de asemenea, oferirea informației privind reîntoarcerea voluntară în țara de origine;
- servicii de suport pentru reîntregirea familiei;
- servicii juridice, etc.

⁴⁵ Centros Nacionais de Apoio ao Imigrante.

Migranții care lucrează și locuiesc legal în Portugalia, precum și familia sau urmașii acestora, sunt supuși aceluiași obligațiuni și drepturi în domeniul securității sociale ca și cetățenii nativi. Cu toate acestea, alocarea unor beneficii de securitate socială pentru rezidenții străini depinde de verificarea anumitor condiții, inclusiv a perioadei de ședere pe teritoriul statului portughez. Rezidenții străini, cu domiciliu pe teritoriul Portugaliei, pot beneficia și de indemnizațiile familiale (alocația prenatală de familie, alocația de maternitate, alocațiile pentru copii), în cazul în care îndeplinesc condițiile generale și specifice de atribuire a prestațiilor.

Servicii de Suport Oferite Migranților de către Organizațiile de Diasporă

Liderii organizațiilor de diasporă, centrelor culturale moldovenești din Portugalia colaborează în mare parte cu cei din Italia, Franța, Spania, oferind informații despre situația moldovenilor din această țară. Obiectivele principale stabilite de aceștia cuprind: promovarea culturii moldovenești, a tradițiilor și obiceiurilor poporului moldovenesc; promovarea intereselor migranților moldoveni peste hotare și susținerea acestora în situațiile de dificultate; crearea rețelei de comunicare între organizațiile de diasporă din Portugalia, dintre autoritățile Republicii Moldova și organizațiile de diasporă, dintre autoritățile locale din Portugalia și organizațiile de diasporă; informarea migranților moldoveni despre situația politică, economică și socială din Moldova.

Promovarea culturii naționale se realizează prin organizarea sărbătorilor de Crăciun, Mărțișor etc., dar și a unor zile dedicate poetilor – M. Eminescu, Gr. Vieru etc., compozitorilor – E. Doga, organizarea concertelor, inclusiv a unor evenimente istorice.

Copiii, în viziunea unor organizații de diasporă din Portugalia, reprezintă un grup specific care necesită mai multă atenție. În acest scop, în Portugalia se editează revista *Pro Diaspora Kids*⁴⁶, care are în calitate de grup țintă copiii moldovenilor din această țară și părinții acestora, oferind informații utile în plan legislativ, educațional, de sănătate etc. Unele asociații au încercat să organizeze școli duminicale în care să predea limba română copiilor de migranți moldoveni, dar inițiativa a eșuat din diverse motive: lipsa de interes a unor părinți, frecvența redusă a copiilor, dificultăți de acces și distanțele mari care trebuiau parcurse.

Asociațiile de diasporă pot aplica pentru diverse granturi în Portugalia, în scopul implementării activităților pentru păstrarea tradițiilor, obiceiurilor etc. La fel ca în Italia, cea mai mare parte a activităților organizațiilor de diasporă se

⁴⁶ Revista *Pro Diaspora Kids* are un tiraj de 2.000 de exemplare. Până în prezent, a fost lansată o singură ediție a revistei cu suportul Organizației Internaționale pentru Migrație, în cadrul Mecanismului de Granturi pentru Diasporă, Proiectul "Susținerea implementării componentei de migrație și dezvoltare a Parteneriatului de Mobilitate Uniunea Europeană-Moldova".

desfășoară în bază de voluntariat. Numărul moldovenilor care se implică activ este mic. Cei mai mulți preferă să fie în calitate de beneficiari, spectatori etc.

Comunitatea moldovenilor din Portugalia poate fi împărțită în mai multe grupuri, potrivit relațiilor reprezentanților organizațiilor de diasporă:

- Persoane înalt calificate (medici, profesori) și persoane calificate care și-au echivalat studiile – sunt activiști în organizațiile de diasporă;
- Persoane care au un nivel de calificare jos și care nu doresc să se implice în activități, dar vin în calitate de spectatori la manifestările organizate de diasporă;
- Persoane care au venit în Portugalia pentru îmbunătățirea situației financiare a familiei, vor să revină în Moldova și pe care nu-i interesează ce se întâmplă în Portugalia.

La unele activități ale diasporei contribuie unii oameni de afaceri moldoveni care au migrat în această țară, mai rar, întreprinzători portughezi. Totuși nu este ușoară identificarea acelor întreprinzători care sunt de acord să susțină financiar desfășurarea unor activități „*nu sunt atât de deschiși întru finanțarea diferitor activități, îi găsim cu lumânarea*” (Lider Asociație de Diasporă). De obicei, procesul de convingere este destul de dificil, frecvent se bazează pe relațiile personale. În calitate de exemplu, poate servi implicarea unor Agenții de turism în oferirea „*a două bilete gratuite cu autocarul din Portugalia în Moldova pentru câștigătorii la tombolă*” (Lider de Asociație de Diasporă). În calitate de recompensă, organizațiile de diasporă le oferă agenților economici publicitate.

Moldovenii care dețin companii de turism au relatat că menținerea relațiilor cu organizațiile de diasporă îi ajută în promovarea afacerii, respectiv, ei participă la unele activități și fac unele acte de binefacere pentru migranții moldoveni, oferindu-le călătorii tur-retur, în țara de origine, cu autocarul. Însă susținerea de către moldovenii care și-au deschis afaceri peste hotare a unor activități pentru comunitățile de migranți sunt sporadice.

Există o colaborare strânsă între organizațiile de diasporă din Portugalia și Ambasada Republicii Moldova din această țară, în organizarea diferitor activități culturale etc. Colaboratorii Ambasadei plasează pe site-ul acesteia informații utile, inclusiv pentru liderii de diasporă, informează vizitatorii despre organizațiile de diasporă și manifestările organizate de acestea.

Există o colaborare și între asociațiile de diasporă și centrele care oferă servicii pentru migranți (CNAI⁴⁷). Cele din urmă, invită asociațiile la diverse seminare, conferințe, oferindu-le diverse informații utile.

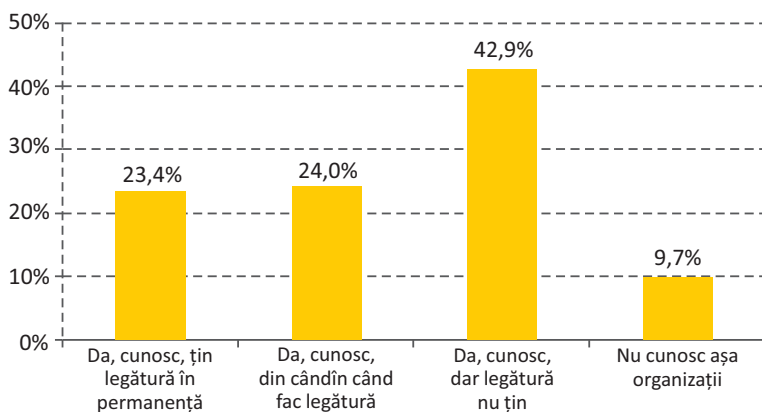
Unele organizații au depus actele la APL din localitatea în care activează, pentru a beneficia de spațiu pentru desfășurarea activităților și sunt în așteptarea răspunsului din partea administrației autorităților locale. În cadrul

⁴⁷ Centros Nacionais de Apoio ao Imigrante.

spațiilor ce vor fi oferite, liderii organizațiilor vor să instaleze computere pentru a facilita comunicarea migranților cu moldovenii din Moldova, să deschidă o bibliotecă cu cărți în limba română, să organizeze cursuri de limba română pentru copii.

Portugalia este una din primele țări ale Uniunii Europene în care au migrat moldovenii. Acesta este unul dintre motivele care explică gradul înalt de cunoaștere a organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni. Astfel, 23,4 procente dintre moldoveni care au participat la studiul de cartografiere cunosc aceste organizații și mențin cu ele legătura în permanență, 24,0 procente le cunosc și mențin relații periodic, 42,9 procente - le cunosc, dar legătura nu țin și 9,7 procente – nu cunosc aceste organizații (a se vedea Figura 4.9). Menționăm însă că și în Portugalia cea mai mare parte a moldovenilor tind să-și soluționeze singuri problemele de adaptare și mai rar apelează la aceste organizații. Se adresează în organizațiile de diasporă unii moldoveni ajunși recent în Portugalia sau o parte dintre cei care au o perioadă îndelungată de ședere. Prima categorie din cele nominalizate își doresc obținerea informației privind perfectarea permisului de ședere, locurile de muncă disponibile, beneficiile, în cazul achitării impozitelor, cei din urmă vin pentru a participa la cercurile de dans popular, la organizarea sărbătorilor naționale, concertelor etc.

Figura 4.9: Cunoașterea organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni din Portugalia (%)

Cei 10 procente care nu cunosc organizațiile de diasporă sunt în mare parte migranți cu vârsta de la 18-30 ani sau cu vârsta mai mare de 50 ani, studii medii generale sau vocațional/tehnice, cu membri ai familiei rămași în Moldova și o experiență migratorie de până la trei ani.

Serviciile care au fost acordate migranților moldoveni din Portugalia de organizațiile de Diasporă includ: invitațiile la manifestările cultural-artistice (80,8%), sfaturi (75,3%), broșuri, pliante despre țara în care se află (46,5%),

ajutor în privința relațiilor cu organele de drept (34,2%), ajutor în comunicarea cu organele administrației locale (30,1%), cursuri de studiere a limbii portugheze (30,1%) etc.

Serviciile cultural-artistice, de asemenea, broșurile și pliantele despre viața din Portugalia sunt dorite de către toți migranții moldoveni din această țară. Sfaturi au cerut de la reprezentanții organizațiilor de diasporă, preponderent, migranții cu vârsta de la 18-40 ani, cu membri ai familiei rămași în Moldova. Cer ajutor sau informații privind relațiile cu organele de drept sau cele ale administrației publice locale, persoanele cu vârsta de la 18-50 de ani, care se află împreună cu toată familia peste hotare. Mai frecvent, se adresează pentru a învăța limba portugheză femeile decât bărbații, cu studii generale și care au membri ai familiei rămași în Moldova. Bărbații, de obicei, învață limba portugheză în cadrul colectivelor de muncă.

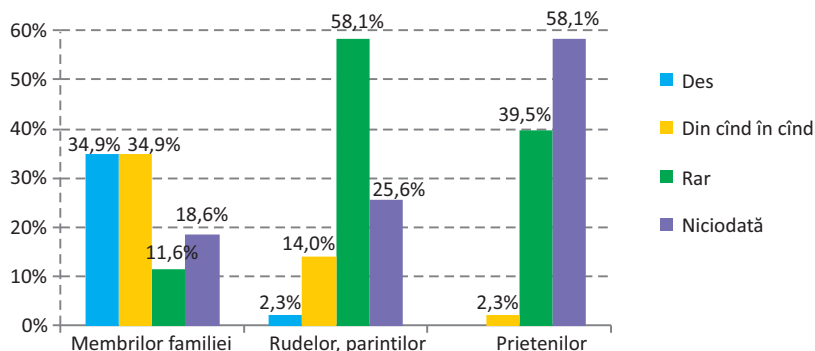
4.6. Remitențe și Economii

27,9 procente dintre migranții din Portugalia trimit remitențe în patrie. În mediu, aceștia au transmis lunar în Moldova, pe parcursul ultimului an, câte 210 EUR⁴⁸, ceea ce constituie 22 procente din venitul lunar al migranților care au transmis remitențe. Patruzeci și două procente dintre moldovenii din Portugalia, care trimit remitențe în patrie, au relatat că, în comparație cu anul trecut, suma de bani transmisă în Moldova nu s-a schimbat, 40 procente au spus că trimit mai puțini bani și 16 procente transmit mai mulți bani, ceilalți nu au transmis anterior și nu au putut compara.

Reducerea volumului estimat de remitențe a fost explicat prin criza economică care domină în Portugalia și care a determinat pentru unii moldoveni pierderea locurilor de muncă, reducerea salariilor. Cei mai mulți dintre cei care au declarat că îi ajută financiar pe cei rămași în Moldova sunt bărbații cu vârsta de peste 41 ani, care au membri ai familiei în Moldova. Aceștia, mai frecvent, își ajută membrii familiei nucleare, mai rar alte rude și, ocazional, prietenii (a se vedea Figura 4.10). Dacă cei care au membri ai familiei în Moldova sunt preocupați de a-și ajuta membrii familiei nucleare, cei care sunt plecați cu întreaga familie își ajută, de obicei, membrii familiei lărgite, în mod special, părinții.

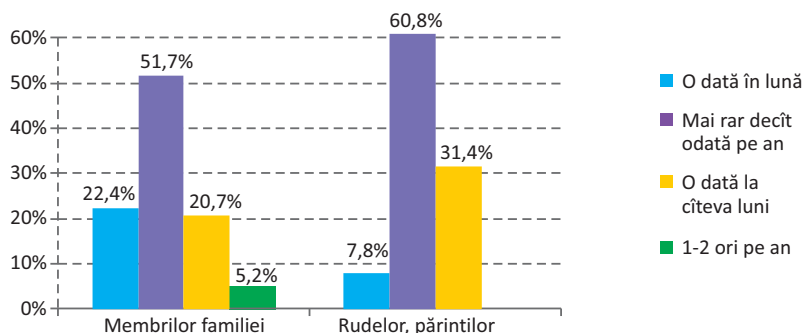
⁴⁸ Minimum EUR 10, maximum – EUR 1.000, cel mai frecvent – EUR 50.

Figura 4.10: Frecvența trimiterii remitențelor în Republica Moldova de către migranții din Portugalia (%)

Migranții moldoveni din Portugalia, în comparație cu cei din alte țări, trimit colete mai rar în Moldova, atât membrilor familiei, cât și rudelor „*nu se mai trimit acum colete așa cum se trimiteau odată. Chiar am redus prețurile pentru trimiteria coletelor, dar volumul oricum nu s-a mărit*” (Manager_agenție de turism). 54,5 procente dintre migranți transmit în Moldova bunuri, prin intermediul coletelor. Și în cazul Portugaliei constatăm odată cu creșterea vârstei migrantului, majorarea numărului moldovenilor de peste hotare care trimit în patrie colete. Mai frecvent, trimit bunuri persoanele care au membri ai familiei în Moldova. Cei din Portugalia transmit produse alimentare, îmbrăcăminte și încălțăminte „*pentru că sunt mai ieftine, în comparație cu prețurile din Moldova și mai calitative*”, iar cei din Moldova transmit rudelor dulciuri și băuturi tari „*ciocolatele de la Bucuria, toți duc dorul ciocolatelor și coniacul moldovenesc este prețuit de portughezi*” (Manager_agenție de turism).

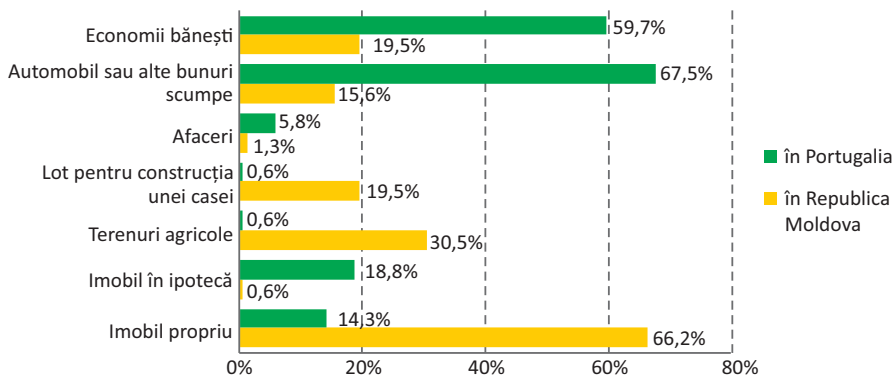
Figura 4.11: Frecvența trimiterii în Moldova a bunurilor, prin intermediul microbuzelor (%)

Numărul moldovenilor din Portugalia care tind să se integreze în această țară este mult mai mare decât în cazul Italiei, întrucât 14,3 procente dintre aceștia dețin deja imobil propriu în această țară, alți 18,8 procente – imobil în ipotecă, iar 5,8 procente și-au deschis afaceri în această țară. Semnificativ este

faptul că 60 procente dintre migranții moldoveni dețin economii bănești în Portugalia (a se vedea Figura 4.12).

Figura 4.12: Bunurile deținute de către migranții din Portugalia în țara de origine și cea de destinație (%)

Conform aprecierilor date de către participanții la studiu, cele mai semnificative schimbări ale migrației se atestă asupra bunăstării familiilor cu migranți din Portugalia. Astfel, 83 procente dintre moldovenii din Portugalia au ridicat nivelul de bunăstare al familiei, 51 procente au oferit studii sau locuință copiilor, 48 procente și-au aranjat viața personală, 34 procente și-au procurat locuință, 32 procente au început o nouă carieră profesională etc. (a se vedea Tabelul 4.4).

Tabelul 4.4: Impactul migrației asupra bunăstării familiei (%)

Nr.		Da	Nu	Difil de spus/ Nu au răspuns	Situația dată nu este caracteristică pentru mine
1.	Ridicarea nivelului bunăstării familiei	82,5	2,6	11,0	3,9
2.	A permis deschiderea unei afaceri proprii în Moldova	1,9	67,5	0,6	29,9
3.	A schimbat reputația familiei în bine în localitatea din Moldova	14,3	22,1	21,4	42,2
4.	A permis procurarea unei locuințe în Moldova	27,9	46,1	3,9	22,1
5.	A permis procurarea unei locuințe în țara de destinație	33,8	55,2	3,2	7,8
6.	A permis deschiderea unei afaceri în țara de destinație	7,8	62,3	3,9	26,0
7.	A permis aranjarea vieții copiilor (studii, locuință)	51,3	5,2	13,0	30,5
8.	A permis aranjarea vieții personale (căsătorie, dragoste etc.)	48,1	16,9	14,3	20,8
9.	A permis aranjarea vieții profesionale (carieră, studii)	31,8	38,3	20,8	9,1

4.7. Perspectivele de Revenire în Republica Moldova

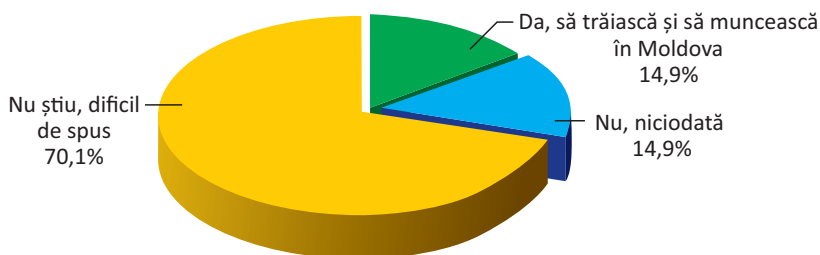
O parte dintre moldovenii care au migrat în Portugalia și au obținut cetățenia portugheză, au plecat deja spre alte destinații europene. Alții continuă să muncească în Portugalia, dar au menționat că, în momentul în care își vor pierde locurile de muncă, o să plece în altă țară a Uniunii Europene.

Doar 15 procente dintre migranți din Portugalia planifică să revină în Moldova, alți 15 procente sunt ferm convinși că nu vor reveni niciodată. Analiza corelațională relevă că, în rândul migranților tineri, este mai frecventă intenția de a se stabili cu traiul peste hotare, iar cei cu vârsta de peste 40 de ani de a reveni în Moldova (a se vedea Figura 4.13). Majoritatea celor care planifică să revină din Portugalia au relatat că o vor face în următorii doi-cinci ani, doar o parte nu sunt siguri în ceea ce privește perioada de revenire.

Dintre cei care planifică să nu revină în Moldova, 20 procente au întreprins acțiuni în acest sens, 80 procente dintre aceștia sunt susținuți în această decizie de membrii familiei. Ceilalți au unele dubii sau nu au întreprins nimic pentru a se stabili cu traiul peste hotare, fiind în „așteptare” *„dacă aș avea beneficiile de aici, aș reveni”* (FG_12). Cei care au venit în Portugalia cu 10-12 ani în urmă, care sunt cu familiile, cel mai probabil, nu vor reveni acasă, copiii își fac aici studiile, în familii practic se vorbește doar limba portugheză *„Eu am trei fete și toate trei sunt născute aici. Pe mine uneori mă atrage dorința de a reveni în Moldova, dar soțul nu este așa de sentimental. În plus, părinții, socrii, nașii de căsătorie – toți sunt aici”* (FG_11).

Numărul celor pentru care viitorul nu este clar și care stau „în așteptare” este foarte mare în Portugalia – 70 procente. Mulți moldoveni sunt dezorientați în ceea ce privește situația social-economică din Moldova *„pentru noi, migranții, când venim acasă e greu – prețurile sunt exagerate”* (FG_10, FG_11). Respectiv, revenirile în Moldova sunt mai rare. Totuși, o bună parte dintre aceștia, în cazul creșterii salariilor în Moldova, îmbunătățirii mediului de afaceri ar putea reveni în patrie la un moment dat.

Figura 4.13: Planificarea revenirii în Republica Moldova a migranților moldoveni din Portugalia (%)

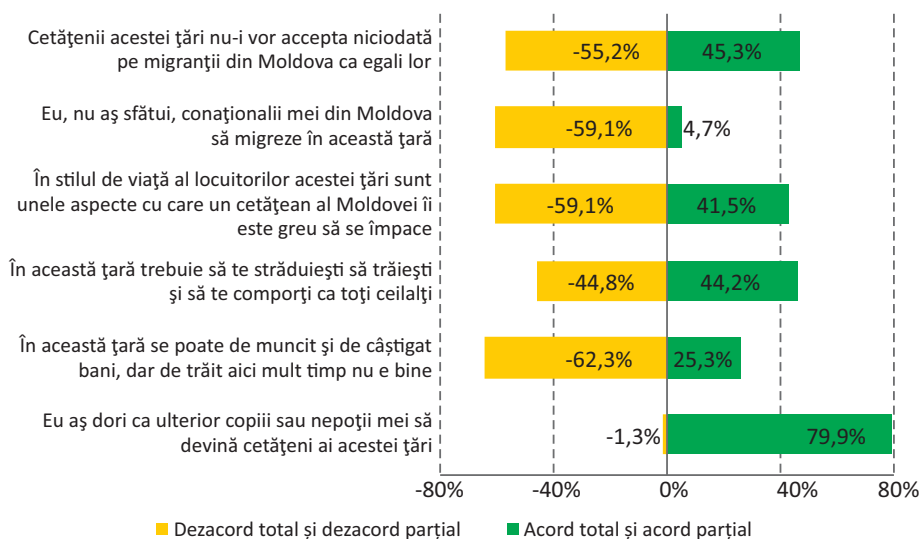

Viitorul copiilor născuți în Portugalia părinții îl văd peste hotare – *„ei merg deja după ritmul de aici”* (FG_11). Moldovenii stabiliți în Portugalia doresc

copiilor sau nepoților să devină cetățeni ai aceste țări (79,9%), chiar dacă migranții din Moldova, în opinia respondenților, nu sunt acceptați ca egali portughezilor.

Numărul mic al migranților moldoveni care împărtășesc ideea că în Portugalia se poate de avut venituri financiare înalte este redus, datele colectate relevă că în această țară sunt cele mai mici salarii din țările cercetate, fapt ce a redus în ultimii ani fluxul de migranți spre această țară.

Figura 4.14: Opinia migranților din Portugalia în raport cu următoarele afirmații⁴⁹ (%)

Cercetarea realizată evidențiază următoarele **puncte tari și puncte slabe ale migrației moldovenilor în Portugalia**:

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
- Procesul de legalizare a șederii migranților moldoveni de către statul portughez; - Promovarea unei politici de integrare a migranților de către statul portughez; - Oferirea cetățeniei portugheze la peste 6.000 de moldoveni, în anii 2009-2011; - Semnarea Acordului în domeniul securității sociale între Republica Moldova și Republica Portugheză, care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2010;	- Salarii joase care determină migrația moldovenilor din această țară spre alte țări; - Pierderea calificării deținute de majoritatea migranților moldoveni până la etapa de emigrare; - Implicarea redusă a migranților moldoveni în activitățile desfășurate de organizațiile de diasporă; - Lipsa spațiilor pentru întâlniri și activități pentru organizațiile de diasporă;

⁴⁹ Diferența până la 100 procente o reprezintă cei care au menționat că le este dificil să răspundă.

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
- Posibilitățile de recunoaștere a calificărilor obținute de către migranții moldoveni în Portugalia; - Posibilitățile de afirmare în diferite domenii pentru migranții moldoveni care perseverează: medicină, economie, etc.; - Delimitarea migranților moldoveni de alte comunități de migranți, inclusiv delimitarea acestora de reprezentanții autorităților portugheze și aprecierea acestora pentru că învață cu ușurință limba portugheză, sunt o comunitate pașnică, care nu creează probleme; - Crearea condițiilor pentru învățarea limbii portugheze și învățarea acesteia fără mari dificultăți; - Procesul de reîntregire a familiilor migranților moldoveni; - Dezvoltarea posibilităților de revenire acasă, prin intermediul diverselor mijloace de transport – avia, microbuze, automobile personale; - Integrarea cu succes a copiilor în sistemul de învățământ; - Editarea unei reviste pentru copii și familiile acestora din Portugalia – „Pro Diaspora Kids”; - Servicii de protecție socială pentru ajutorarea migranților moldoveni aflați în dificultate; - Comunicarea și menținerea relațiilor migranților moldoveni cu membrii comunităților de origine; - Exercițarea datoriei de cetățean și participarea la alegeri de către 52 procente dintre migranții moldoveni din Portugalia; - Un grad mai mare de implicare a migranților moldoveni în diferite activități ale organizațiilor de diasporă; - Colaborarea organizațiilor de diasporă cu Ambasada Republicii Moldova din Portugalia, APL din Portugalia, în organizarea unor activități culturale; - Stabilirea unor relații de colaborare, prin înfrățirea localităților din Moldova și Portugalia.	- Lipsa cunoștințelor liderilor de diasporă în managementul proiectelor, planificarea operațională și strategică etc.; - Implicarea redusă a migranților în dezvoltarea localităților de origine, prin investiții.

V. COMUNITĂȚILE DE MIGRANȚI MOLDOVENI ÎN FRANȚA

Caseta 5.1 Estimări privind numărul migranților moldoveni în Franța

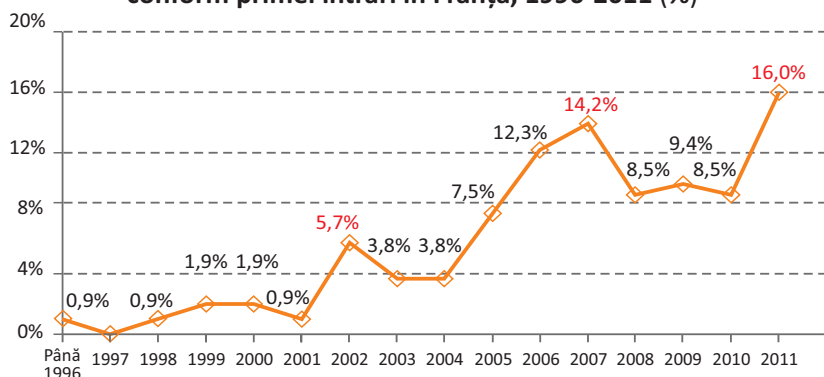
„Estimările noastre diferă de cele ale autorităților franceze, în ceea ce privește numărul migranților moldoveni, dar se încadrează între 25.000 - 40.000. Studenții constituie un grup de migranți specifici, Franța fiind a doua țară după România ca număr de studenți moldoveni. De asemenea, în Franța avem un număr mare de medici, în jur de 500 de persoane” (Ambasadorul Republicii Moldova în Franța).

„Numărul moldovenilor în Franța este de aproximativ 40.000 - 60.000” (Membru activ al Diasporei).

5.1. Migrația: Tendințe, Motivații, Așteptări

Datele colectate, în cadrul studiului de cartografiere, relevă că migrația moldovenilor spre Franța s-a caracterizat printr-un volum destul de redus, în anii 90 ai secolului trecut (sub 4%), la începutul secolului al XXI-lea, înregistrându-se o tendință de creștere. Punctul culminant al migrației moldovenilor spre Franța îl constituie anul 2011, în care au migrat 16 procente din participanții la sondaj. Fluxul de migrație spre Franța continuă. Așadar, în primele șase luni ale anului 2012, în Franța au intrat 3,8 procente dintre moldoveni. Creșterea volumului de migranți a fost semnalată și de reprezentanții companiilor aeriene – „din februarie 2012 traficul la Air Moldova s-a dublat” (Om de afaceri_2).

Figura 5.1: Repartizarea migranților, care au participat la studiu conform primei intrări în Franța, 1996-2011 (%)

Migrează în Franța, preponderent, populația tânără, o parte dintre aceștia la studii, dar și persoane înalt calificate „sunt mari comunitățile de studenți în Franța, există, de asemenea, persoane care lucrează în instituțiile de cercetare, la catedre” (Ambasadorul Republicii Moldova în Franța). În general, comunitatea migranților moldoveni în această țară este una mică și nu creează probleme majore autorităților franceze.

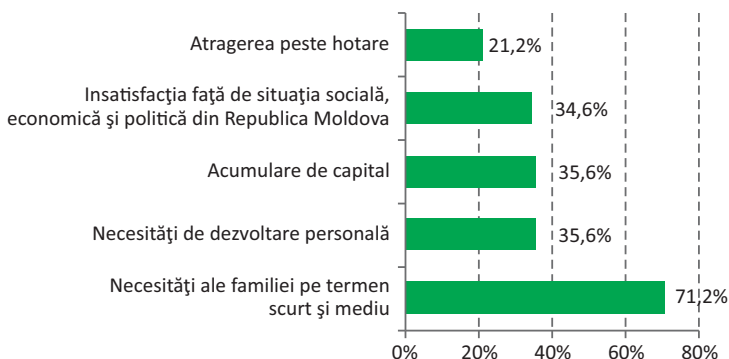
Una din problemele specifice migrației moldovenilor spre Franța o constituie prostituția „*Moldova este cunoscută în acest domeniu prin tarife înalte și prostituție masculină, în special, în regiunea de Sud a Franței*” (Reprezentantul misiunii diplomatice a Republicii Moldova în Franța).

57,5 procente dintre migranții moldoveni din Franța au venit pentru prima oară în această țară, ceilalți au avut o experiență migraționistă în Federația Rusă, Italia, România. Cei mai mulți dintre cetățenii moldoveni aflați în Franța au migrat cu pașaport românesc sau pașaport al altui stat al Uniunii Europene (32,1%), legal, cu ajutorul unui intermediar persoană fizică (23,6%), prin intermediul unui program de studii academice (13,2%), ilegal, prin intermediul unei persoane fizice (12,3%), legal, prin intermediul unei agenții de recrutare, oficial înregistrată (11,3%) etc. Participanții la studiu au relatat că, în ultimii ani, crește numărul moldovenilor cu pașapoarte românești în Franța, de asemenea se atestă tendința de regularizare a statutului celor care au ajuns în această țară în mod ilegal. Dorința de a avea un venit financiar mai mare, într-o perioadă scurtă de timp, explică dorința unor moldoveni de a păstra statutul iregular.

În structura motivelor migranților din Franța predomină dorința de a profita de un venit financiar mai mare (66,0%), de a cumpăra casă/apartament pentru familie/copii (29,2%), lipsa viitorului în Moldova (25,5%), continuarea studiilor (24,5%), necesitatea de dezvoltare și promovare profesională (21,7%) și insatisfacția față de situația politică, economică și socială (21,7%).

Multitudinea acestor motive au fost integrate în cinci categorii, ca și în cazul celorlalte țări⁵⁰. Motivele de bază ale migrației moldovenilor în Franța se deosebesc de ale celor care au ales alte destinații, fiind orientate spre necesitățile familiei pe termen scurt și mediu, dezvoltarea personală prin continuarea studiilor și posibilitățile de acumulare a capitalului financiar (a se vedea Figura 5.2).

Figura 5.2: Factorii care au determinat migrația din Republica Moldova în Franța (%)

⁵⁰ A se vedea paragraful 3.1 a prezentului raport.

Datele studiului, pun în evidență faptul că Franța se caracterizează prin cel mai mare număr al migranților moldoveni care au mers pentru a-și continua studiile, aproape fiecare al patrulea moldovean din această țară. Alegerea acestei destinații a fost condiționată de prezența prietenilor (57%), șanse mai bune de angajare (36%), cunoașterea limbii franceze (20%), oportunitățile de a studia mai bine, în comparație cu alte țări (16%) și posibilitatea de a găsi un loc de muncă în domeniul de activitate deținut (11%).

O treime dintre migranții moldoveni din Franța nu au revenit în țară niciodată, ceilalți reușesc însă să revină de câteva ori pe an sau cel puțin o dată în an. Persoanele care nu au revenit în Moldova au o perioadă de ședere în Franța de 4-6 ani, fapt ce relevă că aceștia în mare parte au un statut iregular.

În topul așteptărilor migranților moldoveni din Franța se află îmbunătățirea situației economice a familiei, urmată de identificarea unui loc de muncă interesant, cunoașterea culturii, intenția de a se stabili cu traiul și de a avea o carieră de succes (a se vedea Tabelul 5.1).

Datele cercetării relevă că planurile ce țin de cunoașterea unei noi culturi, organizarea vieții personale, trecerea peste dificultățile din Moldova s-au realizat în totalitate pentru majoritatea migranților moldoveni. Există însă, ca și în alte țări, dificultăți în a avea o carieră de succes și a identifica un loc de muncă interesant. Totuși ponderea celor care au reușit să-și facă o carieră profesională în Franța este mult mai mare decât în alte țări – 19,8 procente au o carieră de succes și 25,5 procente - un lucru interesant.

Tabelul 5.1: Așteptările migranților moldoveni din Franța și realizarea acestora (%)

	Așteptările	Realizarea în totalitate	Realizarea parțială	Nu s-au realizat
Îmbunătățirea situației financiare a familiei	70,7	28,3	37,7	4,7
Procurarea unui imobil în Moldova	53,8	24,5	5,7	23,6
Organizarea vieții personale	38,7	20,8	8,5	9,4
Trecerea peste dificultățile din Moldova	59,4	34,9	21,7	2,8
Stabilirea cu traiul în această țară	67,1	27,4	25,5	14,2
Cunoașterea unei noi culturi	67,9	54,7	11,3	1,9
Găsirea unui lucru interesant	69,9	25,5	20,8	23,6
O carieră de succes	65,1	19,8	20,8	24,5

5.2. Pregătirea Profesională și Integrarea în Câmpul Muncii

Șaizeci procente dintre migranții moldoveni în Franța au fost încadrați în câmpul muncii până la emigrare. Ponderea mare a migranților moldoveni în

Franța care nu au avut experiență de muncă până la cea de emigrare se caracterizează prin contingentul relativ tânăr al migranților spre această țară, dar și prin ponderea mai mare a celor care merg peste hotare pentru a-și continua studiile. O parte însemnată din migranții care-și continuă studiile în Franța au absolvit instituții de învățământ superior în România.

Marea majoritate a moldovenilor din Franța muncesc (71,7%). Alți – 13,2 procente nu muncesc și nici nu caută de lucru, 4,7 procente erau în căutarea unui loc de muncă, 0,9 procente nu au muncit anterior, dar căutau un loc de muncă. În Franța, se atestă ponderea cea mai înaltă a migranților moldoveni care nu muncesc și nici nu caută de lucru. Motivele nu se diferențiază de cele caracteristice aceluiași grup de migranți din Portugalia, fiind determinate de studii, concediu de maternitate, inclusiv de îngrijire a copilului.

Sectoarele economice în care au activat migranții moldoveni, până la emigrarea în Franța, sunt relativ diferite de cele ale contingentelor de migranți din Italia și Portugalia. Astfel, 17,2 procente dintre migranții moldoveni au activat în comerț, 14,2 procente în construcții, 12,5 procente în educație, 9,4 procente în servicii comunitare, sociale și personale, urmând agricultura, transportul și telecomunicațiile, activitatea financiară, administrația de stat și cea a asigurărilor sociale, domeniul ocrotirii sănătății și serviciile sociale (fiecare cu o pondere de 7,8%).

La momentul cercetării, migranții moldoveni din Franța erau antrenați în următoarele sectoare ale economiei: construcții (37,0%), servicii comunitare, sociale și personale (27,2%), hotelier și restaurante (9,9%), servicii de administrare a gospodăriilor casnice (8,6%), activități financiare (4,9%), comerț angro și cu amănuntul, transport și telecomunicații, operațiuni imobiliare, arendă și servicii, educație, domeniul ocrotirii sănătății și servicii sociale (fiecare a câte 2,5%) (a se vedea Tabelul 5.2). Există și în Franța anumite diferențieri ale sectoarelor economice, din punct de vedere gender. Femeile sunt ocupate în domeniul serviciilor comunitare, sociale și personale, hotelier, serviciilor de administrare a gospodăriilor casnice, educației, bărbații activează în domeniul construcțiilor, transportului și comunicațiilor. În același timp, în domenii, precum cel al activităților imobiliare, arendă și servicii și cel al ocrotirii sănătății activează atât femei, cât și bărbați.

În Franța urmărim cea mai înaltă pondere a migranților care au continuat să lucreze în același sector economic în care au activat și în Moldova – fiecare al cincilea migrant (a se vedea Tabelul 5.2). Această situație este caracteristică, în special, migranților care au activat în construcții, activități financiare, ocrotirea sănătății și serviciilor sociale, educație, alte servicii comunitare, sociale și personale și relevă faptul că moldovenii pot avea o carieră profesională în această țară. Procedura de recunoaștere a studiilor este accesibilă și utilizată de o parte dintre migranții moldoveni.

Tabelul 5.2: Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și Franța (%)

Nr.	Domeniul de activitate economică	Au activat în Moldova (N=64), %	Activează în Franța (N=81), %	Ponderele celor care nu și-au schimbat domeniul de activitate economică, %
1.	Agricultură	7,8	0	0
2.	Industrie prelucrătoare	1,6	1,2	0
3.	Producția și distribuția de energie electrică, gaze și apă	3,1	0	0
4.	Construcții	14,1	37,0	12,5
5.	Comerț cu ridicata și amănuntul	17,2	2,5	0
6.	Hoteluri și restaurante	1,6	9,9	0
7.	Transport și comunicații	7,8	2,5	0
8.	Activitate financiară	7,8	4,9	3,1
9.	Operațiuni imobiliare, arendă și servicii	0	2,5	0
10.	Administrație de stat, asigurări sociale	7,8	0	0
11.	Educație	12,5	2,5	1,6
12.	Ocrotire a sănătății și serviciile sociale	7,8	1,2	1,6
13.	Alte servicii comunitare, sociale și personale	9,4	27,2	1,6
14.	Servicii de administrare a gospodăriei casnice	1,6	8,6	0
	Total	100,0	100,0	20,4

Dintre moldovenii care au fost încadrați în câmpul muncii până la migrația în Franța, o cincime activează în același grup profesional în care au lucrat în Moldova. Cea mai mare parte a acestora sunt muncitori calificați: meșteșugari, în special, muncitori și meseriași în domeniul construcțiilor, specialiști de calificare medie, muncitori calificați în domeniul serviciilor și vânzători în magazine și piețe, specialiști înalt calificați (a se vedea Tabelul 5.3), situație diferită de cea din Italia, Portugalia.

Salariul mediu al migranților în Franța este de EUR 1.493 (minimum – EUR 400, maximum – EUR 3.700).

Tabelul 5.3: Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cea de destinație (%)

Nr.	Grupul profesional	Au activat în Moldova (N=64), %	Activează în Franța (N=81), %
1.	Conducători de unități economico-sociale	4,7	1,2
2.	Specialiști înalt calificați	28,1	4,9
3.	Specialiști de calificare medie	14,1	24,7
4.	Funcționari de birou	1,6	1,2
5.	Muncitori calificați în domeniul serviciilor și vânzători în magazine și piețe	18,8	4,9
6.	Muncitori calificați în domeniul agriculturii	0	1,2
7.	Meșteșugari, muncitori calificați în domeniul industriei extractive, construcțiilor, etc.	12,5	35,8
8.	Operatori mașini și mecanisme	10,9	2,5
9.	Muncitori necalificați	9,4	23,5
	Total	100,0	100,0

43,2 procente dintre muncitorii moldoveni din Franța muncesc la același loc de muncă de când au venit în această țară, situație ce relevă că moldovenii sunt mulțumiți de locul de muncă și remunerarea primită pentru lucrul efectuat.

9,4 procente dintre moldoveni au deschis afaceri în această țară, cei mai mulți dintre aceștia în domeniul construcțiilor (60% din moldovenii care au afaceri), serviciilor de îngrijire (20%), comerțului (10%) și sănătății (10%) (a se vedea Caseta 5.2).

Un domeniu particular de activitate în Franța pentru moldoveni este cel al ocrotirii sănătății și serviciilor sociale. Profilul celor care au afaceri în acest sector este următorul: preponderent persoane cu vârstă de 41-50 ani, căsătoriți, care se află împreună cu întreaga familie peste hotare, au mai mult de 10 ani de când se află în Franța și dețin cetățenia franceză.

Caseta 5.2 Exemple de afaceri în Franța

Companie de construcții

„La început am lucrat într-o companie de construcții un an de zile. După aceea, mi-am deschis propria afacere în domeniul construcțiilor. Am muncit singur din 2004 până în 2006. Inițial, era greu, nu cunoșteam legile... Pe urmă, am avut un angajat, apoi 3-4 angajați. Actualmente, am angajați 9 moldoveni.

Prefer să angajez moldoveni. Moldovenii noștri pot lucra 24 din 24 de ore pentru a obține rezultat. Francezii nu pot face așa ceva.

În general, procedura de angajare a moldovenilor e complicată. Ca să angajez o persoană din Moldova la postul de muncă, trebuie să îndeplinesc un dosar pe care trebuie să-l trimit, prin poștă, la autoritățile locale. Timpul de examinare a dosarului de către autorități durează 6-8 luni de zile, uneori și mai mult.

În ceea ce realizez mă bazez, actualmente, pe munca băieților și sunt conștient de aceasta. Mă conduc de următorul principiu: ca să înflorești personal, trebuie să înflorească compania...

În dezvoltarea afacerii totul a progresat – încetul cu încetul. În Moldova este invers – azi, acum și cât mai repede, ne îmbogățim anul acesta, la anul vom vedea...

Acum noi nu simțim criza. Criza în construcții se manifestă în companiile mari care lucrează cu statul. În Franța criza se manifestă prin prețuri. Sincer, războiul din Libia ne-a afectat de două ori mai mult decât pretinsa criză actuală. Atunci, în primul rând, s-a scumpit prețul la petrol. Ulterior, războiul s-a terminat, dar prețurile așa și au rămas..." (Om de afaceri, companie de construcții, Paris).

Companie de bilete avia

„Am venit în 1999 ca reprezentant al Companiei Air Moldova, în baza unui contract legal. În 2004 am deschis afacerea mea. Suma investită a fost de EUR 8.000. Am avut contracte cu alte companii aeriene și am găsit un loc de chirie. Toate formalitățile le-am făcut cu un avocat francez, am un contabil francez și nu este atât de complicat. Totuși, acum opt ani, totul era mult mai ușor..." (Om de afaceri, companie de bilete avia, Paris).

Problemele cu care se confruntă migranții moldoveni din Franța nu se deosebesc esențial de problemele din celelalte țări analizate. Diferența se bazează pe numărul mult mai mare al moldovenilor cu probleme în această țară: (i) necunoașterea limbii franceze (73% dintre migranți), (ii) procedurile de legalizare a șederii (60%), (iii) dificultăți în angajarea în câmpul munci (66%), (iv) exploatare în muncă (26%), (v) discriminare la locul de muncă din partea angajatorului sub formă de umilire, abuz, limitare sau interdicere a accesului la servicii publice (18%).

Practica ilicită de „vindere” a locului de muncă este cunoscută și realizată uneori de către unii moldovenii din Franța. Încă mai există în această țară și anumite grupuri cu profil deviant, care se ocupă cu furturi sau care controlează locurile de ședere compactă a moldovenilor.

Se poate adăuga, la cele menționate, că fiecare al treilea migrant moldovean din Franța a declarat că s-a confruntat cu probleme de ordin medical. Situația dată se explică, parțial, prin lipsa de cunoaștere a drepturilor de către migranți în oferirea serviciilor medicale.

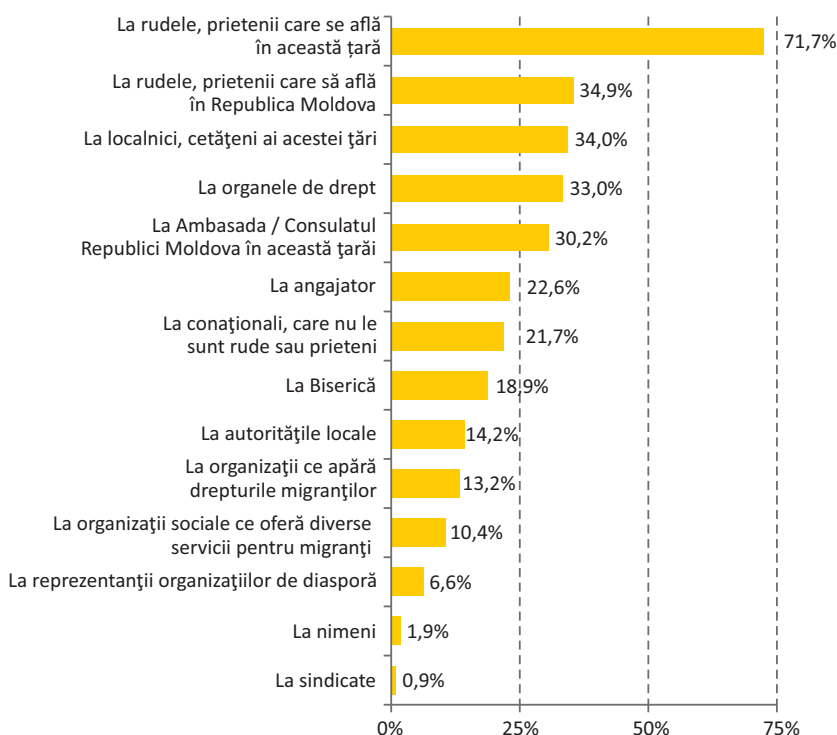
În Franța, atunci când moldovenii se confruntă cu probleme, pentru a le soluționa, ei apelează la rudele, prietenii care se află în această țară (71,7%), la rudele, prietenii care se află în Moldova (34,9%), la localnicii aceste țări (34,0%), la organele de drept (33,0%), la Ambasada Republicii Moldova în Franța (30,2%) etc. (a se vedea Figura 5.3). Datele relevă că mai puțin de 7 procente dintre moldovenii din Franța apelează la organizațiile de diasporă.

Biserica este un element esențial în viața migranților din Paris și suburbiile acestuia, reușind să adune în jurul ei migranții moldoveni plecați la muncă, oferindu-le suportul spiritual necesar în momentele cele mai dificile, dar și

anumite servicii sociale pentru integrarea în cadrul societății. Astfel, în Centrul comunitar al bisericii ortodoxe moldovenești din orașul Montreil din apropierea Parisului, există o bibliotecă cu literatură în limba română și sunt organizate cursuri de limbă română pentru copii și cursuri de limbă franceză pentru adulți.

Unii dintre migranți au apreciat activitatea sindicatelor franceze drept „luptă” pentru interesele celor care îi reprezintă și datorită acestora membrii primesc diferite alocații de șomaj, bani pentru transport etc.

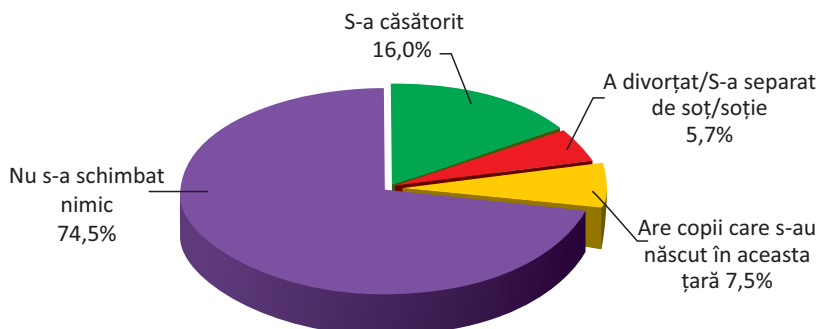
Figura 5.3: Persoanele la care apelează migranții moldoveni pentru a soluționa problemele cu care se confruntă în Franța (%)

5.3. Familia și Migrația

În efectivul total al migranților moldoveni din Franța urmărim cea mai mare cota a celibatarilor – 53,8 procente, fapt explicabil prin contingentul tânăr. Respectiv, cercetarea relevă și schimbările care s-au produs în statutul marital al moldovenilor – 16,0 procente dintre migranții moldoveni în această țară s-au căsătorit, 7,5 procente - au născut copii, iar 5,7 procente - au divorțat/s-au separat (a se vedea Figura 5.4).

Figura 5.4. Schimbarea statutului familial al migranților de când se află pe teritoriul Franței (%)

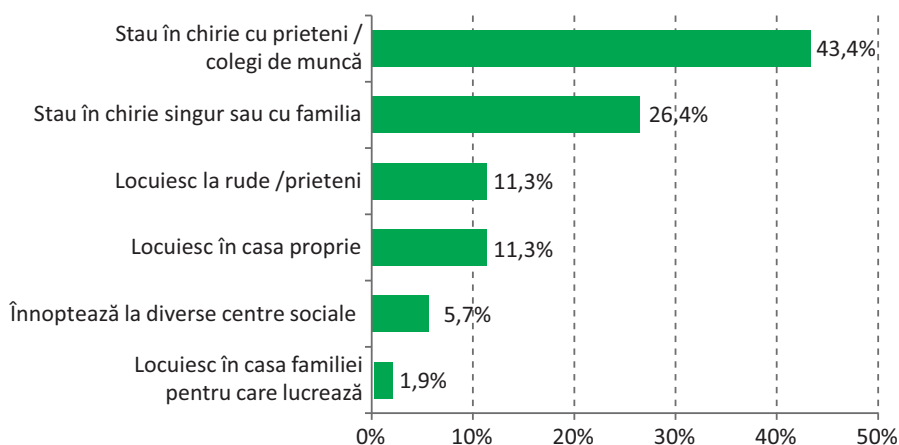

Situația locativă a migranților moldoveni din Franța este diferită de cea din Italia și Portugalia. Așadar, 43,4 procente dintre migranți locuiesc în chirie cu prietenii sau colegii de muncă, 26,4 procente singuri sau cu familia, câte 11,3 procente în casă proprie sau la prieteni/rude, 5,7 procente înnoptează la diverse centre sociale și 1,9 procente locuiesc în casa familiei pentru care lucrează (a se vedea Figura 5.5). Contingentul migranților din Franța care locuiesc în chirie cu prietenii este constituit în cea mai mare parte din celibatari, care au vârsta de la 18-30 ani, membri ai familiei rămași în Moldova și se află pe teritoriul Franței pentru o perioadă de până la 3 ani. Cei care și-au procurat locuință într-o măsură mai mare fac parte din categoria celor căsătoriți, cu vârsta de la 31-40 ani și cu o perioadă de aflare în această țară de 4-6 ani.

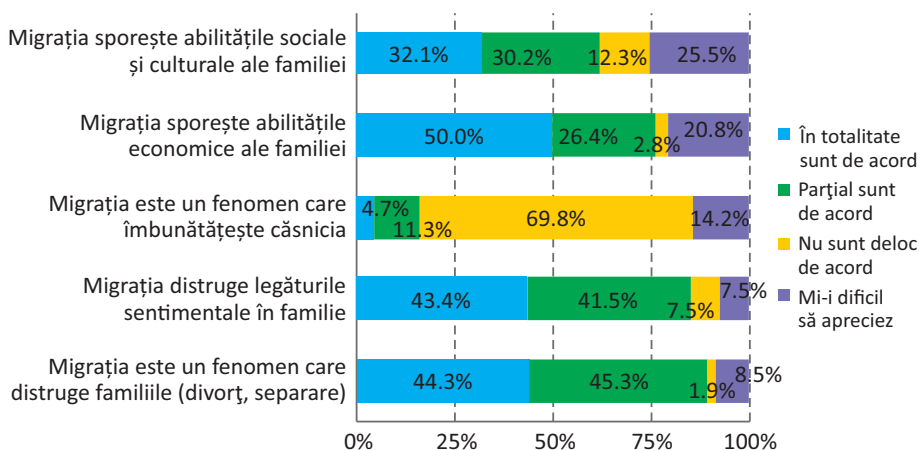
Ponderea familiilor cu copii în Franța este de 40,6 procente. Spre deosebire de celelalte țări cercetate, în Franța o parte din copii se află cu părinții (36 copii), cealaltă cu membrii familiei lărgite în Moldova (31 copii).

Migranții moldoveni din Franța evaluează cel mai înalt șansele de integrare a copiilor aflați în această țară, chiar dacă copiii în Franța au rezultate școlare mai proaste, în comparație cu cei aflați în Marea Britanie, Italia și Portugalia. Majoritatea copiilor din Franța duc dorul Republicii Moldova, părinții au relatat însă că o treime dintre aceștia sunt fericiți. Totuși o parte dintre migranții moldoveni din Franța consideră că, uneori, copiii lor sunt izolați de cei născuți în această țară.

37,7 procente dintre migranții moldoveni în Franța au fost în Republica Moldova în anul 2012, 24,5 procente în 2011. Cauzele care determină revenirea acasă din Franța și perioada de ședere în Moldova nu se diferențiază la migranții moldoveni din Franța de cele ale migranților din Italia, Portugalia. Majoritatea stau în Moldova o lună de zile.

Figura 5.5: Situația locativă a migranților moldoveni în Franța (%)

Marea majoritate a migranților din Franța împărtășesc opinia că migrația este un fenomen contradictoriu, pe de o parte, distrugând legăturile sentimentale din familie, contribuind la divorț sau separare, pe de altă parte, la dezvoltarea unor abilități economice (a se vedea Figura 5.6). Cu toate acestea, mai puțini migranți moldoveni din Franța regretă experiența migraționistă, în comparație cu cei din Italia și Portugalia, pentru că în această țară avem un contingent specific – tinerii care merg la studii și încă nu sunt căsătoriți.

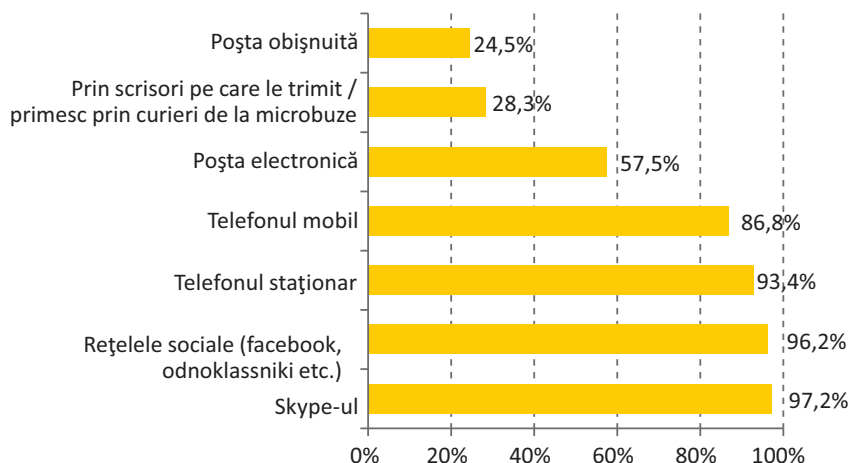
Figura 5.6: Aprecierea migrației de moldovenii din Franța (%)

5.4. Relațiile Migranților cu Țara de Origine

Migranții moldoveni din Franța nu se deosebesc de cei din alte țări, în privința comunicării cu membrii familiei, rudele, prietenii sau cunoscuții. Comunicarea se face regulat prin skype, rețele sociale, telefon staționar și telefon mobil (a se vedea Figura 5.7). Aceste mijloace se utilizează aproape de toți migranții, în comparație cu poșta obișnuită sau scrisorile trimise prin curierii de la microbuze, preponderent, de migranții cu vârsta de peste 41 ani.

Peste 90 procente dintre migranții moldoveni din Franța au acces liber la Internet de la domiciliu, 25 procente au și la serviciu sau în instituția unde-și fac studiile. Lipsește internetul, în special, în gospodăriile de migranți moldoveni cu vârsta de peste 50 ani.

Figura 5.7: Mijloacele de comunicare utilizate de către migranții moldoveni din Franța (%)

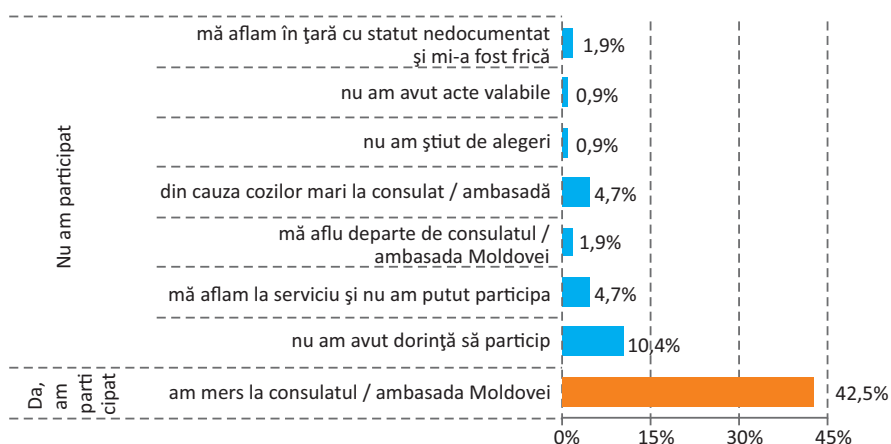
Prezența tinerilor în Franța, explică utilizarea mai frecventă a internetului, în comparație cu Italia, dar pentru aceleași scopuri – 87,2 procente pentru a comunica cu cei apropiați prin skype, messenger, 76,3 procente pentru a comunica prin rețelele sociale, 65,3 procente pentru a accesa pagini web de știri din Moldova și 34,7 procente pentru a viziona, asculta programe TV sau radio.

În Franța se înregistrează aceleași tendințe în interesul migranților față de situația din țara de origine (33,0% se informează cu regularitate și 50,9% ocazional) și cea de destinație (42,5% cu regularitate și 31,3% ocazional). În calitate de surse de informare despre situația din țara de origine servesc internetul (82,1%), discuțiile cu rudele/prietenii (63,2%), discuțiile cu co-naționali din această țară (54,7%), televiziunile din Moldova on-line (27,4%), presa scrisă locală (13,2%), televiziunile locale (12,3%). Dar contingentul celor care nu se interesează de situația din Moldova și cea din Franța este cel mai mare din țările cercetate.

În ceea ce privește analiza gradului de participare a migranților moldoveni din Franța la ultimele alegeri parlamentare, menționăm o rată de participare de 42,5 procente, în rândul participanților la studiul de cartografiere. Motivele menționate de cei care n-au participat includ: nu se aflau în această țară (17,0%), n-au avut dorință (10,4%), se aflau la serviciu (4,7%), cozile mari la ambasadă (4,7%) ș.a. (a se vedea Figura 5.8). Nu există corelații în ceea ce privește vârsta celor care au participat la alegeri, în schimb există o legătură directă a participării, în dependență de nivelul de studii și perioada de aflare în Franța, fiindcă cei cu nivel de studii mai jos și cu perioada de ședere mai mică, mai frecvent nu au participat la alegeri.

Unii reprezentanți ai organizațiilor de diasporă au relatat că gradul de participare a moldovenilor la alegeri a crescut de „la 17.000 în anul 2009 la 64.000 în anul 2010”, grație campaniilor de promovare a participării la vot peste hotare.

Figura 5.8: Participarea la alegerile parlamentare din 28 noiembrie, 2010⁵¹ (%)

Impactul emigrării moldovenilor în Franța asupra comunităților de origine nu se deosebește esențial de cel cauzat de emigrarea în alte țări. Primarul satului Corjeuți, r. Briceni, a relatat că, din cei peste 8.000 locuitori, 2.000 sunt implicați în migrația cu caracter circular spre Franța. Resursele financiare adunate de emigranți sunt investite în construcția și reparația caselor, procurarea pământului și a tehnicii de prelucrare a acestuia – „avem vre-o 630 de tractoare, dintre care vre-o 300 sunt de 20 de tone, vre-o 5.000 de unități mici și vre-o 400 de microbuze” (Reprezentantul APL). Traseul auto Corjeuți-Paris circulă cu regularitate pentru că „peste hotare banii îi faci mai ușor decât

⁵¹ Diferența până la 100 procente o constituie cei care nu se aflau în țară (17,0%), nu au dorit să răspundă (14,2%).

în Moldova”, iar atunci când este nevoie de forță de muncă sunt angajate persoane din localitățile vecine.

Cu toate acestea, investiții majore ale migranților pentru dezvoltarea localității nu s-au făcut. Excepție constituie o mașină antiincendiară care a fost procurată și adusă din Austria, cu suportul membrilor comunității, inclusiv a migranților din Franța – „*ne-au propus, am fost și am procurat-o și am adus-o. Am construit boxul unde stă în prezent*” (Reprezentantul APL).

Ideea unui locuitor al satului de a deschide un muzeu al localității „*avem locuri pitorești, o casă boierească*” nu a fost susținută de reprezentanții APL, din cauza lipsei resurselor financiare.

5.5. Integrarea Moldovenilor în Comunitățile de Destinație și Relațiile cu Organizațiile de Diasporă

Datele cercetării, realizate în Franța, relevă că cea mai mare parte a tinerilor aspiră la o carieră profesională în această țară, iar unii dintre ei chiar reușesc. Posibilitățile de afirmare depind foarte mult de nivelul de cunoaștere a limbii franceze. Or, cei care-și propun să rămână în Franța depun eforturi semnificative pentru a învăța limba.

Majoritatea celor care au mers pentru a munci în această țară, speră să revină în Moldova atunci când vor acumula capitalul dorit sau când se vor apropia de vârsta de pensionare.

Serviciile Educaționale

Moldovenii care au venit în Franța cu întreaga familie au evidențiat că nu există dificultăți majore în a integra copiii la școală, în momentul în care ai un loc stabil de trai. Copiii moldovenilor migranți se integrează în sistemul educațional francez destul de ușor, fără prea multe dificultăți.

Serviciile Medicale

În ceea ce privește serviciile medicale, unii migranți au relatat că sistemul medical francez este unul foarte bun „*am venit în această țară cu familia, pentru că aveam probleme de sănătate (ciroză hepatică), tratamentul pentru această diagnoză aici este gratis*” (Om de afaceri_3). Acest fapt a fost menționat și de alți oameni de afaceri, reprezentanți ai diasporei și participanți la discuțiile de grup „*am adus un copil cu dizabilități pentru intervenție medicală care a costat EUR 120.000*” (FG_14). În același timp, există și experiențe când, din cauza corupției, medicii francezi au refuzat să mai facă intervenții pentru copiii cu dizabilități din Republica Moldova „*din 1999 până în 2002 știu cazuri când medicii din Franța ofereau intervenții medicale fără plata pentru copiii cu anumite patologii... Dar medicii francezi, după o anumită perioadă, au refuzat să mai primească copii din cauză corupției din Moldova – medicii din Moldova au luat bani de la familii și atunci s-a încheiat această colaborare*” (Om de afaceri_2).

Servicii de Asistență Oferite Migranților

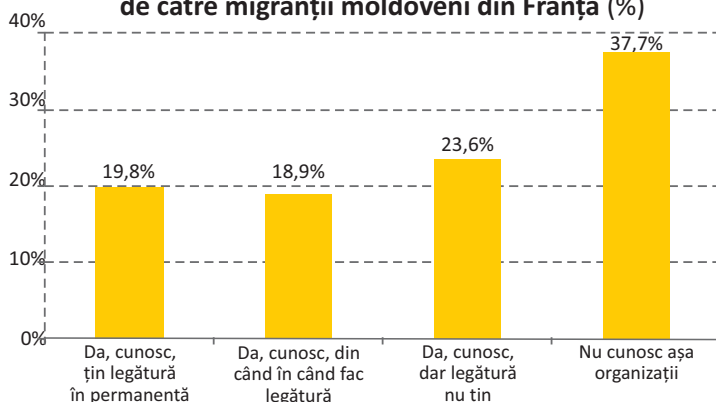
Pentru a ajuta migranții în situație de vulnerabilitate, în Franța există mai multe organizații non-guvernamentale care prestează diverse servicii sociale: cazare, alimentare, în caz de necesitate servicii juridice etc.

Serviciile de Suport Oferite Migranților de către Organizațiile de Diasporă

În Franța există organizații de diasporă active, atât în rândul studenților, cât și al migranților, în general. Organizațiile de diasporă din Franța desfășoară activități în diverse domenii – promovarea imaginii Republicii Moldova în Europa, păstrarea tradițiilor, obiceiurilor etc. La Paris există chiar și centre comunitare care au fost deschise de organizațiile de diasporă, dar și de reprezentanții bisericii, care oferă un spectru destul de larg de servicii: informare, cursuri de limbă română pentru copii, cursuri de limbă franceză pentru adulți, de bibliotecă, manifestări culturale și istorice (Mărțișorul, Crăciunul, Ziua Independenței Republicii Moldova, 28 iunie 1940 etc.), inclusiv concerte etc. Printre ultimele inițiative ale diferitor organizații de diasporă din Franța sunt crearea unui Consiliu Coordonator pentru facilitarea dialogului dintre organizațiile de diasporă moldovenească și autoritățile franceze, accesarea fondurilor europene, dar și cea de denumire a unei mici stradele din Paris, în memoria lui M. Eminescu.

Datele cercetării relevă că 19,8 procente dintre migranții moldovenii din Franța cunosc organizațiile de diasporă și mențin legătura cu acestea în permanență, 18,9 procente le cunosc și, periodic, fac legătura cu ele, 23,6 procente cunosc aceste organizații, dar nu mențin legătura și 37,7 procente nu cunosc aceste organizații (a se vedea Figura 5.9). Analiza în detaliu a acestor categorii de migranți relevă că cel mai bine cunosc aceste organizații persoanele de gen masculin, celibatate, cu studii superioare și cu o perioadă de ședere în Franța de până la trei ani. O altă categorie de persoane, care mențin legături permanente cu diaspora, sunt persoanele cu vârsta între 31-50 de ani, căsătorite și cu o perioadă de ședere în Franța de peste șapte ani.

Figura 5.9: Cunoașterea organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni din Franța (%)

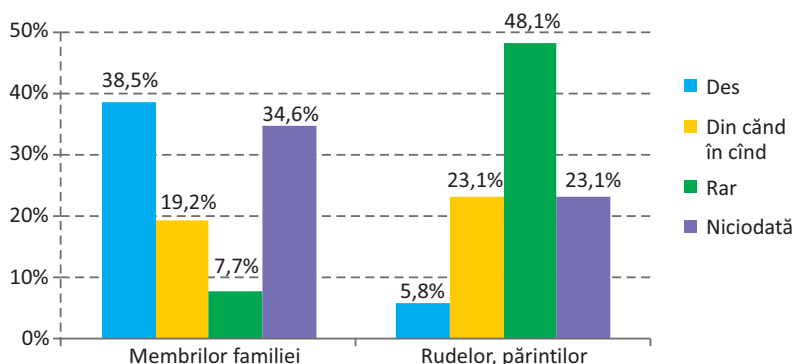
Cei care au apelat la serviciile de diasporă din Franța au solicitat preponderent invitații la manifestări cultural-artistice (84,3%), sfaturi (53,7%), cursuri de studiere a limbii franceze (43,9%), broșuri, pliante, filme despre Republica Moldova etc. Doresc să participe la manifestări cultural-artistice într-o măsură mai mare persoanele cu vârsta de peste 31 ani, căsătorite, care se află în Franța de peste patru ani. Contingentul celor care apelează pentru sfaturi cuprinde persoane cu vârsta de peste 41 ani, studii general secundare și cu membri ai familiei în Moldova. Merg la cursurile organizate de membrii organizațiilor de diasporă pentru a cunoaște limba franceză mai frecvent persoane cu vârsta de peste 31 ani, cu studii profesional/tehnice care se află în Franța de peste patru ani. Iar broșuri și pliante despre viața din Moldova își doresc, în mod special, persoanele cu vârsta de peste 41 ani, cu o perioadă de ședere în Franța de peste șapte ani.

5.6. Remitențe și Economii

Aproximativ jumătate dintre moldovenii ce muncesc în Franța trimit bani membrilor familiilor din Moldova. În mediu, migranții din această țară au trimis lunar în Moldova, pe parcursul ultimului an, remitențe în sumă de EUR 454⁵², ceea ce constituie 32 procente din veniturile lunare. Cei care trimit, de obicei, au vârsta de peste 31 ani, sunt bărbați cu studii medii care au membri ai familiei rămași în Moldova și o experiență de ședere în Franța de peste 10 ani.

Membrilor familiei nucleare le sunt trimise remitențe mai frecvent (38,5% - des și 19,2% - din când în când). Familiilor de origine și altor rude le trimit bani, de obicei, migranții tineri cu vârsta 18-30 ani, necăsătoriți și o experiență de migrație de până la trei ani (5,8% - des și 23,1% - din când în când). Ca și în cazul altor țări, constatăm că puțini migranți trimit bani prietenilor.

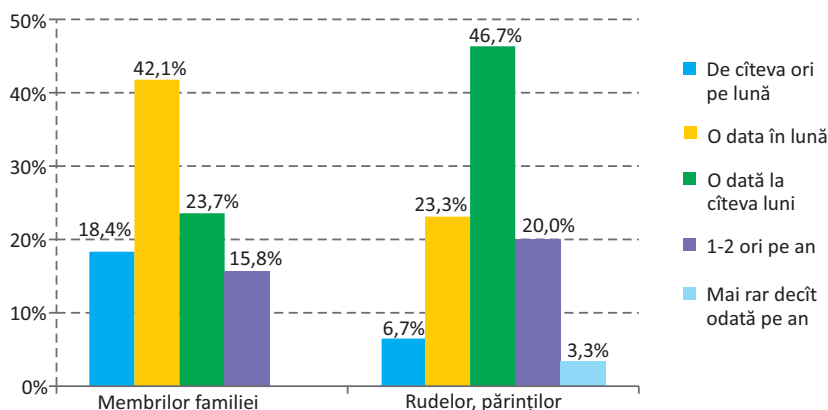
Figura 5.10: Frecvența trimiterii remitențelor în Republica Moldova de către migranții moldoveni din Franța (%)

⁵² Minim EUR 50, maximum EUR 1.500, cel mai frecvent EUR 100.

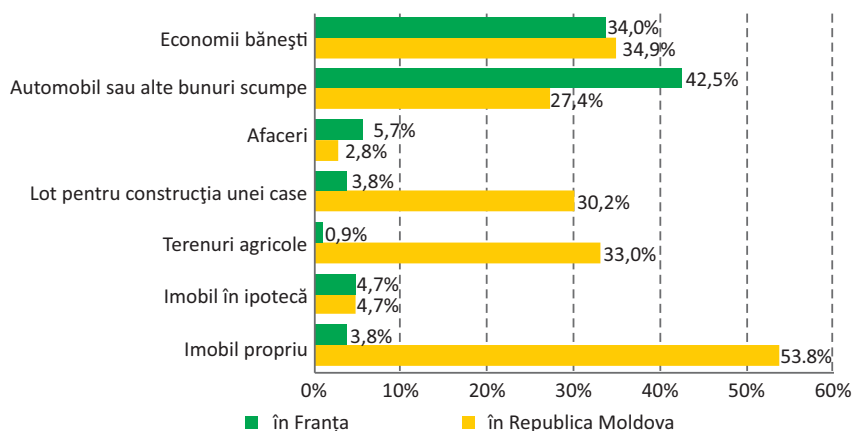
Dintre migranții din Franța, 61,3 procente transmit bunuri, prin intermediul coletelor în Moldova, preponderent, aparate de uz casnic, îmbrăcăminte, încălțăminte și produse alimentare. Mai frecvent, trimit acasă bunuri persoanele care au membri ai familiei în Moldova. Studiul relevă că 60,5 procente dintre migranții din Franța trimit colecte în Moldova membrilor familiei nucleare, iar 30,0 procente membrilor familiei lărgite, cel puțin o dată în lună.

Figura 5.11: Frecvența trimerii în Moldova a bunurilor, prin intermediul microbuzelor (%)

Moldovenii din Franța se împart în două categorii, relativ egale, în ceea ce privește țara în care dețin economiile bănești – 34,9 procente în Moldova și 34,0 procente în Franța (a se vedea Figura 5.12). Analiza bunurilor deținute de către migranții moldoveni din Franța, relevă tendința unora de a se integra în această țară. Astfel, 4,7 procente dintre moldovenii care au migrat și-au procurat imobil în Franța, alții 4,7 procente dețin imobil în ipotecă, alții 3,8 procente au cumpărat chiar lot pentru construcția casei.

Figura 5.12: Bunurile deținute de către migranții din Franța în țara de origine și cea de destinație (%)

Franța relevă cel mai mic impact al migrației asupra bunăstării familiilor migranților, în comparație cu celelalte țări cercetate, situație explicabilă prin investițiile mai semnificative care se fac în această țară pentru studii, recunoașterea calificărilor etc. Astfel, doar 55 procente și-au ridicat nivelul de bunăstare, în schimb 34 procente și-au aranjat viața profesională și 27 procente cea personală, alții 27 procente și-au procurat locuință în Moldova.

Tabelul 5.4: Impactul migrației asupra bunăstării familiei (%)

Nr.		Da	Nu	Dificil de spus / Nu au răspuns	Situația dată nu este caracteristică pentru mine
1.	Ridicarea nivelului bunăstării familiei	54,7	6,6	18,9	19,8
2.	A permis deschiderea unei afaceri proprii în Moldova	3,8	63,2	5,7	27,4
3.	A schimbat reputația familiei în bine în localitatea din Moldova	15,1	26,4	23,6	34,9
4.	A permis procurarea unei locuințe în Moldova	27,4	35,8	4,7	32,1
5.	A permis procurarea unei locuințe în țara de destinație	8,5	61,3	0,9	29,2
6.	A permis deschiderea unei afaceri în țara de destinație	11,3	58,5	1,9	28,3
7.	A permis aranjarea vieții copiilor (studii, locuință)	16,0	13,2	15,1	55,7
8.	A permis aranjarea vieții personale (căsătorie, dragoste etc.)	27,4	16,0	6,6	50,0
9.	A permis aranjarea vieții profesionale (carieră, studii)	34,0	25,5	15,1	25,5

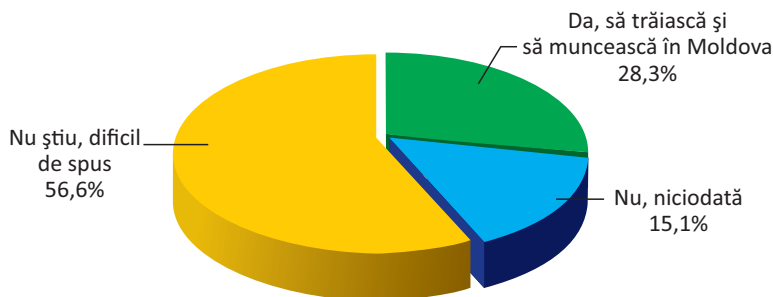
5.7. Perspectivile de Revenire în Republica Moldova

Planifică să revină în Moldova 28 procente dintre migranții din Franța, alți 15 procente au declarat că nu vor reveni niciodată (a se vedea Figura 5.13). Dintre cei care planifică să nu revină în Moldova pentru totdeauna, 12 procente au întreprins careva acțiuni în acest sens (procurarea imobilului, depunerea actelor pentru cetățenie etc.), la jumătate dintre ei membrii familiei fiind de acord cu decizia luată. Printre motivele invocate de a rămâne peste hotare, s-a menționat lipsa de funcționare a legilor pentru toți, ci doar în favoarea celor de la putere „*eu am nevoie de patru cauciucuri și nu pot să le aduc în țară... Cineva aduce cauciucuri cu tirul și face milioane peste noapte, dar eu nu am voie să intru cu patru...*” (Om de afaceri _3).

Cei care planifică să revină în Moldova, în mare parte, susțin că o vor face în

următorii ani, există însă și aici o parte însemnată care nu sunt siguri în ceea ce privește perioade de revenire.

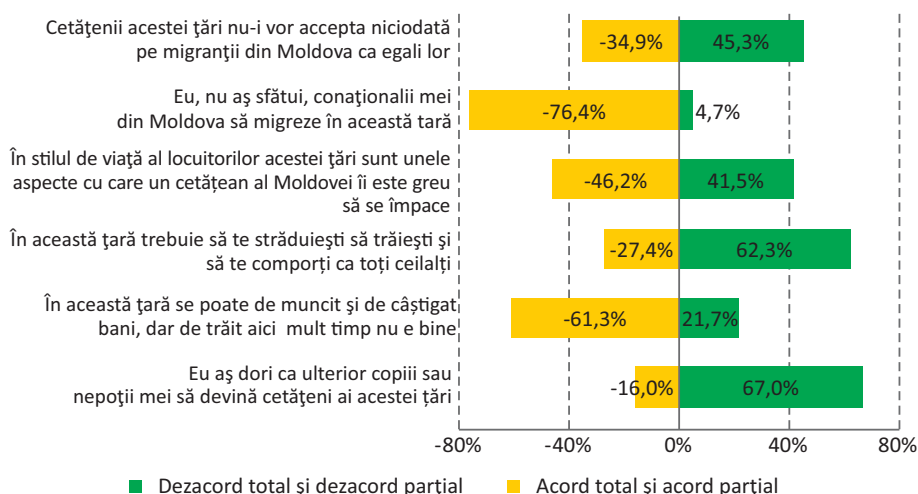
Figura 5.13: Planificarea revenirii în Republica Moldova a migranților moldoveni din Franța (%)

Moldovenii, indiferent de țara în care au migrat, și-ar dori ca nepoții, copiii să devină cetățeni ai țării în care locuiesc la moment. Franța nu este o excepție. 22 procente au fost de acord cu afirmația „în Franța se poate de muncit și de câștigat bani, dar de trăit aici mult timp nu e bine”. Totuși 76 procente i-ar sfătui pe cei care doresc să migreze să vină în această țară.

Numărul moldovenilor din Franța care regretă experiența migraționistă este cel mai mic din țările cercetate – 2,8 procente.

Figura 5.14: Opinia migranților moldoveni din Franța în raport cu următoarele afirmații⁵³ (%)

⁵³ Diferența până la 100 procente o reprezintă cei care au menționat că le este dificil să răspundă.

Migrația moldovenilor în Franța evidențiază următoarele **puncte tari și puncte slabe**:

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
- Aproximativ o pătrime dintre migranții au venit în Franța pentru studii; - Posibilitățile de recunoaștere a calificărilor deținute de către migranții moldoveni în Franța; - Posibilitățile de afirmare în diferite domenii pentru migranții moldoveni: construcții, medicină, știință, economie, etc.; - Cea mai mare cotă a moldovenilor angajați la munci calificate, în corespundere cu nivelul de competență deținut; - Comunicarea și menținerea relațiilor migranților moldoveni cu membrii comunităților de origine; - Organizații de diasporă active, care colaborează cu organizațiile similare din alte țări, inclusiv prezența unor organizații de diasporă ale studenților moldoveni în Franța; - Prezența unor Centre Comunitare – spații de întâlnire la Organizațiile de diasporă; - Exercitarea datoriei de cetățean și participarea la alegeri de către 43 procente din migranții moldoveni din Franța; - Biserica moldovenească din suburbia Parisului a deschis un Centru comunitar și oferă diverse servicii migranților, inclusiv pune la dispoziție biblioteca cu cărți în limba română, organizează cursuri de limba română pentru copii, limba franceză etc.; - Colaborarea organizațiilor de diasporă cu Ambasada Republicii Moldova din Franța în organizarea unor activităților culturale, științifice etc.	- Lipsa datelor statistice privind numărul migranților moldoveni din Franța; - O treime dintre migranții moldoveni din Franța nu au revenit în patrie de când au plecat; - Implicarea redusă a migranților moldoveni la muncă în activitățile desfășurate de organizațiile de diasporă; - Lipsa unei organizații de diasporă a medicilor moldoveni din Franța; - Migranții în situații dificile nu apelează după ajutor la organizațiile de diasporă; - Concurență neloială între organizațiile de diasporă; - Implicarea redusă a migranților în dezvoltarea localităților de origine, prin investiții; - Lipsa cunoștințelor liderilor de diasporă în managementul proiectelor, planificarea operațională și strategică etc.; - Mulți angajați la muncă informală (în baza înțelegerilor verbale, ceea ce exclude accesul la protecție socială, protecție a muncii etc.); - Implicarea redusă a migranților din Franța în dezvoltarea unor proiecte în țara de origine; - Lipsa colaborării între organizațiile de diasporă și APL din Franța.

VI. COMUNITĂȚILE DE MIGRANȚI MOLDOVENI ÎN REGATUL UNIT AL MARIİ BRITANII

Caseta 6.1 Estimări privind numărul migranților moldoveni în Marea Britanie

„Noi estimăm foarte general numărul moldovenilor în Marea Britanie la 10.000-15.000. Ambasada în repetate rânduri a înaintat demersuri scrise Ministerului de Interne și altor structuri responsabile de evidența persoanelor, permiselor de muncă, dar la ora actuală nu am primit nici un răspuns oficial. Colegii mei, de la alte ambasade din Marea Britanie, se confruntă cu aceeași problemă. Deci nu e o atitudine față de anumite state, dar de o abordare generală față de toate misiunile diplomatice străine” (Reprezentantul Ambasadei Republicii Moldova în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord).

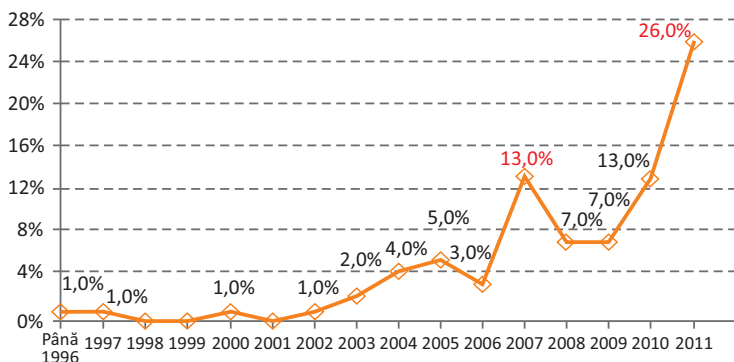
„Numărul estimativ al migranților în Marea Britanie ar fi de 20.000” (Reprezentant al Diasporei moldovenești).

6.1. Migrația: Tendințe, Motivații, Așteptări

Datele cercetării relevă că numărul participanților la studiu din Marea Britanie a fost nesemnificativ până la începutul secolului 21, dar a înregistrat tendințe de creștere începând cu anul 2003, punctul culminant fiind atins în anul 2011, timp în care în această țară au migrat 26 procente din migranți. Marea Britanie este o nouă destinație a migranților moldoveni, fapt confirmat și de cel mai mare număr al migranților spre această țară, în primele 6 luni ale anului 2012 – 16 procente. Emigrează spre această țară, în special, tinerii.

Sistemul de obținere a vizelor spre Marea Britanie diferă de sistemul european. Persoanele care depun actele pentru viza Marii Britanii sunt examinate ca potențiale persoane care aplică pentru cetățenia britanică.

Figura 6.1: Repartizarea migranților, care au participat la studiu conform primei intrări în Marea Britanie, 1996-2011 (%)

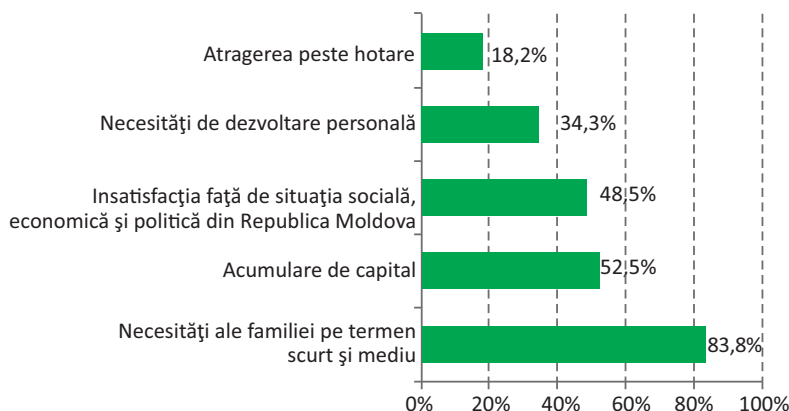

Marea majoritate a migranților spre Marea Britanie posedă experiențe migraționiste anterioare în Federația Rusă, Italia, România, Portugalia, Grecia,

Franța, Germania, Israel, Spania, Turcia, Ungaria, Cehia etc. Doar 41 procente au migrat pentru prima dată în Marea Britanie. Fiind o destinație recentă pentru migranții moldoveni, Marea Britanie prezintă anumite particularități. S-a constatat că 75 procente dintre migranții moldoveni au ajuns în această țară cu pașaport românesc sau al altui stat, dar uneori acestea au fost false „*acum cinci ani majoritatea moldovenilor din Marea Britanie aveau acte false*” (FG_15). Situația dată a fost confirmată și de către reprezentantul Ambasadei Republicii Moldova în această țară „*autoritățile engleze au depistat destul de târziu problema migranților cu acte false*”. Alte modalități de migrație în această țară includ: migrația ilegală, prin intermediul unei persoane fizice (9,0%), legal, prin intermediul unei persoane fizice (5,0%), prin intermediul unui program de studii academice (4,0%), prin intermediul programelor de schimb de experiență și au rămas ilegal (3,0%), reîntregirea familiei (3,0%), etc.

Există o multitudine de motive ale migrației și respondenții au putut să aleagă motivele care au stat la baza migrației personale. Structura motivelor este diversă – de la cel de a profita de un venit mai mare (70,0%), a cumpăra o casă/apartament pentru familie/copil (43,0%), insatisfacția față de situația socială, economică, politică (39,0%), îmbunătățirea nivelului de trai al familiei (35,0%), lipsa viitorului în Moldova (25,0%), dezvoltarea și promovarea profesională (24,0%), plata datoriilor (24,0%), pentru a investi sau a începe o afacere în Moldova (17,0%), pentru a urma soțul/soția sau un părinte/părinții (15,0%), continuarea studiilor (14,0%), a plăti pentru educația copiilor (12,0%), alte motive (mai puțin de 6%)⁵⁴.

Figura 6.2: Factorii care au determinat migrația din Republica Moldova în Marea Britanie (%)

Multitudinea acestor motive formează cinci categorii⁵⁵. Motivele de bază a migrației moldovenilor spre Marea Britanie se deosebesc, parțial, de cele

⁵⁴ Respondenții au avut posibilitatea să aleagă mai multe răspunsuri.

⁵⁵ A se vedea Paragraful 3.1 a prezentului raport.

invocate de migranții spre alte destinații. Pe prim plan, ca și în cazurile anterioare, sunt necesitățile familiei pe termen scurt și mediu, urmate de dorința de acumulare a capitalului financiar. Insatisfacția față de situația generală din Republica Moldova, doar în Marea Britanie apare ca motiv foarte semnificativ, indicat de 48,5 procente dintre migranți (a se vedea Figura 6.2).

Procesul de migrație, în prezent, spre Marea Britanie este mult mai ușor decât a fost cinci - opt ani în urmă:

„Am vrut să plec din țară în 2005 și m-am adresat la diferite firme care se ocupau cu chestii de acestea. Am dat bani foarte grei (într-un loc EUR 1.000, în altul – EUR 2.000), pe care i-am luat cu dobândă, însă am fost trasă pe sfoară... La momentul când noi am înțeles cu soțul că ne-au dus de nas, am încercat să scoatem banii și să-i dăm în judecată. Soțul, fiind avocat de profesie, a mers din instanță în instanță și abia acum dosarul este pregătit și este pus pe rol. Nu sunt numai eu, mai sunt câteva zeci de persoane și nu se știe dacă o să ne dea banii înapoi, dar eu, cel puțin, să fiu împăcată sufletește că infractorii vor fi pedepsiți” (FG_16).

„În 2008, eu am plătit EUR 6.000 ca să vin în Marea Britanie și am ajuns în două zile. Mai înainte la cei care promiteau să aranjeze călătoria am achitat sume nesemnificative... Banii i-am împrumutat de la părinți, încă nu i-am întors în totalitate...” (FG_15).

În Marea Britanie constatăm cel mai mic număr al migranților moldoveni care s-au alăturat membrilor familiei – 8 procente, ceilalți venind la studii (11%) sau în scop de a munci (77%).

O categorie specifică de migranți pentru Marea Britanie o constituie refugiații și solicitanții de azil politic *„după războiul din Transnistria și evenimentele din 7 aprilie 2009, unii cetățeni ai Moldovei au invocat un regim nedemocratic și au fost acceptați de autoritățile britanice ca refugiați sau solicitanți de azil”* (Reprezentantul Ambasadei Republicii Moldova în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord).

Alegerea Regatului Unit al Marii Britanii ca destinație a migrației este determinată de șanse de angajare și venituri mai bune, în comparație cu alte țări (81,0%), prezența prietenilor în această țară (43,0%), cunoașterea limbii engleze (28,0%), posibilitățile de a identifica un loc de muncă în domeniul de activitate deținut (20,0%).

Migranții moldoveni din această țară sunt mai puțin omogeni în ceea ce privește modul în care revin în Moldova – 31 procente revin o dată în an, alți 21 procente revin mai rar decât o dată în an, 21 procente – de câteva ori pe an, iar 5 procente petrec aproximativ același timp în Republica Moldova și în Marea Britanie. Fiecare al cincilea migrant din această țară încă nu a revenit niciodată în țara de origine.

Revenirea în Republica Moldova din Marea Britanie are aceleași motive ca din Italia, Portugalia sau Franța. Cei mai mulți se află în Moldova până la o lună

(60,0%), numărul celor care au stat două luni fiind de 10 procente, iar al celor ce au stat trei și mai multe luni – 8,0 procente.

Așteptările migranților moldoveni din Marea Britanie nu se deosebesc esențial de cele ale migranților moldoveni din alte țări. Intenția de a se afirma în această țară din punct de vedere profesional este mai puțin prezentă în Marea Britanie țară și se situează pe ultimul loc (a se vedea Tabelul 6.1).

Datele cercetării relevă mai puține realizări în ceea ce privește așteptările, în comparație cu alte țări, fapt explicabil prin valul migratoriu recent spre Marea Britanie. Ca și în alte țări, cel mai greu este procesul de afirmare în domeniul profesional.

Tabelul 6.1: Așteptările migranților moldoveni din Marea Britanie și realizarea acestora (%)

	Așteptările	Realizarea în totalitate	Realizarea parțială	Nu s-au realizat
Îmbunătățirea situației financiare a familiei	87,0	36,0	44,0	7,0
Procurarea unui imobil în Moldova	66,0	13,0	20,0	33,0
Organizarea vieții personale	67,0	35,0	22,0	10,0
Trecerea peste dificultățile din Moldova	76,0	35,0	30,0	11,0
Stabilirea cu traiul în această țară	74,0	42,0	25,0	7,0
Cunoașterea unei noi culturi	76,0	46,0	24,0	6,0
Găsirea unui lucru interesant	75,0	19,0	28,0	28,0
O carieră de succes	60,0	9,0	15,0	36,0

6.2. Pregătirea Profesională și Integrarea în Câmpul Muncii

Regatul Unit al Marii Britanii are cea mai mică pondere a migranților moldoveni care au avut experiență de muncă până la perioada de migrație – 55 procente, fapt explicabil prin ponderea înaltă a migranților tineri în această țară. O parte dintre migranți și-au continuat studiile în această țară și, după absolvirea acestora, s-au încadrat pe piața de muncă a Marii Britanii. Cei din această categorie avansează cu succes în domeniul profesional, concurând cu cetățenii britanici.

Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Moldova (până la imigrare) coincid parțial cu cele caracteristice migranților moldoveni din Franța: comerț (18,2%), construcții (16,2%), educație (16,2%), industrie prelucrătoare (10,9%), servicii comunitare, sociale și personale (10,9%), hoteluri și restaurante (7,3%), transport și telecomunicații (7,3%), agricultură (5,5%) etc. (a se vedea Tabelul 6.2).

Sectoarele economice în care activează migranții moldoveni în Marea Britanie cuprind: construcțiile (54,1%), serviciile comunitare, sociale și

personale (19,6%), industria de prelucrare și procesare (6,6%), hotelurile și restaurantele (6,6%), comerțul angro și cu amănuntul (4,9%), domeniul ocrotirii sănătății și a serviciilor sociale (4,9%) etc. (a se vedea Tabelul 6.2). Bărbații activează în domeniul construcțiilor, transportului și telecomunicațiilor, femeile în sistemul serviciilor de îngrijire, serviciilor de administrare a gospodăriilor casnice, hotelurilor și restaurantelor, sănătății. Angajarea în domeniul comerțului, dar și a industriei de prelucrare și procesare sunt specifice atât pentru bărbați, cât și pentru femei.

Tabelul 6.2: Domeniile de activitate economică a migranților moldoveni în Republica Moldova și Marea Britanie (%)

Nr.	Domeniul de activitate economică	Au activat în Moldova (N=55), %	Activează în Marea Britanie (N=61), %	Ponderea celor care nu și-au schimbat domeniul de activitate economică, %
1.	Agricultură	5,5	0	0
2.	Industria prelucrătoare	10,9	6,6	1,8
3.	Construcții	16,4	54,1	12,7
4.	Comerț cu ridicata și amănuntul	18,2	4,9	1,8
5.	Hoteluri și restaurante	7,3	6,6	0
6.	Transport și comunicații	7,3	1,6	0
7.	Activitate financiară	1,8	0	0
8.	Administrație de stat, asigurări sociale	3,6	0	0
9.	Educație	16,4	0	0
10.	Ocrotirea sănătății și serviciile sociale	1,8	4,9	1,8
11.	Alte servicii comunitare, sociale și personale	10,9	19,6	3,6
12.	Servicii de administrare a gospodăriei casnice	0	1,6	0
	Total	100,0	100,0	20,0

În Marea Britanie, datele cercetării relevă că 20 procente dintre migranții moldoveni care au activat și-au identificat locuri de muncă în aceleași sectoare ale economiei în care au activat în Republica Moldova. Persoanele, care au activat în țara de origine în domeniul educațional, al comerțului, agriculturii, în țările de destinație, s-au angajat în domeniul construcțiilor, serviciilor comunitare, sociale și personale sau a celor de administrare a gospodăriilor casnice.

39,3 procente dintre muncitorii moldoveni din Marea Britanie muncesc la același loc de muncă de când au venit în această țară.

Dintre moldovenii care au fost încadrați în câmpul muncii până la migrația în Marea Britanie, doar 18,2 procente activează în același grup profesional în care au lucrat în Moldova. Cea mai mare parte a acestora sunt muncitori calificați, în așa grupuri profesionale precum cel al meșteșugarilor și muncitorilor calificați în domeniul construcțiilor, operatorii la mașini și mecanisme și specialiști înalt calificați.

În Marea Britanie, se atestă cele mai înalte salarii din țările comparate, salariul mediu lunar al migranților este de EUR 1.735 (minimum – EUR 350, maximum – EUR 3.750)⁵⁶.

Tabelul 6.3: Apartenența migranților la grupurile profesionale în țara de origine și cea de destinație (%)

Nr.	Grupul profesional	Au activat în Moldova (N=55), %	Activează în Marea Britanie (N=61), %
1.	Conducători de unități economico-sociale	14,5	4,9
2.	Specialiști înalt calificați	21,8	9,8
3.	Specialiști de calificare medie	3,6	3,3
4.	Funcționari de birou	0	1,6
5.	Muncitori calificați în domeniul serviciilor și vânzători în magazine și piețe	18,2	4,9
6.	Muncitori calificați în domeniul agriculturii	0	0
7.	Meșteșugari, muncitori calificați în domeniul industriei extractive, construcțiilor, etc.	7,3	13,1
8.	Operatori la mașini și mecanisme	10,9	13,1
9.	Muncitori necalificați	23,6	49,2
	Total	100,0	100,0

În Marea Britanie, ponderea migranților moldoveni care și-au deschis afaceri este de 3 procente (a se vedea Caseta 6.2). Însă 17 procente dintre migranții moldoveni din această țară dețin statutul de persoane fizice, care desfășoară o activitate independentă. Aceasta este o modalitate a moldovenilor cu cetățenie română, inclusiv a românilor, de a se angaja, în comparație cu alți cetățeni ai Uniunii Europene sau Marii Britanii pentru care nu sunt necesare acte suplimentare pentru angajare. Permisul de ședere legală în Marea Britanie nu înseamnă automat și permis de muncă pentru cei care au pașaport românesc.

⁵⁶ Veniturile indicate de migranți au fost transformate în euro, conform cursului GBP/EUR a BNM din 01.07.2012, când a început colectarea datelor în Marea Britanie.

Caseta 6.2 Exemple de afaceri în Marea Britanie**Afacere în domeniul contabilității**

„Mă aflu în Marea Britanie din 1997 și mi-am deschis o afacere în domeniul contabil. Am ajuns în domeniul contabilității întâmplător. La colegiul, pe care l-am făcut în această țară, mi-au zis că am aptitudini în acest domeniu și că trebuie să fac contabilitate.

Nu este o problemă să deschizi o afacere în Marea Britanie, este mult mai greu de a-i asigura succesul. Foarte mulți ani eu am lucrat șapte zile pe săptămână. Primii 4-5 ani a trebuit să lucrez mai mult ca englezii, ca să ajung la nivelul lor. A fost alegerea mea și lucrez 12-14 ore pe zi.

Clienții mei sunt migranți din toată lumea, dar majoritatea sunt din Europa de Est. De aceea la angajare prefer moldovenii care vorbesc limbile engleză, română și rusă.” (Om de afaceri, contabilitate, Londra).

Afacere în domeniul construcției

„Am venit în Marea Britanie după absolvirea facultății la București și după ce am deschis în Moldova o firmă de logistică. Ea există și acum, dar lucrurile merg foarte greu în Moldova.

În Marea Britanie, am o firmă de construcții. Actualmente, am 10 oameni și subcontractez activități de muncă de la companiile mari de construcții. Anterior, un an în urmă, am avut și 70 de angajați, dintre care pe 20 a trebuit să-i trimit să facă o instruire de trei luni de zile.” (Om de afaceri, construcții, Londra).

Majoritatea afacerilor moldovenilor din Marea Britanie sunt în domeniul construcțiilor, altele în domeniul comerțului și menajului, contabilității, transportului, îngrijirii și industriei prelucrătoare. O parte din cei care au deschis afaceri în Marea Britanie, în special, în domeniul comerțului, menajului, serviciilor de îngrijire au membri ai familiei rămași în Republica Moldova.

Datele cercetării relevă că fiecare al 10 migrant moldovean din Marea Britanie nu muncea și nici nu căuta de lucru, la momentul realizării studiului de cartografiere, din diverse motive: continuarea studiilor, urmarea unui tratament medical, concediu de maternitate. Cei care nu au muncit anterior și se aflau în căutarea locului de muncă au venit recent în Marea Britanie sau nu au avut permisiunea de a munci.

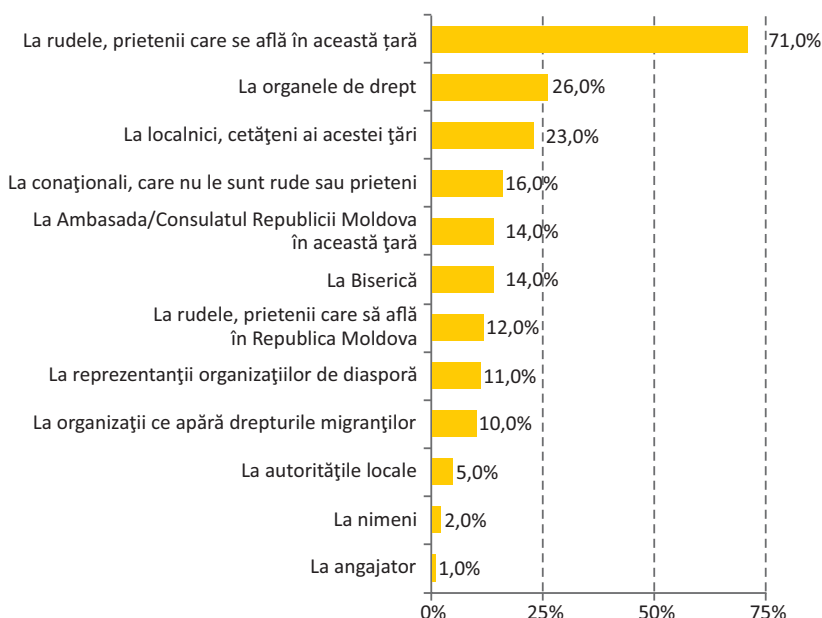
În Marea Britanie mai stringente sunt problemele ce țin de: (i) angajarea în câmpul muncii (acestea au fost menționate de 61 procente dintre migranții moldoveni); (ii) legalizarea șederii pentru că unii au migrat în Marea Britanie sau au trăit pe teritoriul ei cu acte false (30%); (iii) exploatare (16%); (iv) discriminare (8%); (v) medicale (7%).

Pe lângă problemele menționate mai sus, evidențiem că fiecare al doilea moldovean din această țară se confruntă cu anumite dificultăți, din cauza necunoașterii în profunzime a limbii engleze.

Încălcările cele mai frecvente ale moldovenilor în Marea Britanie se referă la falsificarea actelor și la huliganism „*avem uneori lunar și până la 10 cazuri de falsificare de acte, mai frecvent, 3-5 cazuri și 1-2 cazuri de furt sau huliganism... Problemele de falsificare a actelor de către conaționali noștri sunt mai vechi. Ei dețineau acte false românești sau a altui stat, fiind înregistrați în baza acestor acte. Actualmente, în cazul unui control specializat, sunt depistați, reținuți și duși în fața curții pentru a li se stabili pedeapsa*” (Reprezentantul Ambasadei Republicii Moldova în Marea Britanie și Irlanda de Nord).

În soluționarea problemelor cu care se confruntă, și moldoveni din Marea Britanie apelează, în primul rând, la rudele, prietenii care se află în această țară (71,0%), la organele de drept (26,0%), la localnicii, cetățenii acestei țări (22,0%) (a se vedea Figura 6.3). Și în această țară, numărul migranților moldoveni care apelează după ajutor la organizațiile de diasporă este redus.

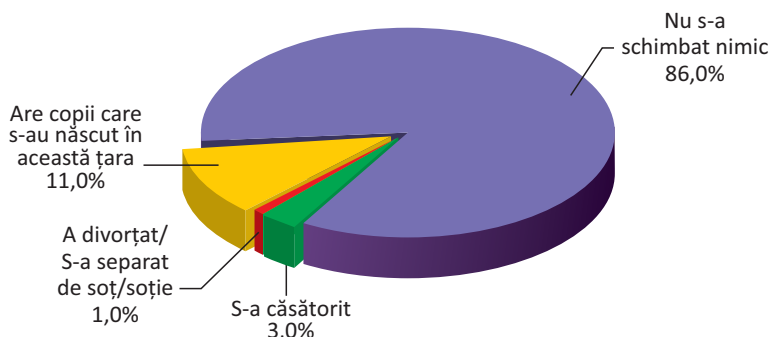
Figura 6.3: Persoanele la care apelează migranții moldoveni pentru a soluționa problemele cu care se confruntă în Marea Britanie (%)

6.3. Familia și Migrația

În Marea Britanie, se atestă cele mai puține schimbări în statutul marital al migranților moldoveni (a se vedea Figura 6.4). Ponderea familiilor cu copii în contingentul total al migranților este mică – 36 procente. O parte dintre copii se află cu părinții în Marea Britanie (24 copii), alții însă sunt în Moldova (26 de copii). În opinia părinților, care sunt cu copiii pese hotare, Marea Britanie le îmbunătățește celor din urmă șansele de reușită în viață. Cu toate acestea, copiii moldovenilor destul de greu își fac prieteni în această țară, comunicând, în special, doar cu copiii moldovenilor.

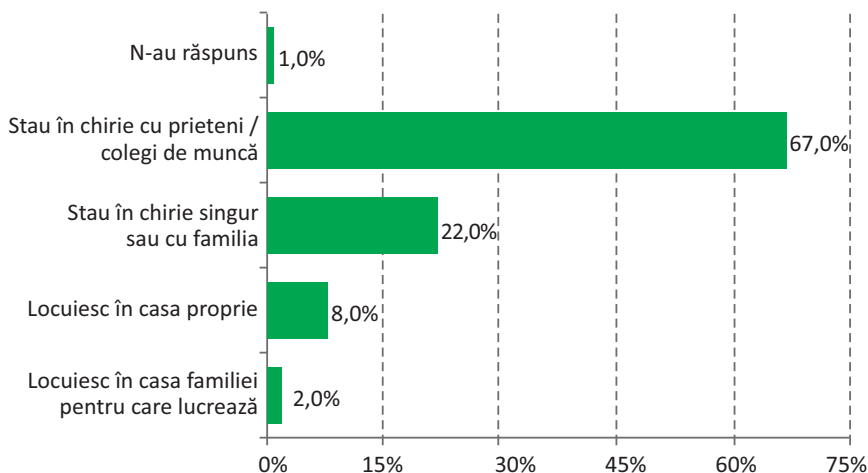
Figura 6.4: Schimbarea statutului familial al migranților de când se află pe teritoriul Marii Britanii (%)

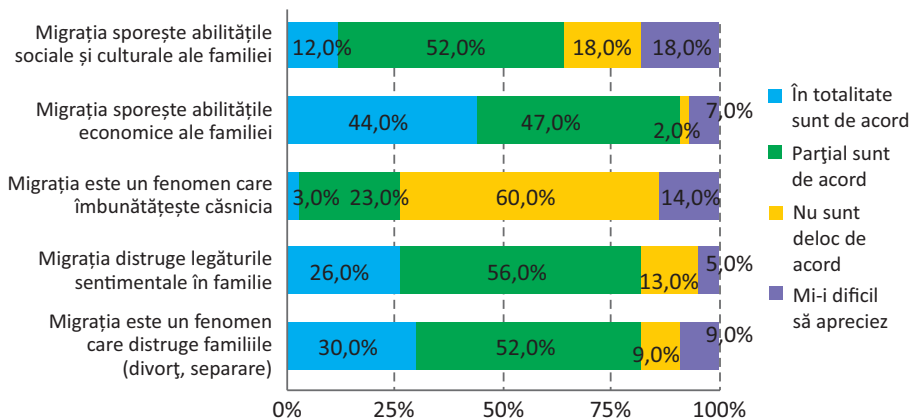
Situația locativă a migranților moldoveni din Marea Britanie reflectă tendințele constatate în Franța, fiind determinată, în parte, de contingentul de migranți tineri, ei având o perioadă scurtă de ședere în această țară. Astfel, 67,0 procente locuiesc în chirie cu prietenii sau colegii de muncă, 22,0 procente cu familia, 8,0 procente în casă proprie etc. (a se vedea Figura 6.5). Profilul migranților moldoveni care locuiesc împreună cu prietenii sau colegii de muncă este de 18-30 ani, bărbați, celibatari, cu o perioadă de aflare în Marea Britanie de până la șapte ani. Cei care locuiesc împreună cu familia au vârsta 31-50 ani și o perioadă de ședere în această țară, mai mare de șapte ani.

Locuința este foarte scumpă în Marea Britanie și explică parțial modul de viață al tinerilor moldoveni în această țară „*la început, locuiam 10 băieți într-o odaie. Cu vârsta însă îți găsești perechea și încetul cu încetul te separi*” (Om de afaceri_2).

În Marea Britanie, se atestă cel mai mare număr al migranților moldoveni care au revenit acasă în anul 2012 – 51 procente, practic o dublare, în comparație cu anul 2011, când Moldova a fost vizitată doar de 22 procente de migranții moldoveni din această țară. Situația dată se explică, parțial, prin perfectarea actelor românești a migranților care au emigrat în această țară, în perioadele anterioare, dar și posibilitățile de mobilitate mai mari, datorită deținerii pașapoartelor românești și a statutului de persoană fizică, care desfășoară o activitate independentă.

Figura 6.5: Situația locativă a migranților moldoveni din Marea Britanie (%)

Jumătate dintre moldovenii din Marea Britanie nu regretă experiența migratorie acumulată, fapt ce arată că percepția migrației spre această țară este, în general, una pozitivă. Impactul migrației asupra familiei, ca și în celelalte țări cercetate, este evaluat ca fiind negativ (a se vedea Figura 6.6).

Figura 6.6. Aprecierea migrației de moldovenii din Marea Britanie

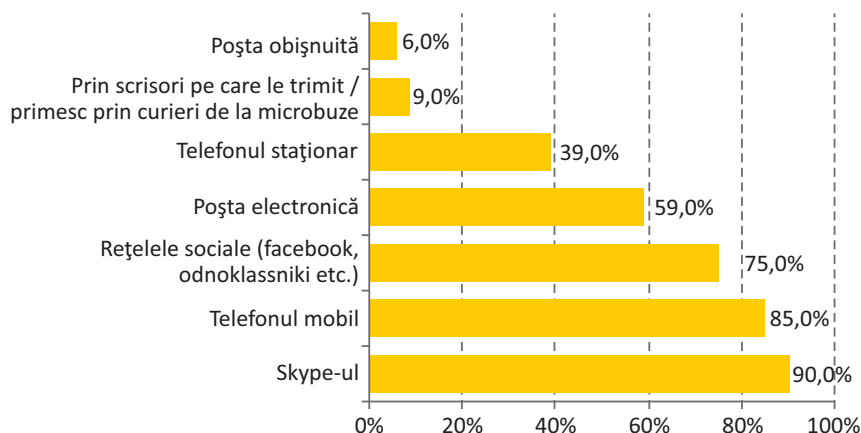
6.4. Relațiile Migranților cu Țara de Origine

Migranții moldoveni din Marea Britanie au o intensitate mult mai mare a comunicării cu membrii familiei rămași acasă – 31 procente dintre ei comunică zilnic cu aceștia, alți 33 procente – de câteva ori pe săptămână. Cu rudele, prietenii, cunoștințele, frecvența comunicării nu se deosebește de cea din alte țări.

Mijloacele de comunicare utilizate de migranții moldoveni din această țară cuprind cel mai frecvent skype-ul, telefonul mobil și rețelele de socializare (a

se vedea Figura 6.7). Se observă o diferențiere de vârstă, în ceea ce privește mijloacele de comunicare utilizate, ori telefonul staționar este utilizat, preponderent, de migranții moldoveni cu vârstă mai înaintată, cei mai tineri preferă telefonul mobil. Scrisori prin curierii de la microbuze trimit unii migranți cu vârsta de până la 40 ani.

Figura 6.7: Mijloacele de comunicare utilizate de către migranții moldoveni din Marea Britanie (%)

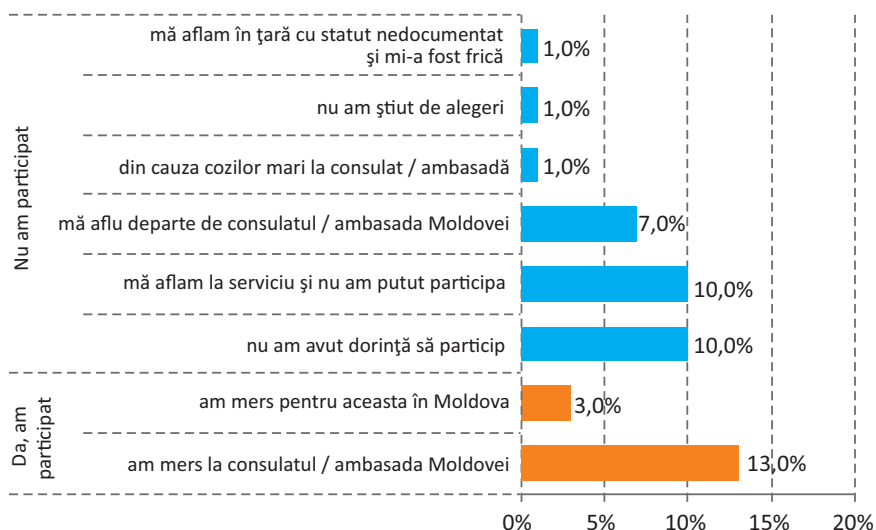

13 procente dintre migranții din Marea Britanie nu au acces liber la internet la locul de reședință, în mare parte acestea sunt persoane cu vârsta de peste 41 ani.

Chiar dacă în Marea Britanie este cel mai mare contingent al migranților moldoveni care nu au acces la internet, cei care îl au se străduiesc să-l valorifice la maximum. Marea Britanie prezintă cel mai înalt grad de utilizare a internetului, în scopul comunicării prin skype sau messenger (96,6%), informării de pe paginile web de știri din Moldova (62,0%) și vizionării/ascultării programelor TV sau radio din Moldova (45,9%). O particularitate pentru Marea Britanie o prezintă, de asemenea, cel mai înalt nivel de utilizare de către migranții moldoveni a Internetului, în scopul comunicării prin skype, informării de pe paginile web de știri, vizionării sau ascultării programelor TV sau radio din această țară.

În ceea ce privește alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010, datele relevă cea mai mică rată de participare la alegeri – 16 procente (13 procente au votat în Marea Britanie și 3 procente în Moldova). Neparticiparea a fost determinată de faptul că unii migranți actuali nu se aflau în această țară la ultimele alegeri (42%), dar și de motive, precum cele de prezență la serviciu (10%) sau nu au dorit să participe (10%), locuiesc departe de ambasadă (7%) pentru cei care se aflau deja în această țară (a se vedea Figura 6.8).

Figura 6.8: Participarea la alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010⁵⁷ (%)

Tendențele de informare despre situația politică, socială și economică în Marea Britanie nu se deosebesc de cele din alte țări. Treizeci și opt procente dintre migranții moldoveni se informează despre situația din țara în care se află cu regularitate, lucru caracteristic și pentru 35 procente care se informează despre situația din țara de origine. Sursele de informare despre situația din Moldova sunt internetul (80%), discuțiile cu rudele/prieteni (41%), televiziunile din Moldova on-line (36%), discuțiile cu conaționali din această țară (33%), presa scrisă locală (20%), televiziunile locale (14%). Cu toate acestea, în Marea Britanie este cel mai mare număr al persoanelor care nu doresc să fie informate, nici despre situația din Moldova (13%), nici despre cea din Marea Britanie (21%).

Reprezentanții APL din satul Costești, raionul Ialoveni de unde avem un contingent semnificativ de migranți în Marea Britanie, au menționat mai multe investiții făcute de migranți și familiile acestora la nivel local – sere, frigider pentru păstrarea fructelor și legumelor, servicii pentru reparația automobilelor, brutării, etc. Situația dată este determinată de amplasarea geografică a localității în apropierea municipiului Chișinău. Unii migranți/familiile acestora sunt și beneficiari ai programului „PARE 1+1”. Cu toate acestea, reprezentanții APL au semnalat necesitatea educării antreprenoriale a migranților *„nu toți dintre noi care au fost peste hotare avem pregătire în antreprenariat. Da, noi avem bani în buzunar, însă nu cunoaștem multe lucruri”* (Reprezentant APL).

⁵⁷ Diferența până la 100 procente o constituie cei care nu se aflau în țară (42,0%), nu au dorit să răspundă (12,0%).

6.5. Integrarea Moldovenilor în Comunitățile de Destinație și Relațiile cu Organizațiile de Diasporă

Migranții spre Marea Britanie pot fi împărțiți în două categorii: cei cu intenții de a-și acumula un capital financiar și a reveni în Moldova (marea majoritate) și cei care migrează pentru studii, aranjarea carierei profesionale și care tind să se integreze în societatea engleză. Moldovenii din Marea Britanie au menționat că nu prea dispun de timp liber „când ai o zi liberă, nu știi unde să fugi ca să reușești” (FG_16). Există moldoveni care nu pot face față condițiilor din această țară de destinație – condiții climaterice („permanent plouă”), imposibilitate de a se angaja în câmpul muncii etc., care au revenit în Moldova.

O situație specifică o au cei care au migrat cu întreaga familie sau cu copiii, întrucât ei doresc să ofere copiilor un viitor mai bun, investind resurse financiare semnificative în educația copiilor și asigurarea unui viitor în această țară.

Serviciile Educaționale

Famiile de moldoveni cu copii mici nu au întotdeauna posibilitatea să integreze copiii la instituii preșcolare sau centre educaționale, din cauza prețurilor înalte, motiv care determină mamele să stea acasă și să se ocupe de educația copiilor. În cea mai mare parte, copiii se integrează în mediul școlar fără mari dificultăți, cu toate că există și cazuri când, din cauza diferențelor culturale, lingvistice, etnice integrarea a decurs mai dificil „fata când a mers la școală, o săptămână nu a vorbit” (FG_16).

Serviciile Medicale

Asistența medicală este apreciată la nivel înalt. Moldovenii beneficiază de tratament medical, dar problemele de sănătate trebuie soluționate prin programarea la medic, fapt cu care nu prea sunt mulțumiți moldovenii, întrucât aceasta durează în timp „am așteptat șase luni pentru programare” (FG_15). Consultațiile medicale sunt oferite fără plată. În schimb, se achită pentru cazurile când serviciile medicale sunt solicitate la domiciliu.

Servicii de Asistență Oferite Migranților

Sistemul de protecție socială englez nu exclude migranții, întrucât cei care au copii mici primesc alocație pentru îngrijirea copilului, cei cu salarii mici – ajutor financiar.

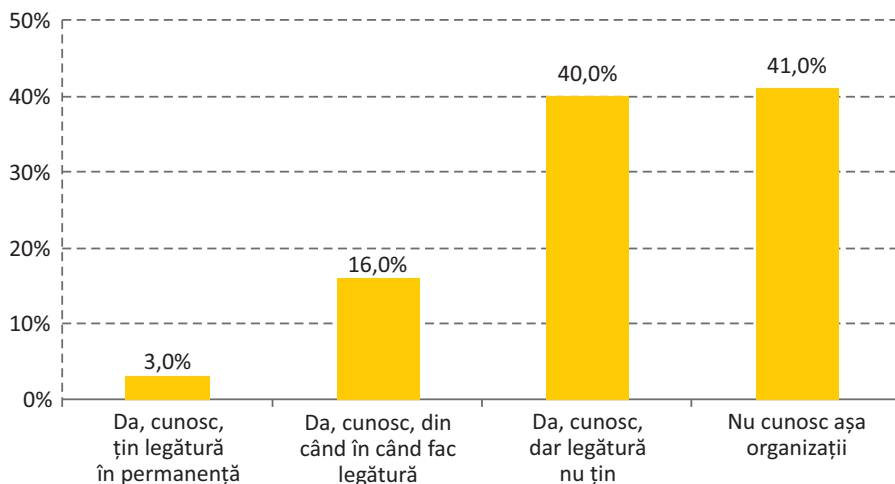
Servicii de suport oferite migranților de către organizațiile de diasporă

Organizațiile de diasporă ale moldovenilor din Marea Britanie au în calitate de obiective generale promovarea imaginii și a culturii moldovenești în această țară, păstrarea tradițiilor și obiceiurilor moldovenești strămoșești, dar și acordarea de informații celor care au nevoie de acestea. Internetul, telefonul, referințele personale sunt verigile de legătură ale reprezentanților organizațiilor de diasporă din această țară cu migranții moldoveni.

Printre cele mai importante activități ale organizațiilor de diasporă din această țară se enumeră organizarea Festivalului Moldovenesc, în anul 2007, colaborarea cu organizațiile de diasporă din alte țări (inițiativă demarată în anul 2009), organizarea evenimentelor culturale, întâlnirilor tematice etc. Spre deosebire de alte țări, reprezentanții organizațiilor de diasporă se implică în acordarea consultanței juridice pe probleme de legalizare a șederii, obținerii permisului de muncă etc. „eu, ca specialist în drept, ofer și asistență legală migranților care se adresează” (Reprezentant al Diasporei).

Fiind ultima țară din cele cercetate, în care au început să emigreze moldovenii, Marea Britanie se caracterizează printr-un nivel redus de cunoaștere a organizațiilor de diasporă – 41,0 procente nu cunosc așa organizații, 40,0 procente - cunosc, dar nu mențin legătura, 16,0 procente - cunosc și mențin legătură periodic cu acestea și doar 3,0 procente le cunosc și mențin o relație permanentă (a se vedea Figura 6.9). Cu cât perioada de ședere în Marea Britanie crește, se atesta tendința de cunoaștere a organizațiilor de diasporă. Gradul redus de activism al migranților moldoveni în activitățile organizațiilor de diasporă, prezintă aceleași particularități din alte țări – voluntariat, lipsă de finanțare, lipsa dorinței, activitatea de muncă suplimentară, costurile mari pentru transport etc.

Figura 6.9: Cunoașterea organizațiilor de diasporă de către migranții moldoveni din Marea Britanie (%)

În Marea Britanie, migranții moldoveni apelează la organizațiile de diasporă pentru sfaturi (63,2%), invitații la manifestări cultural-artistice (57,9%), ajutor în obținerea permisului de muncă (31,6%) etc. Obținerea permisului de muncă este o procedură dificilă pentru migranții moldoveni din Marea Britanie, drept urmare, aproximativ o treime dintre ei se adresează la organizațiile de diasporă pentru informații în acest scop.

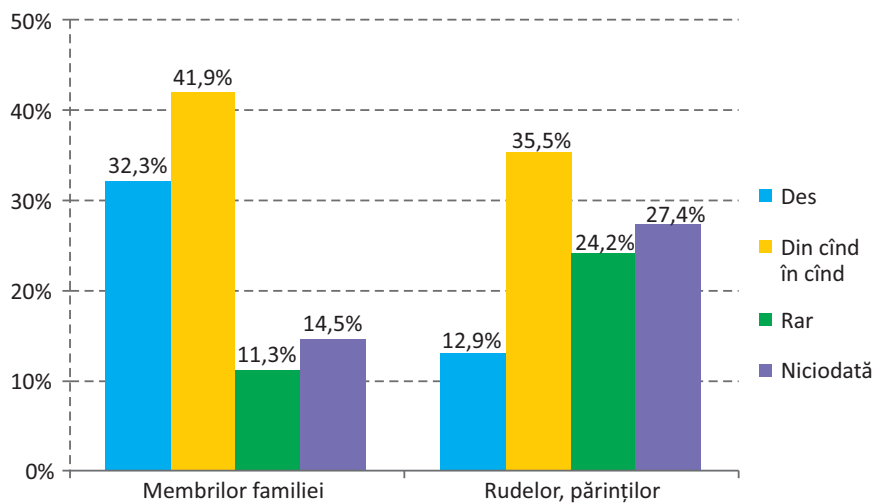
6.6. Remitențe și Economii

Veniturile înalte ale migranților moldoveni în Marea Britanie favorizează trimiterea remitențelor de către 62 procente dintre moldovenii care muncesc în această țară. Pe parcursul ultimului an, migranții au transmis lunar remitențe în patrie, în mediu de GBP 492⁵⁸, ceea ce constituie aproximativ 38 procente din veniturile primite.

Pentru majoritatea migranților moldoveni din această țară, nu s-a schimbat volumul de remitențe transmis acasă, în comparație cu anul precedent, aceasta explicându-se și prin veniturile mai mari din țara respectivă, dar și prin tendința unor migranți moldoveni de a reveni în Republica Moldova.

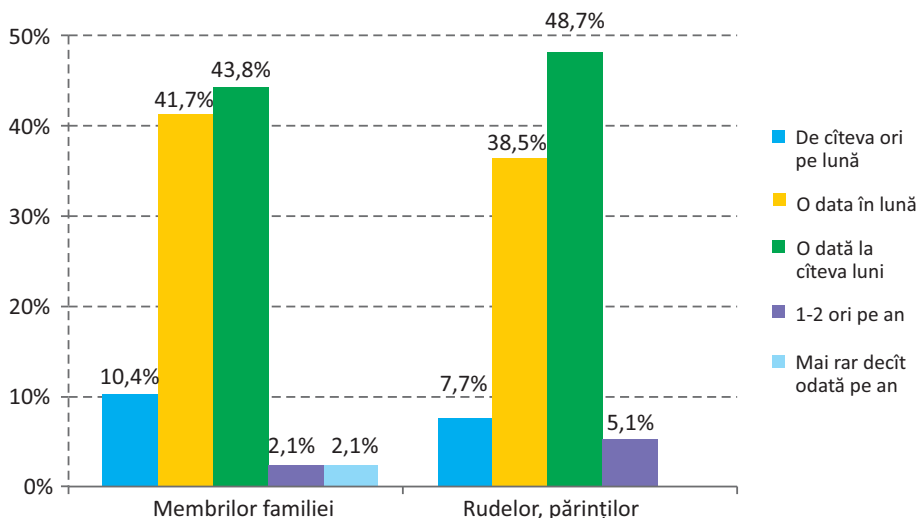
Migranții moldoveni din Marea Britanie care trimit bani acasă, cel mai frecvent, o fac pentru membrii familiilor nucleare (32,3% - regulat, 41,9% - periodic și 11,3% ocazional). Dintre cei care își ajută financiar familiile lărgite (12,9% o fac regulat, 35,5% - periodic și 24,2% - ocazional), cea mai mare parte o constituie cei care sunt celibatari sau se află cu întreaga familie peste hotare (a se vedea Figura 6.10).

Figura 6.10: Frecvența trimiterii remitențelor în Republica Moldova de către migranții moldoveni din Marea Britanie (%)

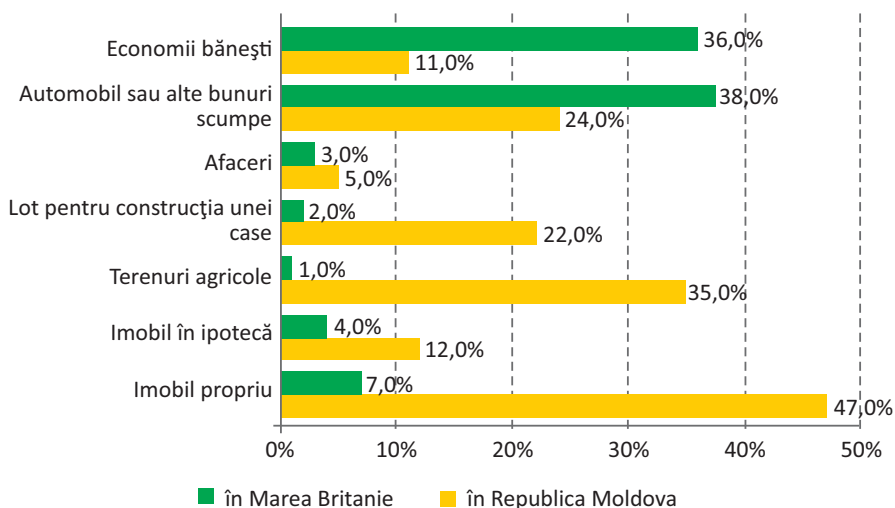

Șaizeci și nouă procente dintre migranți transmit bunuri, prin intermediul coletelor în Moldova, cea mai mare parte a acestora o constituie femeile căsătorite care au membri ai familiei în Moldova. Studiul realizat relevă că 52,1 procente dintre migranții din Marea Britanie trimit colecte acasă, cel puțin o dată în lună, cel mai frecvent membrilor familiei (a se vedea Figura 6.11).

⁵⁸ Minim GBP 50, maximum GBP 1.000, cel mai frecvent GBP 300.

Figura 6.11: Frecvența trimerii în Moldova a bunurilor, prin intermediul microbuzelor (%)

Actualmente, Marea Britanie este țara în care mai puțin se simte tendința de integrare definitivă a moldovenilor. Doar 7 procente dintre migranții la muncă în această țară și-au procurat imobil și preferă să trăiască în această țară, alți 4 procente au investit în ipotecă, ceilalți fac investiții în Moldova, în imobil sau loturi pentru construcția casei, procurarea terenurilor agricole (a se vedea Figura 6.12). Aceste investiții relevă tendința migranților moldoveni din Marea Britanie de a reveni după o anumită perioadă în patria de origine.

Figura 6.12: Bunurile deținute de către migranții din Marea Britanie în țara de origine și cea de destinație (%)

Impactul migrației asupra familiilor cu migranți în Marea Britanie nu se deosebește semnificativ de cel al migrației spre Franța. Astfel, alături de ridicarea nivelului de bunăstare al familiei, se observă tendința de aranjare a vieții profesionale și a celei personale, fapt explicabil prin contingentul, relativ tânăr, de migranți în această țară. Cei care au reușit să se afirme profesional, se caracterizează printr-un nivel înalt de integrare în societatea engleză.

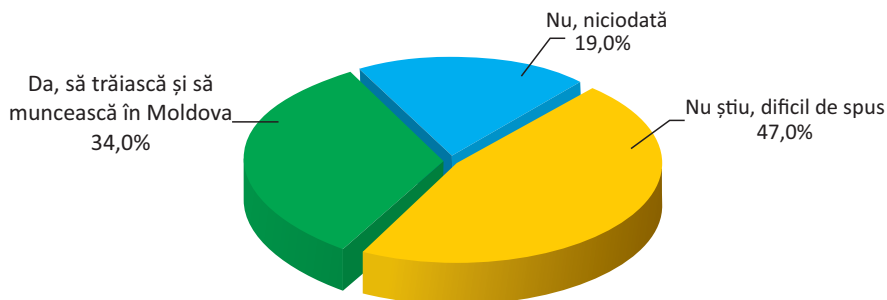
Tabelul 6.4: Impactul migrației asupra bunăstării familiei (%)

Nr.		Da	Nu	Dificil de spus / Nu răspund	Situația dată nu este caracteristică pentru mine
1.	Ridicarea nivelului bunăstării familiei	67,0	8,0	11,0	14,0
2.	A permis deschiderea unei afaceri proprii în Moldova	6,0	70,0	10,0	14,0
3.	A schimbat reputația familiei în bine în localitatea din Moldova	25,0	31,0	24,0	20,0
4.	A permis procurarea unei locuințe în Moldova	17,0	47,0	12,0	24,0
5.	A permis procurarea unei locuințe în țara de destinație	8,0	73,0	8,0	11,0
6.	A permis deschiderea unei afaceri în țara de destinație	20,0	61,0	7,0	12,0
7.	A permis aranjarea vieții copiilor (studii, locuință)	18,0	22,0	13,0	47,0
8.	A permis aranjarea vieții personală (căsătorie, dragoste etc.)	34,0	23,0	11,0	32,0
9.	A permis aranjarea vieții profesionale (carieră, studii)	45,0	27,0	13,0	15,0

6.7. Perspectivă de Revenire în Republica Moldova

Marea Britanie se caracterizează prin cea mai mare pondere a migranților moldoveni care sunt ferm convinși că vor reveni în țara de origine – 34 procente, de asemenea observăm în această țară și cea mai mică pondere a celor indeciși (a se vedea Figura 6.13). Fiind întrebați însă despre perioada când vor reveni pentru totdeauna, cei cu intenții de a reveni, nu au putut menționa exact perioada.

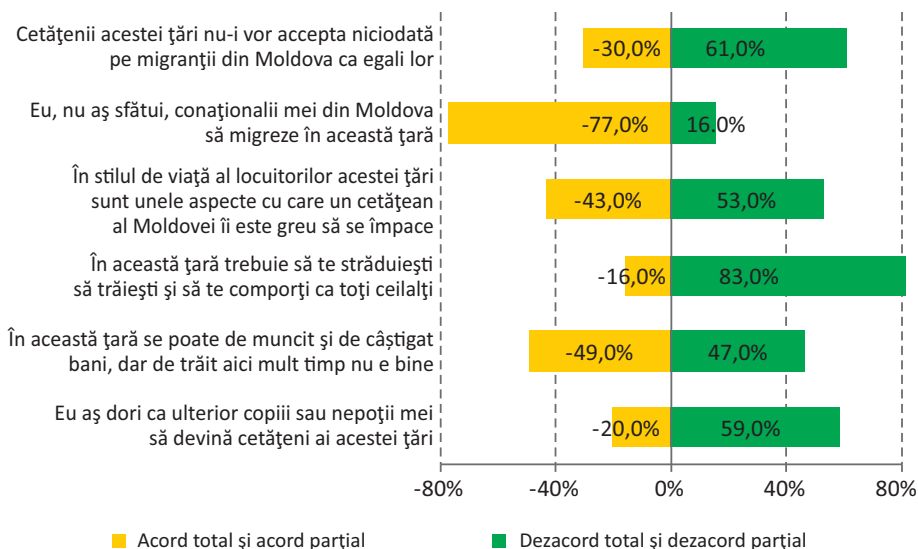
Figura 6.13: Planificarea revenirii în Republica Moldova a migranților moldoveni din Marea Britanie (%)

La începutul crizei, mulți moldoveni au revenit în patrie după care s-au întors înapoi „în 2008, compania mea de contabilitate a îndeplinit cele mai multe aplicații pentru închiderea afacerilor și plecarea din Marea Britanie. A trebuit să comand formulare. Următorul an a fost cel în care a trebuit să fac comandă de alt tip de formular ca să-i înregistrez înapoi” (Om de afaceri _1).

Dintre cei 19 procente care au declarat că nu se vor întoarce niciodată în Moldova, doar 12 procente au întreprins acțiuni în acest sens „nu aștept pensie de acolo (din Moldova), dar de aici” (FG_16). Cea mai mare parte dintre aceștia sunt susținuți în această decizie de către familie.

Figura 6.14: Opinia migranților din Marea Britanie în raport cu următoarele afirmații⁵⁹ (%)

⁵⁹ Diferența până la 100 procente o reprezintă cei care au menționat că le este dificil să răspundă.

Cu toate că dificultățile în obținerea permisului de muncă și condițiile climaterice sunt specifice, 77 procente dintre migranții moldoveni în Marea Britanie ar sfătui conaționalii să migreze în această țară (a se vedea Figura 6.14). Numărul moldovenilor din această țară care regretă experiența migraționistă este foarte mic – 6 procente susțin că regretă și nu ar dori ca cineva să mai repete această experiență, 5 procente regretă, însă doar în acest mod și-au putut ajuta familia.

Migrația moldovenilor în Marea Britanie pune în evidență următoarele **puncte tari și puncte slabe**:

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
- 11 procente dintre migranți au ales Marea Britanie pentru continuarea studiilor. După absolvire, cea mai mare parte a acestor moldoveni, se integrează, din punct de vedere profesional, de piața de muncă din această țară; - 20 procente dintre migranții moldoveni și-au identificat locuri de muncă în aceleași sectoare ale economiei în care au activat și în Moldova, iar 18 procente activează în același grup profesional în care au activat în țara de origine; - Deținerea statutului de persoană fizică, ce desfășoară o activitate independentă de către 17 procente dintre migranți și dezvoltarea abilităților antreprenoriale datorate acestui statut; - Un număr semnificativ mai mare dintre migranții din această țară au deschis afaceri și în Republica Moldova; - Comunicarea și menținerea relațiilor migranților moldoveni cu membrii comunităților de origine; - Oferirea consultanței juridice în ceea ce privește obținerea permisului de muncă în această țară de către unele organizații de diasporă. O treime dintre migranți se adresează cu astfel de probleme la organizațiile de diasporă; - Inițierea proceselor de judecată împotriva reprezentanților agențiilor de recrutare a moldovenilor în Marea Britanie, care nu și-au onorat obligațiunile contractuale.	- Dificultăți de emigrare, la început, care au determinat migrația iregulară și faptul că unii moldoveni și în prezent mai locuiesc cu acte false; - Rata joasă de participare la alegeri a migranților din această țară – 16 procente; - Numărul redus al organizațiilor de diasporă și lipsa în cadrul acestora a unor activități continue; - Implicarea redusă a migranților moldoveni în activitățile desfășurate de organizațiile de diasporă; - Colaborarea restrânsă dintre organizațiile moldovenesti de diasporă și APL, inclusiv misiunile diplomatice ale Republicii Moldova în această țară; - Implicarea redusă a migranților în dezvoltarea localităților de origine, prin investiții; - Lipsa cunoștințelor liderilor de diasporă în managementul proiectelor, planificarea operațională și strategică etc.; - Necunoașterea limbii engleze de o parte semnificativă a migranților moldoveni; - Unii migranți moldoveni au obținut azil politic, fapt ce se răsfrânge negativ asupra imaginii țării de origine.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Reieșind din obiectivele propuse, datele cercetării ne permit să facem următoarele constatări:

- În contingentul general al migrației, ponderea cea mai mare o constituie migranții cu vârstă de la 18-30 de ani. Aceștia constituie 52 procente din fluxurile migratorii din Marea Britanie, 49 procente din cele din Franța, 34 procente din cele din Italia și 33 procente din cele din Portugalia. Contingentele de emigranți sunt tot mai tinere. Majoritatea migranților sunt căsătoriți (52%) și aproximativ o treime dintre ei au reușit să-și reîntrească familia peste hotare.
- Deținerea cetățeniei române de către migranții moldoveni, permite emigrarea legală și un statut legal de ședere peste hotare. Astfel, 87 procente dintre migranții din Marea Britanie, 49 procente din Franța, 24 procente din Italia și 7 procente din Portugalia posedă cetățenia statului român.
- Politicile de legalizare și integrare a migranților promovate de Portugalia au determinat primirea cetățeniei portugheze de către migranții moldoveni (6.000 de migranți moldoveni, conform datelor oficiale, în anii 2009-2011, 62 procente din eșantionul de cercetare). Iar politicile de legalizare a migranților iregulari din Italia au condus la obținerea permisului de ședere legală de către migranții moldoveni din Italia.
- Datele relevă fenomenul de irosire a creierilor pentru marea majoritate a migranților moldoveni plecați la muncă peste hotare, din cauza neconcordanței dintre calificările deținute și munca exercitată. Doar 12 procente dintre migranți s-au angajat peste hotare în același domeniu de activitate economică în care au activat până la emigrare în Republica Moldova, iar 22 procente în același grup profesional. Marea majoritate a acestora sunt însă muncitori necalificați. O situație mai benefică la acest capitol se atestă în Franța și în Marea Britanie unde fiecare al cincilea migrant muncește în același domeniu economic, făcând mai frecvent parte din categoria muncitorilor calificați.
- Nu există dificultăți în comunicarea migranților cu membrii familiei nucleare sau lărgite rămași în Republica Moldova. Mijloacele de comunicare utilizate cel mai frecvent de către migranți sunt telefonul mobil, skype-ul și rețelele de socializare. Internetul este utilizat de către migranți pentru a viziona on-line televiziunile din Moldova, de marea majoritate a migranților.
- Aproximativ 80 procente dintre migranții din fiecare țară se interesează, cu regularitate sau ocazional, despre situația socială, economică și politică din Republica Moldova, însă, și-au exercitat dreptul la vot marea majoritate a participanților la studiu din Franța (52,9%) și Portugalia (52,5%), mai puțin cei din Italia (41,0%) și Marea Britanie (16,0%).
- Tot mai mult migranții preferă să-și facă economii bănești peste hotare, volumul de remitențe transmis de către migranți având tendințe de

diminuare din cauza crizei economice care a determinat pierderea locurilor de muncă pentru unii migranți și reducerea salariilor, dar și lipsa de determinare privind perspectivele de viitor. Cu toate acestea, migrația contribuie la creșterea bunăstării familiilor cu migranți, îmbunătățirea situației locative, a posibilităților de continuare a studiilor pentru copii etc.

- Organizațiile de diasporă sunt recente, în proces de dezvoltare și de consolidare. Marea majoritate a acestora nu dispun de spațiu pentru a realiza activități continue, nu sunt înscrise la primăriile locale/registrele de asociații, nu au experiență în planificarea operațională și strategică și nici în scrierea proiectelor, colaborează puțin cu administrația publică locală din țările de destinație. Cele mai multe organizații de diasporă desfășoară activități de promovare a culturii naționale, păstrare a tradițiilor și obiceiurilor populare moldovenești sau de informare a migranților (ziarul „Gazeta Basarabiei”, revista „Moldbrixia”, revista „Pro Diaspora Kids”). Unele organizații oferă cursuri de studiere a limbii franceze, limbii portugheze pentru migranți și a limbii române pentru copiii migranților moldoveni. În Marea Britanie, unele asociații oferă și consultații legale privind obținerea permisului de muncă.
- Organizațiile de diasporă nu sunt cunoscute, de cele mai multe ori, de către majoritatea migranților. Astfel, 51 procente dintre migranții din Italia, 41 procente din cei din Marea Britanie, 38 procente din cei din Franța și 10 procente din cei din Portugalia, au relatat că nu cunosc organizațiile de diasporă. Gradul cel mai înalt de cunoaștere al organizațiilor de diasporă s-a constatat în Portugalia, în care aproximativ 23 procente dintre migranți cunosc aceste organizații și țin legătura în permanență, iar alți 24 procente le cunosc și fac legătura periodic.
- Intenția de migrare peste hotare pentru o perioadă temporară, frecvent, se transformă în ședere pentru o perioadă nedeterminată. Marea majoritate a migranților nu sunt siguri în ceea ce privește perspectivele de viitor, ei fiind în „așteptarea” unor schimbări care ar putea să le influențeze deciziile de revenire în țara de origine sau de rămânere în țările de destinație. Datele colectate atestă că 27 al sută dintre participanții la studiu intenționează să revină în Moldova, alți 17 procente susțin că nu planifică o revenire pentru totdeauna în Moldova. Mai frecvent au relatat despre deciziile de a reveni în Moldova migranții cu vârsta de peste 40 ani, descendenții migranților născuți peste hotare sau care s-au alăturat familiei la o vârstă timpurie, cel mai probabil însă că se vor integra în țările de destinație.

Constatările de mai sus sugerează unele **recomandări** care pot contribui la îmbunătățirea managementului migrației forței de muncă și consolidării organizațiilor de diasporă:

Pentru autoritățile publice centrale

- Continuarea negocierilor privind semnarea acordurilor de securitate socială cu Italia, Franța, Regatul Unit al Marii Britanii.

- Dezvoltarea programelor, semnarea acordurilor pentru migrația circulară, după exemplul inițiat între Guvernul Republicii Moldova și cel al Republicii Italiene. Informarea populației privind piața de muncă de peste hotare și oportunitățile de angajare, oferirea cursurilor de cunoaștere a limbii țării de destinație.
- Colaborarea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei cu ministerele omoloage și alte instituții din țările de destinație ale migranților moldoveni, în scopul eliminării problemelor de exploatare în muncă, discriminare, nerespectare a drepturilor omului.
- Dezvoltarea relațiilor dintre sindicatele din Republica Moldova și cele din Italia, Franța, pentru îmbunătățirea protecției migranților moldoveni și asigurării drepturilor acestora.
- Dezvoltarea programelor de susținere a diasporei moldovenești. Organizarea unor sesiuni de instruire a liderilor organizațiilor de diasporă, în domeniul planificării operaționale și strategice instituționale, scrierii proiectelor, construirii relațiilor de încredere între organizațiile de diasporă și migranți, advocacy pentru migranți și drepturile lor.
- Combaterea corupției în Republica Moldova, dezvoltarea mediului de afaceri și crearea locurilor de muncă cu salarii atractive pentru a stimula revenirea migranților moldoveni în țara de origine.
- Continuarea programului de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1”, inclusiv dezvoltarea unor programe alternative la acesta.
- Oferirea de donații de cărți în limba română pentru copii din comunitățile de migranți moldoveni de peste hotare, în scopul cunoașterii limbii materne.

Pentru organizațiile de diasporă moldovenească

- Înregistrarea oficială a organizațiilor și consolidarea acestora, prin elaborarea unei planificări operaționale și strategice a activităților ce se propun spre realizare.
- Colaborarea cu administrațiile publice locale din țările de origine și de destinație a migranților moldoveni, cu oamenii de afaceri, în scopul stabilirii unor parteneriate viabile care să ajute la consolidarea organizațională.
- Dezvoltarea serviciilor de informare on-line, a unor cursuri de limbă română on-line pentru copii și a unor consultații juridice on-line.
- Organizarea mai multor activități pentru copii, cu implicarea familiilor acestora, în scopul promovării culturii naționale, a tradițiilor și obiceiurilor populare, inclusiv a limbii române.
- Dezvoltarea parteneriatelor și a colaborării între organizațiile de diasporă moldovenească, la nivelul fiecărei țări și între țări.

Anghel R., Horvath I.

- 2009 „Sociologia migrației. Teorii și studii de caz românești.” - Iași: Polirom.

Borodak D., Piracha M.

- 2010 „Occupational Choice of Return Migrants in Moldova”, *Eastern European*, vol. 49, no. 4 *Economics*

Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova (National Bureau of Statistics of Republic of Moldova)

- 2008 „Migrația forței de muncă”,
<http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&id=2570&idc=350>

Biroul Relații Interetnice al Republicii Moldova (Bureau of Interethnic Relations of Republic of Moldova)

- 2007 „Congresul II al persoanelor originare din Republica Moldova domiciliate peste hotare” - Chișinău.
- 2008 „Congresul III al persoanelor originare din Republica Moldova domiciliate peste hotare” - Chișinău.

Caritas

- 2009 „Dossier Statistico Immigrazione 2011”, Rapporto 21.

Caritas di Roma

- 2010 „Osservatorio Romano Sulle Migrazioni. Settimo Rapporto”, Roma: Edizioni.

Cheianu-Andrei D., Gramma R., Milicenco S. etc.

- 2010 „Specific needs of children and elderly left behind as a consequence of migration” – Chisinau.

Culic I.

- 2008 „Eluding Exit and Entry Controls: Romanian and Moldovan Immigrants in the European Union”, *East European Politics and Societies*, Vol. 22, No. 1.

EUDO

Observatory on Citizenship, Country Profiles: Portugal,
<http://eudo-citizenship.eu/country-profiles/?country=Portugal>
[accessed: 08.11.2012]

Eurostat

Population and social condition, Labour market,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database [accessed: 24.10.2012]

Gaugas P.

- 2004 „Labour Migration in Moldova: Context and Controls”, Higher Education in Europe, Vol. XXIX, No. 3.

Goerlich D., Trebesch C.

- 2008 „Seasonal Migration and Networks—Evidence on Moldova's Labour Exodus”, Review of World Economics, Vol. 144 (1).

HelpAge International in Moldova

- 2008 „Grandparents and grandchildren: impact of migration in Moldova”, HAI/UNICEF Project. – Chişinău.

ILO

- 2012 „The impact of migration on teaching staff and researchers in Moldova” Chişinău. Working Paper.
- 2012 „Evaluarea legăturilor dintre educație și migrație în Republica Moldova”, Chişinău. Working Paper.

IOM

- 2007 „O analiză a legăturilor existente între comunitățile moldovenești de peste hotare și patria lor”. - Chisinau

Josanu O.

- 2012 „Ghid privind crearea unei asociații de moldoveni în Italia” – Chişinău.

Kaska S.

- 2006 „The New International Migration and Migrant Women in Turkey: The Case of Moldovan Domestic Workers”, MiReKoc Research Projects 2005-2006.
http://portal.ku.edu.tr/~mirekoc/reports/2005_2006_selmin_kaska.pdf

Luecke M., Mahmoud T., Steinmayr A.

- 2009 „Labour Migration and Remittances in Moldova: Is the Boom Over?”, Trends and Preliminary Findings from the IOM-CBSAXA Panel Household Survey 2006-2008/ International Organization for Migration, Mission to Moldova. – Chisinau, Republic of Moldova.

Luecke M., Mahmoud T.O., Pinger P.

- 2007 „Patterns and Trends of Migration and Remittances in Moldova”, International Organization for Migration, Mission to Moldova, Chisinau

- Massey D., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., Pellegrino A. and Taylor J.
1993 „Theories of international migration: review and appraisal//
Population and Development Review.
- Ministero Dell'Interno Italiano
Cittadinanza,
www.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/it/temi/cittadinanza/ [accessed: 29.10.2012]
- Palese A., Cristea E., Mesaglio V., Stempovscaia E.
2010 „Italian-Moldovan international nurse migration: rendering visible the loss of human capital”, International Nursing Review, Volume 57, Issue 1.
- Pantiru M.C., Black R., Sabates-Wheeler R.
2007 „Migration and Poverty Reduction in Moldova”, Development Research Centre on Migration, Globalisation and Poverty. Working Paper C10. – Brighton.
- Pinger P.
2010 „Come Back or Stay? Spend Here or There? Return and Remittances: The Case of Moldova”, International Migration, Vol. 48 (5).
- Prohntichi, V.
2006 „Poverty of the Children of the Moldovan Migrants”, Chisinau, Expert-Group.
- Ruggiero E.
2005 „Migration and Remittances: A Micro Perspective”, Problems of Economic Transition, vol. 48, no. 3.
- Rusu V.
2010 „A Look at the Linkages: How does Gender, Migration, Labour and Trafficking Intersect in Women's Lives? A Qualitative Research based on the Migration and Labour Experiences of Women from Ursoaia Village, Republic of Moldova”,
www.gaatw.org/FPAR_Series/LaStrada_Moldova_At_a_Glance_Summary_by_GAATW.pdf
- Sandu D.
2010 „Lumile sociale ale migrației românești în străinătate”, Iași: Polirom.

Tavcer D.S.

- 2006 „The Trafficking of Women for Sexual Exploitation: The Situation from the Republic of Moldova to Western Europe”, Police Practice and Research, Vol. 7, No. 2.

UK Border Agency

British Citizenship,
www.ukba.homeoffice.gov.uk/britishcitizenship/
[accessed: 06.12.2012]

UNDP

- 2006 „The Quality of Economic Growth and Its Impact on Human Development. The Republic of Moldova: National Human Development Report”, UNDP, Chisinau.

UNICEF Moldova and Child Rights Information Center (CRIC)

- 2008 „The Impact of Parental Deprivation on the Development of Children Left Behind by Moldovan Migrants”, Chişinău.

Vadean F., Pirachia M.

- 2009 „Circular migration or permanent return: what determines different forms of migration?”, Department of Economics discussion papers: KDPE 09/12, University of Kent.

Vremiş M., Craievschi-Toartă V., Rojco A., Cheianu-Andrei D.

- 2010 „Approaches to Social Exclusion in the Republic of Moldova. Methodological and Analytical Aspects”, Chişinău

Wickramasekara P.

- 2011 „Circular Migration: a Triple Win or a Dead End?”, Discussion Paper No.15. – Geneva.

World Bank

- 2011 „Migration and Remittances Factbook 2011” World Bank, 2nd edition, Washington, D.C.

MOBILITATE *pentru* DEZVOLTARE

Guvernul
Republicii Moldova

Organizația Internațională
pentru Migrație, Misiunea în Moldova

Această publicație a fost produsă cu susținerea Uniunii Europene. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea totală a autorului și nu reflectă sub nici o formă viziunile Uniunii Europene.

Uniunea Europeană este compusă din 27 state membre, care au decis să-și unească treptat abilitățile resursele și destinele. Împreună, pe parcursul unei perioade de extindere de 50 de ani, aceste state au edificat o zonă de stabilitate, democrație și dezvoltare durabilă, păstrând în același timp diversitatea culturală, toleranța și libertățile individuale.

Uniunea Europeană și-a asumat angajamentul de a-și partaja realizările și valorile sale cu țările și națiunile dincolo de frontierele sale.

Comisia Europeană este organul executiv al UE.

Pentru mai multe informații:

Website-ul Uniunii Europene: www.europa.eu

Delegația UE în Republica Moldova

E-mail: Delegation-Moldova@eeas.europa.eu

Proiect finanțat de Uniunea Europeană